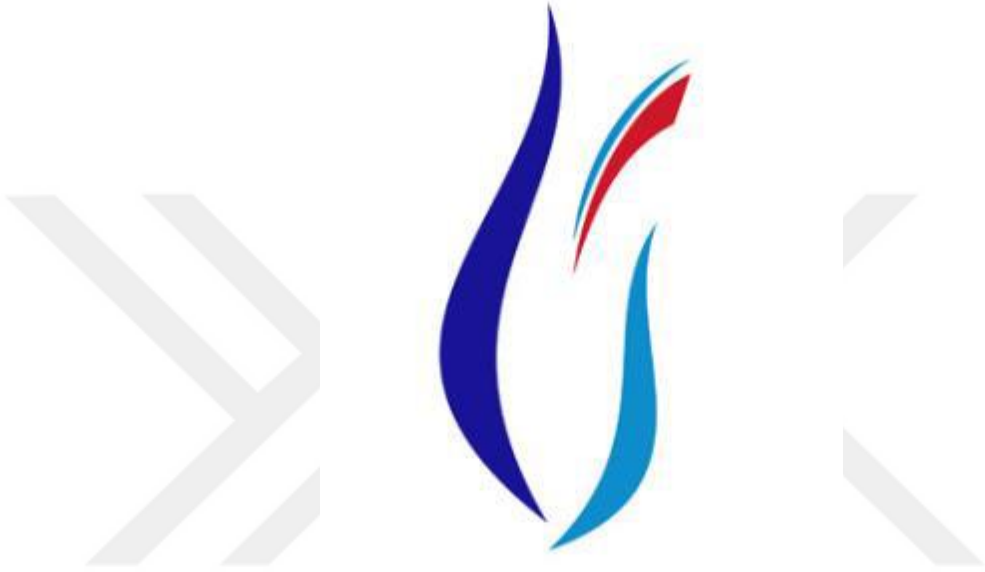

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ

Manisa-2021

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI

ÇOCUK DOSTU KENTLER: BURSA ÖRNEĞİ

Türkan AKBALIK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi: İsmail BAŞARAN

Manisa-2021

(TEZ SAVUNMA SINAV TUTUNAĞI İÇİN AYRILDI)

(TEZ VERİ GİRİŞ FORMU İÇİN AYRILDI)

ÇOCUK DOSTU KENTLER: BURSA ÖRNEĞİ

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ÇOCUK.....	17
1.1.1. Çocuk Sorunları.....	18
1.1.2. Çocuk Hakları.....	23
1.1.3. Çocuk Politikası	24
1.1.4. Çocuk Katılımı	25
1.2. KENT VE KENT HAKKI	26
1.3. ÇOCUK DOSTU KENT.....	31

II. BÖLÜM

DÜNYADA ÇOCUK HAKLARI VE ÇOCUK DOSTU KENTLER

2.1. DÜNYA'DA ÇOCUK HAKLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ	35
2.2. ÇOCUK HAKLARIYLA İLGİLENEN ULUSLARARASI ÖRGÜTLER.....	42
2.2.1. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Çocuk Haklarıyla İlgilenen Örgütler.....	43
2.2.1.1. UNICEF -Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu	43
2.2.1.2. UNESCO- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu	43
2.2.1.3. WHO- Dünya Sağlık Örgütü	43
2.2.1.4. ILO- Uluslararası Çalışma Örgütü.....	44
2.2.1.5. FAO- Gıda ve Tarım Örgütü	45
2.2.1.6. Lahey Devletler Özel Hukuku Konferansı	45
2.2.2. Avrupa'da Çocuk Haklarıyla İlgilenen Örgütler.....	46
2.2.2.1. Avrupa Konseyi	46
2.2.2.2. Avrupa Birliği	47
2.3. DÜNYA'DA ÇOCUK DOSTU KENT ANLAYIŞININ TARİHSEL GELİŞİMİ	48
2.3.1. Dünya'da Çocuk Dostu Kent Örnekleri	52
2.3.1.1. Home Zone-İngiltere.....	53
2.3.1.2. Woonerf-Hollanda	54

2.3.1.3. The Walking School Bus Program-Avustralya	56
2.3.1.4. A Scuola Ci Andiamo Da Soli-İtalya	57
2.3.1.5. Shared Zone-Avustralya	58

III. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ÇOCUK HAKLARI VE ÇOCUK DOSTU KENTLER

3.1. TÜRKİYE'DE ÇOCUK HAKLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	59
3.2. TÜRK MEVZUATINDA ÇOCUK	62
3.2.1. Türk Anayasasında Çocuk.....	62
3.2.2. Türk Kanunlarında Çocuk	64
3.3. TÜRKİYE'DE ÇOCUKLARA YÖNELİK ÖRGÜTLENME VE HİZMETLER	66
3.3.1. Cumhurbaşkanlığı	67
3.3.1.1. Hukuk Politikaları Kurulu	67
3.3.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.....	67
3.3.1.3. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	68
3.3.1.4. Milli Eğitim Bakanlığı	69
3.3.1.5. Gençlik ve Spor Bakanlığı.....	70
3.3.1.6. Sağlık Bakanlığı.....	70
3.3.1.7. Adalet Bakanlığı	71
3.3.1.8. İçişleri Bakanlığı.....	71
3.3.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Kamu Denetçilik Kurumu	73
3.3.2.1. Türkiye Büyük Millet Meclisi	73
3.3.2.2. Kamu Denetçiliği Kurumu.....	74
3.3.3. Yerel Yönetimler	74
3.3.3.1. Türkiye Belediyeler Birliği.....	75
3.3.3.2. İl Özel İdareleri	75
3.3.3.3. Belediyeler	75
3.3.4. Kent Konseyleri ve Çocuk Meclisleri	76
3.3.5. Üniversiteler ve Çocuk Üniversiteleri	77
3.3.6. Sivil Toplum Kuruluşları.....	78
3.3.7. Özel Kurumlar-IKEA	79
3.4. TÜRKİYE'DE ÇOCUK DOSTU KENT ANLAYIŞININ TARİHSEL GELİŞİMİ	80
3.4.1. Türkiye'de Çocuk Dostu Kent Örnekleri	82

3.4.1.1. Gaziantep	83
3.4.1.2. Antalya.....	88
3.4.1.3. Kayseri	92
3.4.1.4. Tekirdağ.....	94
3.4.1.5. Trabzon	95

IV. BÖLÜM

ÇOCUK DOSTU KENTLER: BURSA ÖRNEĞİ

4.1. BURSA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	99
4.2. ÇOCUKLAR İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	100
4.3. BURSA KENTİNDE YAPILAN MÜLAKAT ÇALIŞMASININ SONUÇLARI	108
4.3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	108
4.3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	109
4.3.3. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Yöntemi	110
4.4. ARAŞTIRMA BULGULARINDAN HAREKETLE GENEL BİR DEĞERLENDİRME.....	127
KAYNAKÇA.....	133

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak sunduğum “**Çocuk Dostu Kentler: Bursa Örneği**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05/11/2021

TÜRKAN AKBALIK

ÖZET

Çocuk Dostu Kentler: Bursa Örneği

“Çocuk Dostu Kentler: Bursa Örneği” başlıklı bu tez UNICEF’in dünya çapında başlattığı ve Türkiye’de İçişleri Bakanlığı’nın ortak olarak katıldığı, birçok ilde hayata geçirilen çocuklarla ilgili uygulamaları ele alan bir çalışmadır. Tezde Çocuk Dostu Kent, 54 maddeden oluşan BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi’ndeki 4 temel madde doğrultusunda çocuk haklarının dünyada ve ülkemizdeki gelişimi örneklerle ele alınmıştır. Ülkemizde başlangıçta 2006-2010 yıllarını içeren Çocuk Dostu Kent modeli; Antalya, Bursa, Erzincan, Gaziantep, Karaman, Kayseri, Kırşehir, Konya, Sivas, Tekirdağ, Trabzon ve Uşak’tan oluşan 12 pilot ilde yürütülmüştür. Bu illerden örnek olarak; Gaziantep, Antalya, Kayseri, Tekirdağ, Trabzon ve Bursa kentlerinde bulunan kamu, özel, sivil toplum kurumları ve yerel yönetimlerin çocuk dostu kent çalışmaları literatür taraması, doküman incelemesi yapılarak ele alınmıştır. Çalışmanın özelini oluşturan Bursa kentindeki çocuk dostu kent ve çocuklarla ilgili çalışmalar, bazı kamu, özel, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetim kuruluşlarındaki uzman kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Özellikle Çocuk Hakları Sözleşmesindeki 4 temel maddeden oluşturulan yaşama, gelişme, korunma ve katılma hakları üzerinden yarı-yapılandırılmış mülakat sorularıyla görüşme teknikleri kullanılarak elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Hakları, Çocuk Dostu Kent

SUMMARY

Child Friendly Cities: The Case of Bursa

This thesis, titled “Child Friendly Cities: The Case of Bursa”, is a study that deals with the practices related to children, initiated by UNICEF around the world and implemented in many cities in Turkey with the joint participation of the Ministry of Interior. In the thesis, Child Friendly City, the development of children's rights in the world and in our country is discussed with examples in line with the 4 basic articles of the UN Convention on the Rights of the Child, which consists of 54 articles. In our country, the Child Friendly City model initially included the years 2006-2010; It was conducted in 12 pilot provinces consisting of Antalya, Bursa, Erzincan, Gaziantep, Karaman, Kayseri, Kırşehir, Konya, Sivas, Tekirdağ, Trabzon and Uşak. As an example from these provinces; Child-friendly city studies of public, private, non-governmental organizations and local governments in the cities of Gaziantep, Antalya, Kayseri, Tekirdağ, Trabzon and Bursa were handled as literature review and document review. The child-friendly city in Bursa, which constitutes the specialty of the study, and studies related to children, interviews were conducted with experts in some public, private, non-governmental organizations and local government organizations. Principally, the data obtained by using semi-structured interview questions and interview techniques on the rights to life, development, protection and participation, which are formed from the 4 basic articles of the Convention on the Rights of the Child, were evaluated.

Key Words: Child, Rights of the Child, Child Friendly City

TEŞEKKÜR

Tez yolculuğumda başından sonuna kadar maddi ve manevi olarak her türlü destek veren, bilgi ve tecrübeleriyle ı ışık olan danışmanım Sn. Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAŞARAN'a, tez savunma jürisine katılarak beni onurlandıran ve fikirleriyle çalışmamı güzelleştiren değerli hocalarım Sn. Doç. Dr. Ahmet UÇAR ve Sn. Dr. Öğr. Üyesi Mesut KAYAER'e, lisans ve lisansüstü eğitim süreçlerimde değerli bilgilerinden faydalandığım Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümü hocalarıma, tezimin alan araştırması kısmında yardımcı olan Sn. Prof. Dr. Görevlisi Elif KARAKURT TOSUN'a, gerekli kişilerle görüşmemi yardımcı olan Sn. Prof. Dr. Görevlisi Gül SAYAN ATANUR'a, araştırmanın yapılması için mülakata katılan katılımcılara, her daim yanımda olan aileme ve arkadaşlarıma yürekten teşekkür ederim.

TÜRKAN AKBALIK

MANİSA,2021

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
AGO	Adli Görüşme Odası
Any.	Anayasa
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
BMÇHS	Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇDK	Çocuk Dostu Kent
ÇDŞ	Çocuk Dostu Şehir
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇOGEP	Çocuk ve Gençler Sosyal Koruma ve Destek Programı
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
FAO	Food and Agriculture Organization (Gıda ve Tarım Örgütü)
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı
HABİTAT	United Nations Conference on Human Settlements (Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı)
ILO	International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
İŞKUR	İş Kurumu

KDK	Kamu Denetçilik Kurumu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
LÖSEV	Lösemili Çocuklar Vakfı
md.	Madde
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
STK	Sivil Toplum Kurumu
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TMK	Türk Medeni Kanunu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
vb.	ve benzeri
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

GİRİŞ

Çocuk, biyolojik olarak doğduğu günden ergenliğine kadar veya bebekliğinden ergenliğine kadar farklı evrelerle gelişim süreçleri yaşayan bir insandır. Yasalarda on sekiz yaş altında bulunan reşit olmayan her küçük, çocuk kabul edilmektedir. Genel olarak çocuklar yetişkinlerden farklı kendilerine özgü hak ve sorumluluklara sahiptir. Bu hak ve sorumluluklar 1989 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan 54 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerden bazıları; çocuğun tanımını, ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararının gözetilmesi, hakların uygulanmasında devletin yükümlülükleri, ana ve babanın sorumlulukları, hak ve ödevlerine saygı, yaşam ve gelişme hakkı, isim ve vatandaşlık hakkı, kimliğin korunması hakkı, ana ve baba ile yaşama hakkı, çocuğun görüşünün alınması, ifade özgürlüğü, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, özel yaşantısının korunması, çocuğun yetiştirilmesinde ana-babanın ve devletin sorumlulukları, dinlenme, boş zaman ve kültürel etkinliklere katılma haklarıdır.

Sanayileşme, aşırı tüketim, hızlı nüfus artışı, kentsel yoksulluk, savaşlar, küresel ısınma gibi kentlerde yaşanan olumsuz sorunlara rağmen dünya nüfusunun önemli bir kısmı kentlerde yaşamaktadır. Bu kentlerde yaşamakta olan çocuklar; çocuk istismarı, çocuk ticareti, çocuk cinayetleri, çocuğa yönelik şiddet, betonlaşmanın artması ve mekânların daralması, suç oranların yükselmesi, trafik sorunların baş göstermesi, güven duygusunun azalmasıyla komşuluk ilişkilerinin azalması, çocukların akranlarıyla oynamasının kısıtlanması ve oyun alanlarının azalması gibi sorunlar çocuklar için yaşanması zor kentlere dönüşmektedir.

UNICEF tarafından dünya çapında başlatılan Çocuk Dostu Kent Projesi, BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeyi esas olarak kentsel düzeyde çocuk haklarını hayata geçirmesini sağlamaya yöneliktir. Kentlerde faaliyetlerde bulunan kamu, sivil toplum kurumları ve özel sektör kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler Çocuk Dostu Kent girişiminin paydaşları arasında yer almaktadır. Bu paydaşlar kentlerin

çocuk dostu çalışmalarını yürütmektedir. Çocuk Dostu Kent kısaca çocuk haklarına kendini adanmış, çocukların seslerini, ihtiyaçlarını, önceliklerini; politikalarda, programlarda ve çalışmalarda kararlarının bir parçası olarak ele alınması ve uygulamaya geçirilmesidir.

Bu çalışma konusu kapsamında dünyada ve Türkiye’de çocuk hakları, çocuk dostu kentin tarihsel süreçleri, uygulamaya yönelik örnekler ve özellikle Çocuk Dostu Kentler arasında yer alan Bursa kentinin çocuk dostu çalışmaları ele alınmıştır. Bursa’da faaliyet gösteren kurumlarda çocuklarla ilgilenen birimleri temsil eden kişilerle yarı-yapılandırılmış mülakat ile görüşleri alınmıştır. Bu araştırmanın önemini ortaya koyan Çocuk Hakları Sözleşmesine yönelik hazırlanan sorular ile Bursa’daki kurumların çocuklarla ilgili çalışmaları ve yeterli olup olmadıkları hakkında görüşleri alınmıştır.

Araştırmanın önemi, UNICEF tarafından seçilen kentler, çocuk dostu kent olma yolunda çocuklar için neler yapmakta ve çocukların beklentilerini ne derece karşılamaktadır? Bu soruların cevabı çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Çocuk Dostu Kent olarak seçilen kentlerdeki bazı kurumların çocuklara dair yapılan çalışmalarla Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer alan 54 maddeyi karşılama analizini dört temel madde olan yaşama ve gelişme hakkı, ayrımcılığın önlenmesi, çocuğun yüksek yararını gözetme ve katılımcılık maddeleri oluşturmaktadır. Bu çalışmada ‘çocuk’ seçilmesinin önemi çocukların kentin dezavantajlı grupları arasında yer alması ve Bursa nüfusunun çeyreğinden fazlasını çocukların oluşturması yatmaktadır. Aynı zamanda çocukların içinde yoksul, engelli, mülteci gibi kategorileri altında görece dezavantajlı gruplar da bulunmaktadır.

Birinci bölümde ‘Çocuk Dostu Kent’ yaklaşımı çerçevesinde ‘çocuk’, ‘kent’ ve ‘çocuk dostu kent’ kavramları farklı bakış açılarıyla ele alınmıştır. Bireysel ve toplumsal unsurların iç içe olduğu alanı oluşturan kentler çocukların yaşadıkları ve büyüdüğü yerler olduğu için çocuğun kimliğinin oluşumunu inşa etmektedir. Bu kavramlar tez çalışmasının başlığı ve ana teması olan ‘Çocuk Dostu Kent’ ifadesini ortaya çıkarmaktadır. Bu kavramların perspektifi çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır. Tez çalışmasının bölümleri bu kavramlara dayandırılarak oluşturulmuştur. İkinci bölümde Dünya’da Çocuk Hakları ve Çocuk Dostu Kentler ele alınmıştır. Dünya’da çocuk haklarının tarihsel gelişimi, uluslararası alanda çocuk

haklarını koruyan örgütler ve bu örgütlerin çalışmaları, Dünya’da çocuk dostu kentlerin tarihsel gelişimi ve çocuk dostu kent çalışmaları ile ilgili örnek uygulamalar bu çerçevede incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise Türkiye’de Çocuk Hakları ve Çocuk Dostu Kentler ele alınmıştır. Bu bölümde Türkiye’de çocuk haklarının tarihsel gelişimi, Türk mevzuatlarında çocuk çalışmaları, Türkiye’de çocuklara yönelik örgütlenme ve çocuk hakları konusunda çalışma yapan kurumlar, Türkiye’de çocuk dostu kent kavramının tarihsel gelişimi ve ülkemizde UNICEF tarafından çocuk dostu kent olarak seçilen 12 kent anlatılmıştır. Tez çalışmasında ise Gaziantep, Antalya, Kayseri, Tekirdağ, Trabzon ve Bursa kentlerinin 6’sı üzerinde araştırma çalışması yapıp doküman analizi yöntemiyle kurumların internet sayfaları, faaliyet ve çalışma raporları ışığında çocuklara yönelik eğitim, sağlık, spor, sosyal, kültürel, psiko-sosyal, yapı veya tesis temaları altında örnek projeler verilmiştir.

Dördüncü bölüm de ise 12 kent arasında bulunan Bursa kenti, ayrı bölüm olarak Çocuk Dostu Kentler olarak ele alınmıştır. Bursa kentine dair genel bilgiler, Bursa’da yapılan çocuk çalışmaları ve Bursa kentindeki bazı kurumların Çocuk Hakları Sözleşmesindeki 4 temel maddeden oluşan yaşama, gelişme, korunma ve katılma hakları üzerinden sorular oluşturulup yarı-yapılandırılmış mülakat ile değerlendirmeler yapılarak; araştırmanın amacına, önemine değinilmiş ve bulgulara ve analize göre sonuçlandırılmıştır. Bu çalışmanın özgünlüğü ilk defa Bursa kentinin çalışmalarına yönelik Çocuk Dostu Kentler alanındaki kamu, özel kurumların, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşların faaliyetlerine yer verilmiş olması ve yarı-yapılandırılmış mülakat yöntemiyle görüşlerinin alınmasıdır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de çocuklar için yapılmış olan çalışmalar hakkında kamu kurumu ve diğer kuruluşların haber arşivlerinden ya da web sitelerinden bilgi toplayarak bunları bir rehber haline getirmektir. Böylece ortaya çıkacak ürünün çocuklarla ilgili bilgi akışını kolaylaştıracağı, hızlandıracağı ve bu konuda temel başvuru kaynağı oluşturacağı düşünülmektedir. Bu çalışma kapsamında bilgilere ulaşmak için kurumların web sitesinden bilgi etme, kurumları arama ve görüşme talep etme aşamalardan geçip bilgilere ulaşılmıştır.

1.BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ÇOCUK

Tarih boyunca her toplumda çocuk ve çocukluk kavramlarına farklı anlamlar yüklenmiştir. Bu farklı bakış tarzına toplumlar arasında olduğu kadar aynı toplumun değişik dönemlerinde de görülmüştür. Dünya'daki sosyal, ekonomik, politik gelişmeler, insan hakları alanındaki ilerlemeler ve farklı bakış açılarının ortaya çıkması ile çocukla ilgili tanım ve kavramların değişimini sağlamıştır. Çocuk kavramı; düşünürler, din adamları, yöneticiler, eğitimciler gibi hemen hemen her alanda birçok kişi tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır. Çocukluk dönemi geçmişten günümüze çoğu insan tarafından kendi gelişim süreci içinde kendine özgü bir biçimde ifade edilmiştir. Kısaca çocuk kavramıyla ilgili olarak tüm kesimler tarafından yapılan farklı tanımlamalara rağmen; çocuk kavramı belli bir yaşa kadar yetişkin olamamış, kendi kararlarını kendi alamayan, başkalarının yardımına muhtaç olan ve biyolojik bir geçiş dönemi olarak tanımlanmaktadır (Sağlam ve Aral, 2016: 44). Çocuk Dostu Çankaya raporunda yer alan Hüdayar Mete Buhara'nın ifadelerine göre çocuk tanımlaması; biyolojik ve psiko-sosyal anlamda sürekli olarak gelişen bir varlık iken; çocukluk ise bu aşamada kazanılan davranışların büyüdülerinde kişiliklerini, tavırlarını, alışkanlıklarını, inanç ve değer yargılarını etkileyen önemli bir gelişim sürecidir. Çocukluk dönemini sıkıntılı yaşayan bireylerin karakter olarak bir yanı eksik, problemlili, anlaşılamayan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır (Çocuk Dostu Çankaya, 2018: 9).

Ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre çocuk tanımlaması da yapılmaktadır. Az gelişmiş ülke anlayışına göre; "ailenin ekonomisine fayda sağlayacak potansiyel işgücü, ilerleyen yaşlarında ise ailenin bir sosyal güvenlik aracı" olarak görülmektedir. Tarım toplumlarında çocuk düşük maaş veya yevmiye ile çalışan faydalı bir ekonomik araç olarak da görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise çocuk, kentsel alanlarda "aileye aile olma duygusunu yaşatan ve çalışma hayatından uzak tutulan varlık" olarak görülmektedir (Kulaksız, 2014: 97).

Türk Dil Kurumu'na(TDK) göre çocuk: “küçük yaştaki erkek veya kız, soy bakımından oğul veya kız evlat, bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan ve kız uşak” vb. tanımlar bulunmaktadır (TDK, 2005: 444). Çocukluğa yönelik yaş aralığı tanımlaması ise her toplumun kendi sosyal, kültürel, siyasi ve hukuksal sistemine göre de değişik anlamlar içermektedir (Mamur Işıkcı ve Karatepe, 2016: 71). Çocuk, daha erken yaşta erginliğe varsa bile 18 yaşını doldurmamış birey olarak tanımlanır (Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2012: 4). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde(BMÇHS) ise çocuk, 18 yaşına ulaşmamış kişi olarak tanımlanır (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 2004: 1). Bu tanımlamalara göre farklı bir yaş belirtilmediği sürece 18 yaş altındaki herkes çocuk sayılmaktadır. Ülkemizin mevzuatlarında da bu tanım yapılmaktadır (Karakaş ve Çevik, 2016: 890). Türk hukukunda çocuğun tanımı yapılmış ve çeşitli ölçütler kullanılmıştır. Yaşa, erginliğe, suça bağlı olarak çocuk tanımlamaları farklılaşmıştır (Evik, 1998: 4). Kanunlarda çocuk kavramı yerine başka kavramlara da yer verilmiştir. Örneğin Medeni Kanunda bazen ‘küçük’ olarak belirtilmiş, iş kanunlarında “çalışan çocuk veya çocuk işçi” gibi kavramlarda kullanılmıştır (Can, E. Tuna ve N. Tuna, 2019: 3-4). Türk Ceza Kanunu(TCK)'nda milletlerarası düzenlemelere uygun şekilde çocuğun tanımı yapılmış, “henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlanmıştır (TCK, 2004: 6). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu(ÇKK)'na göre çocuk; “daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişidir.” Dolayısıyla bu çalışmada 0-18 yaş arasında bireyler “çocuk” olarak edilmiştir (ÇKK, 2005: 3).

1.1.1. Çocuk Sorunları

Kadın, yaşlı, engelli ve çocuklar özel risk grubu içerisindedir. Özellikle çocuklar bu tanım içerisinde dezavantajlı kesim olarak birçok problemle karşılaşmaktadırlar. Çocukların yaşamış oldukları problemlerle ilgili farklı yaklaşımlar ele alınmıştır. Literatürde kimi yazar tarafından bu konu ele alınırken, çocukların içinde bulundukları ülkelerde mevcut iklim, kültür, gelenek ve ekonomik farklılıklar göz önünde bulundurularak farklı açılardan ele alınmıştır. Kimi yazar da toplumsal, biyolojik ve çevresel faktörlere göre ele almıştır.

Dezavantajlı gruplar içinde en önemli kesimi oluşturan çocuklar; belirli durumlarından dolayı toplumsal ve ekonomik yaşama tam anlamıyla katılabilme imkânı olmayan kişilerdir. Toplumda çeşitli toplumsal riskler içerisinde en fazla

savunmasız olan çocuklar; çocuk işçiliği, yoksulluk, şiddet ile tanışma, çocuğa yönelik istismar ve çocuk gelin olma, çocuk ticareti gibi çeşitli sorunlarla yüz yüze kalmaktadır (F. Kahraman ve A.B. Kahraman, 2017: 255). Çocuk işçiliği; Uluslararası Çalışma Örgütü(ILO)'nun yaptığı tanıma göre, “çocukların; çocukluklarından, potansiyellerinden ve onurlarından yoksun kalması ve fiziksel, zihinsel gelişimlerine zarar verici işlerde istihdam edilmesidir.”(Kulaksız, 2014: 97). Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK) verilerine göre ise, çocukların çalışmasındaki neden ailelerinin gelirine katkıda bulunmasıdır. Çocuk işçiliğinin başlıca nedeni ekonomik yetersizlikler ve yoksulluk olarak gösterilebilmektedir. ILO'ya göre, 5-14 yaş aralığında dünya genelinde 120 milyon, 5-17 yaş arasında ise 168 milyon çocuğun çalıştığını tahmin etmektedir. TÜİK verilerine göre, 2012 yılı için ekonomik faaliyette çalışan çocukların oranı % 5,9 olarak verilmiştir. Çocukların %68,8'i erkek %31,2'si ise kız olarak istihdam edilmektedir. 6-14 yaş arası %2,6 iken 15-17 yaş arası %15,6'dır. Türkiye'de çocukların %8,5'inin okula devam etmediği, bir işte çalıştırılan çocukların ise yaklaşık yarısı okula devam etmemektedir (TÜİK, 2015: 93-101).

Çocuk yoksulluğu; Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonuna(UNICEF); “yaşaması, büyümesi ve gelişmesi için gerekli olan maddi ve duygusal kaynaklardan yoksun kalması nedeniyle haklarından faydalanamayan, potansiyelinin tamamını kullanma başarısı gösteremeyen veya toplumun bütün ve eşit bir üyesi olarak katılamayan kişi” olarak tanımlanmıştır (Dünya Çocukların Durumu Raporu, 2004: 18). Çocukların yoksulluğa düşmeleri durumunda fiziksel ve zihinsel her türlü ihtiyaçlarının yerine getirilmemesi, çocukların istismar ve sömürüye, şiddet ve ayrımcılığa maruz kalmaları söz konusu olmaktadır. Bu nedenle çocukların geleceğin toplumunu oluştururken bilgi, beceri ve yetenekleri ile görev aldıkları düşünüldüğünde gelişimlerini sağlayacak imkânlardan mahrum kalması toplumun gelişmesinde bir sorun olmaktadır. Dolayısıyla yoksulluk çocuklar için en büyük risklerden birisini oluşturmaktadır (Durgun, 2011: 145). TÜİK'e göre 2013 yılı itibariyle çocuk yoksulluğu; ülkemizde çocuk nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı %29,7'dir. Bu oran ile Türkiye, Avrupa Birliği üye ülkeleri arasında en yüksek orana sahip ülke olmaktadır. TÜİK tarafından 2012 yılında yapılan “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması” sonucuna göre, 18 yaş altı küçüklerin %32,8'i erkek, %32,7'si kız yoksulluk riski altındadır. Yoksulluk; çocukların sağlığı, eğitimi, sosyal

ve psikolojik durumlarına bağılı olarak ortaya çıkmakta ve bu faktörler üzerinde etkili olmaktadır (TÜİK, 2014: 1-100).

Çocuğa yönelik istismar duygusal, fiziksel ve cinsel olmak üzere üç şekilde ortaya çıkmaktadır. Duygusal istismar; ağır ceza ve tehditleri içeren fiziksel olmayan istismar çeşididir. Türk toplumunda özellikle çocuğun terbiye edilmesinde bir araç olarak kullanılmaktadır. Cinsel istismar; bir kişinin cinsel ihtiyaçları için çocukları araç olarak kullanmasıdır. Her toplum ve çevreden kız ve erkek çocuklar cinsel istismara maruz kalmaktadır. Fiziksel istismar ise; fiziksel olarak çocuğun zarar görmesiyle oluşan daha açık ifadeyle bir çocuğun şiddet görmesi ya da şiddete tanık olması ve hırpalanması ile ortaya çıkan istismardır (Polat, 2013: 50-53). Ülkemizde çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırmasına göre, 7-18 yaş arasındaki çocukların maruz kaldığı istismarlar arasında %51 ile duygusal istismar ilk sırada yer almakta, bunu takip eden %43 ile fiziksel istismar, %25 ile ihmal, %3 ile cinsel istismar izlemektedir (Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor, 2010: 32).

Çocuk gelin olma ya da erken yaşta evlenme sorunu; erken ve zorla evlilik, evliliğin rıza dışı olması nedeniyle ortaya çıkmakta; çocuk gelin olma durumu ise 18 yaş altında kız çocuklarının evlendirilmesi olarak tanımlamaktadır (Şenol ve Dinç, 2016: 235). Çocuk yaştaki evliliklerin olumsuzlukları şu şekilde ortaya çıkmaktadır. Kız çocukları erken yaşta hamile kalmakta, bu sebeple de mesleki gelişim ve kariyerini yarıda bırakmak durumunda kalmaktadırlar (Çakmak, 2019: 5). Dünya üzerinde her yıl 18 yaşını doldurmadan evlenen 700 milyondan fazla kadının bulunduğu ve bu kadınların üçte birisinin de evlendiğinde 15 yaşından küçük olduğu tespit edilmiştir. Kadına yönelik cinsiyetçi bakış açısı toplumda erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının olumsuz konumlarını arttırmaktadır. Bir neslin yetişme sürecinde kadın ilk rehber olduğu için kadınların gelişmesi ve iyileştirilmesi, toplumun gelişmesi ve iyileştirilmesi bakımından çok önemli olmaktadır. Bu nedenle çocuk gelin sorunu bireysel sorun olarak değil toplumsal sorun olarak değerlendirilmelidir (Çetin, 2020: 107-109).

Çocuk ticareti; Çocukların, sömürü amacıyla ticari bir ürünmüş gibi bir yerden bir yere götürülmesidir. Çocuğun insanlık onurunu ve en temel değerlerini yok eden, modern çağda köleliktir. Çocuk ticareti pek çok şekilde kendini

göstermektedir. Örneğin; emeğin karşılığını vermeden zorla çalıştırma, borç mükellefiyeti altında emek karşılığını vermeden ev içi ya da dışı çalıştırma, evlilik altında kız çocuk ya da kadınların satılması, borç ya da bir kazanç karşılığı cinsel sömürü, silahlı çatışmada kullanılmak üzere alınıp satılma, vb. durumlardır. Birleşmiş Milletler(BM)'in araştırmalarına göre dünyada 40 milyondan fazla kişi insan ticareti mağdurdur. Her dört mağdurdan biri ise çocuktur. Tüm insan ticareti mağdurlarının %70'e varan bir kısmını kadınlar ve kız çocukları oluşturmaktadır. Zorla evlendirme rakamları dâhil cinsel amaçlarla insan ticareti mağduru sayısı ise yaklaşık 20 milyondur. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü(GİGM) İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi Başkanlığı'nın 2017 yılına ait faaliyet raporuna göre, Türkiye'de insan ticareti içinde en yaygın görülen sömürü biçimi cinsel amaçlı insan ticaretidir. 2017 yılında tespit edilen faaliyet raporunda 303 insan ticareti mağdurunun 186'sı(%61,4) cinsel amaçlı insan ticareti mağduru ve bunun yanında, toplam 303 mağdur içinde 98'inin(%32,3) çocuk olduğu görülmektedir. Bu çocukların yaş aralıkları ve cinsiyetlerine ilişkin veri yayınlanmamıştır (Çocuk Ticareti ve Cinsel Sömürüsü Üzerine Bilgi Notu, 2019: 4-8).

Şiddet; çocuklara yönelik olarak çocuk hakları ihlalini teşkil etmekte, sosyal gelişimi zayıflatmakta ve çocukların haklarından yararlanmalarını engellemektedir. Şiddet çoğunlukla yıkıcı, kısa ve uzun dönem ruhsal, fiziksel sağlık sorunlarına neden olmaktadır (Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi, 2016: 7)

Her dönemde yaşayan çocuklar bir önceki kuşak ile kıyaslandığında, çok farklı çevre koşulları içinde yaşamaktadır. Çocuklar çevresel sorunlardan ve zararlı etkenlerden en kolay etkilenebilen grup içerisinde yer almaktadır. Çevreye yayılan farklı zehirli kimyasal etkenler nedeniyle çocuklarda gözlenen hastalıklar ve sorunlar da artmıştır. Birçok kişi, çocukları “büyüklerin küçük bir modeli” olarak görme eğilimi vardır. Çocuklar büyüklerin küçülmüş bir örneği ya da küçük kadın, küçük erkek değildir. Çocukları büyüklerin küçük bir örneği olarak görmek bilimsel ve tıbbi açıdan büyük bir yanıltır. Çocuklar sürekli ve dinamik bir büyüme ve gelişme süreci içerisinde. Fiziksel, algısal, sosyal ve ruhsal gelişme süreçleri karşılıklı etkileşim içerisinde sürmektedir. Bu süreçler birbiriyle bağlıdır. Bir süreçle ilgili sorun diğer süreci etkilemektedir (Güler, 2016: 4-5).

İklim koşulları açısından bakıldığında kuraklığın hüküm sürdüğü Afrika ülkelerinde çocuklar için en büyük problemin açlık ve açlığı tetikleyen sorunlar olduğu görülmektedir. Aşırı yağış alan iklim bölgelerinde ise kirli sulardan dolayı bulaşıcı hastalıklar gibi temel sorunlar vardır (Aydemir, 2011: 31-35). Başka bir bakış açısı ile çocuk problemlerinin temelinde ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyleri yatmaktadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi arttıkça çocukların yaşadıkları sorunlarda azalmaktadır (Çiçek ve Dikmen, 2016: 135). Dünyada gelişmiş ülkelerin refah seviyesi, az gelişmiş ülkelere göre daha yüksektir. Bu yüzden az gelişmiş ülkeler daha fazla yoksulluk ve açlık sorunu yaşamaktadır. Yoksulluğun oluşturduğu sorunlardan en çok etkilenen kesim ise çocuklardır (Yolcuoğlu, 2009: 86). Yoksulluğun çocuklar üzerinde çeşitli etkileri bulunmaktadır. Yoksulluk nedeniyle yeterli beslenemeyen çocuklarda başlıca sorunlar: sağlık, zihin ve dil gelişiminde gerilik, öğrenme kapasitelerinde azalma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda yoksul ailelerde yaşayan çocuklarda davranış bozuklukları, özgüven eksikliği, suça yönelme; çocukların fiziksel, duygusal, cinsel ihmal ve istismar durumları gibi birçok sorunlar yaşanmaktadır (Tezcan, 2005: 102-103). Yoksulluk içinde yaşayan çocuklar; temel yaşam hakları olan yaşama, büyüme ve gelişmeleri bakımından maddi, manevi ve duygusal durumlardan yoksun biçimde yaşamakta, böylece haklarından yararlanamamakta, kendilerini geliştirememekte, topluma tam ve eşit bireyler olarak katılamamaktadır. Aynı zamanda çocuk yoksulluğu; yaşantı yetersizliği olarak da tanımlanmaktadır. Yaşantı yetersizliği; fiziksel, çevresel ve kültürel kaynakların yoksunluğu; insan gelişimine elverişsiz koşullarda yetişme; ailesel ve toplumsal yapının yetersizliği içinde büyüme; çocukların kendilerini ifade etmelerine olanak sağlayan kaynaklardan yoksun olma durumudur (Gün, 2017: 59-60).

Çocuk sorunları arasında çocukları ekonomik sömürü aracı olarak kullanılması, çocuğun kaçırılma, satılma ve fuhuş gibi durumlarla karşılaşma sorunları da yaşamaktadır. Çocukların yaşadıkları ailelerde yeterli düzeyde hak sahibi olamamaları ve bulundukları çevrede aktif katılımcı olmamaları gibi bir takım sorunlar yaşamaktadır. Yöneticilerin, çocukların yaşam hakkı gibi temel hakları ile sağlık, güvenlik, işgücü, katılım gibi haklarının uygulanmasının sağlanmasında ve bunlarla ilgili yaşanan sorunlardır. Kısacası çocuk hakları sözleşmesinden sağlanan hakların yerine gelmemesi çocuk sorunlarına sebep olmaktadır.

1.1.2. Çocuk Hakları

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine(BMÇHS) göre insan haklarının bir uzantısı olan çocuk hakları; çocukların sosyal kökene, mensup oldukları dine, cinsiyetlerine, doğum yerlerine bakılmaksızın bütün çocukların aynı haklara sahip olması olarak tanımlanmaktadır (Güngör Göksu, 2018: 158). Sözleşmede: ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararını gözetilmesi, ana ve babanın sorumlulukları ve ödevleri, yaşam ve gelişme hakkı, isim ve vatandaşlık, kimliğin korunması, ana ve baba ile yaşama, çocuğun görüşünün alınması, ifade özgürlüğü, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, özel yaşantısının korunması, gerekli bilgilere ulaşma ve korunma hakları da düzenlenmiştir (ÇHS, 2004: 6-17). Ayrıca dernek kurma hakkı, çocukların kendileriyle ilgili konularda görüşlerini dile getirme, özel gereksinimleri olan çocukların hakları, sosyal ve güvence, eğitim, istismardan korunması gibi birçok hakları içermektedir (Çiçek ve Dikmen, 2016: 134). Sözleşme de çocuğun kendisini özgürce geliştirme fırsatı verilmesi, engelli çocuklara gereken bakım ve tedavinin gösterilmesi gibi haklar da yer almaktadır (Ünal, 2001: 46).

Avrupa Konseyinin ifadesiyle çocuk hakları; çocuğun fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimini henüz tamamlamamış olmalarından kaynaklı özel korumaya gereksinim duymalarının bir sonucu olarak uluslararası kuruluşların girişimleriyle geliştirilmiş ve ulusal mevzuatlarca da tanınmış temel haklardır. BMÇHS' ne göre, insan haklarına ek olarak çocuklara tanınan bazı özel haklardır (Ulusal Çocuk Hakları Stratejisi ve Eylem Planı, 2012: 4). Çocuk hakları ele alınırken Birleşmiş Milletler sözleşmesinde belirtilen 4 temel ölçüt gözetilerek yasa ve uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisinde de 4 temel kriteri gözeterek; çocuk haklarının hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm çocuklara tanınması, çocuğun yüksek yararının ön plana alınması, çocuğun yaşama ve gelişme hakkının korunması ve çocuğun tüm düzeylerde karar alma süreçlerine dâhil edilmesi ve fikirlerini ifade etmesi şeklinde sıralanmaktadır (Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi, 2016: 3-4).

BMÇHS'nde, çocuk hakları en geniş kapsamda yer almaktadır. Sözleşme' de yer alan 54 maddelik çocuk hakları: ayrımcılık gözetmeme, yaşama, gelişme ve hayatta kalma hakkı, yüksek yararının gözetmesi ve katılma hakları olarak dört grupta sınıflandırılmıştır. Bu haklar:

1) Ayrım gözetmeme(madde 2): Sözleşme de yazılı olan hakları taraf devletler kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık vb. durumlar nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanınması ve taahhüt etmesidir.

2) Çocuğun yüksek yararını gözetme(madde 3): Kamu ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından ve çocukları ilgilendiren her türlü faaliyette, çocuğun yararı düşüncesidir.

3) Yaşama, gelişme ve hayatta kalma(madde 6): Taraf devletlerin her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul etmesi, çocuğun gelişmesi ve hayatta kalması için gerekli çabayı göstermesidir.

4) Katılma hakkı(madde 12): Taraf devletler, çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etmesini, bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk durumuna uygun olarak tanınmasıdır (BMÇHS, 2004: 5-7). Böylece insan haklarının uzantısı olan çocuk hakları, insan haklarıyla bağlantılı olarak bütün haklar çocuklara da tanınmıştır.

1.1.3. Çocuk Politikası

Tüm dünya ölçeğinde ortaya çıkan sosyal, siyasi ve ekonomik sorunlardan en çok etkilenen çocuklardır. Çünkü günümüzde ekonomik sorunlar nedeniyle bazı çocukların temel gereksinimleri karşılanamazken, çocuklarda çalışmak için sokağa itilmekte ve suça sürüklenmektedir. Bu yüzden ekonomik ve sosyal haklardan yararlanmada yaşanan dengesizlikler bu çocukların eşit nitelikte eğitilmiş ve sağlıklı bireyler olarak yetişebilmelerinin önünde engeller oluşmaktadır. Bu bakımından devlet, toplumun en zayıf kesimini oluşturan çocukların mağduriyetlerini gidermek adına ekonomik, sosyal, kültürel ve hukuki önlemler kapsamında politikalar oluşturmaktadır (Mamur Işıkçı ve Karatepe, 2016: 73).

Bir çocuğun doğumundan itibaren yetişkinliğe kadar olan süreçte sağlıklı, donanımlı, yeteneklerini ve becerilerini toplum yararına kullanabilen bir birey olarak topluma katkı sağlama sürecini içeren kapsamlı programı ortaya koyabilmektir. Tüm bunlara ilişkin sorunların bilinmesi, tanımlanması ve önlenmesine yönelik çalışmaların tamamına çocuk politikası denilebilir. Başka bir tanım ise bir ülkede nüfus planlamasından başlayarak, en başta sağlık ve eğitim olmak üzere pek çok

alandaki hizmetlerin bir bütünlük içinde olması ve aynı zamanda kimler tarafından verileceği, hangi örgütlenmeler içinde yapılacağı, finansman kaynaklarının neler olacağı gibi somut verilere dayandırılarak yanıtlanmasıdır (Etiler, 2007: 402-403). Çocuk politikası, çocuğu ilgilendiren tüm diğer politikalarla birlikte ele alınmalı ve bütüncül şekilde değerlendirilmelidir.

1.1.4. Çocuk Katılımı

Çocukların özel durumundan kaynaklı çocuk hakları altında düzenlenen bazı haklar bulunmaktadır. Bu haklar çocuklara özgü haklar olmakla birlikte bunlardan biri de katılım hakkıdır (Özer, 2013: 245-258). Çocuğun katılım hakkı, BMÇHS'nin 12. maddesinde ise; *“Her çocuk, kendisini ilgilendiren herhangi bir konu ya da işlemde görüşlerini serbestçe ifade etme, görüşlerinin dikkate alınmasını isteme ve katılma hakkına sahiptir. Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın kurallarına uygun olarak çocuğa tanınmasıdır”*(BMÇHS, 2014: 7). Katılım temel bir hak ve demokrasinin de temelini oluşturması bakımından bu hakkın kamu yönetiminin her alanında hissedilmesi ve uygulanmasını gerektirir (Belediyeler İçin Çocuk Katılımı Eğitim ve Uygulama Kılavuzu, 2020: 13).

Katılım; insanların kendilerini etkileyen konularda, kararlarda ve süreçlerde, bilgi alma, danışma, yönetme, karar alma ve eyleme geçme gibi unsurları da içine alacak şekilde yer almasıdır. Katılımda grubun ya da topluluğun bütün üyelerinin birlikte karar alma sürecine katılmaları beklenir. Ancak böylesi bir ortamda katılımcı demokrasi uygulanmış olur (Parlak, 2011: 448). Çocuk katılımı ise değişik düzeylerde kendilerini etkileyen süreçlerde karar almak; düzenli ve sürekli bir şekilde görüş bildirmesi, düşünce, planlama, izleme ve değerlendirme de dâhil tüm süreçleri etkileyebilmesi, bu görüşler kullanılarak yasaların, politikaların ve uygulamaların hayata geçirilmesidir (Belediyeler İçin Çocuk Katılımı Eğitim ve Uygulama Kılavuzu, 2020: 13).

Başka bir tanım ise katılımı; çocuğun görüşlerini dile getirmesi için kendini güvende hissettiği bir ortam oluşturulması, çocuğun karar vereceği konularda ailesi ya da vasisi tarafından bilgilendirilmesi, düşünce ve görüşlerini ifade ettiği konular hakkında aydınlatılması, çocuğun yaşı ve olgunluğuna bağlı olarak tercihlerini ve

seçimlerini sergiledikleri oyun, vücut dili, yüz ifadeleri vb. sözsüz iletişim biçimlerinin tanınması, çocuğun uygunsuz durum ve baskıya maruz bırakılmaması, engelli çocukların da görüşlerini ifade etmeleri için ortam oluşturularak katılımlarını sağlamaktır (Şahin ve Polat, 2012: 275-282).

Çocukların gerçekleştirecekleri katılım ise iki şekilde olur. İlki çocuklara yetişkinlerin aracılık etmesi, ikincisi ise bizzat çocukların diğer çocuklara aracılık etmesidir. Çocuklara yetişkinlerin aracılık ettiği durumlar genelde karar alma süreçlerinde olmaktadır. Yetkili yetişkin bu durumda; çocukların görüşlerini ve fikirlerini, siyasi ve kurumsal düzeylerde aracılık ederek aktarmaktadır. Çocukların birbirine aracılık ettiği durumlarda ise yerel ve ulusal konulara özgü katılım sağlayan çocuklar olmakta ve bu katılım daha doğru yapıdadır. Her iki model de yerel ve ulusal düzeydeki tüm karar alma mekanizmalarında çocuklara katılım imkânı vermeyi amaçlamaktadır (Wyness, 2009: 540-541). Özetle katılım; tüm çocukların samimi ve istekli olarak dolaylı veya dolaysız biçimde kendilerini ilgilendiren herhangi bir konuya müdahil olmalarıdır (Çocukların Danışma Sürecine Katılımı Üzerine İşletim El Kitabı, 2007: 5).

1.2. KENT VE KENT HAKKI

Kent kavramı, tarih boyunca farklı biçimde tanımlamalar yapılmasına rağmen; genel anlamda kentsel yerleşim alanlarının genel adı olarak ifade edilebilir. Kent kavramının tanımı sanayi devriminden sonra hızla gelişen kentlerin yapılarına bağlı olarak değişebilmektedir. Kent kavramını kendi sınırları içinde yaşayan insanların geçim kaynakları, tarım ve hayvancılık ile uğraşmayanların oluşturduğu, yönetim yapısı, toplumsal, kültürel bakımından ve nüfus yoğunluğu gibi birçok unsur bakımından tanımlanmaktadır. Böylece tek bir kent kavramına ulaşmak mümkün olmamaktadır (Başaran, 2008: 17). Kent kavramı tarihin her döneminde farklı bakış açılarıyla tanımlanmıştır. Gerek literatürde gerekse mevzuat düzenlemelerinde de farklı kent tanımları ile karşılaşmaktadır. Özellikle sanayileşmeyle birlikte kentsel mekânların biçim ve işlevlerinin değişmesi ile kent kavramının içeriğini de tamamıyla değiştirmiş; sosyoloji, tarih, coğrafya ve ekoloji gibi birçok bilim dalının inceleme alanına almasıyla kentin tanımlanmasında farklı yaklaşımlar sergilenmiştir. Düşünörlere, yazarlara ve akımlara göre kent kavramı farklı ele alınmaktadır.

Kent kavramının ortaya çıkışını tarihçiler, uygarlıkların doğuşu olarak görmüşlerdir. MÖ. 3500-2500 yıllarında kent oluşumu, Neolitik Dönem'in bitiminde ekolojik şartların elverişli olduğu ovalarda kent niteliğinin yüksek nüfuslu yerleşmelere dayanmaktadır (Okutan, 1995: 18). Kent sözcüğü analiz edildiğinde; Orta Asya Türklerince “şehir” anlamında kullanılmıştır. Soğdca'dan “kend” sözcüğü Türk diline geçmiş ve yaygın olarak kullanılmıştır. Daha önce ise eski Türklerde ‘şehir’ kelimesine karşılık gelen ‘balık’ kelimesi kullanılmıştır. Balık sözcüğünün günümüzde kullanılan “balçık” sözcüğü ile yakın ilişkisi vardır. Çünkü eski Türk kentlerinde yaygın ve etkin unsur olarak koruma amaçlı surlar balçıktan yapılmıştır. Dilimize geçen “şehir” sözcüğü de Farsça'da “şehr” kökeninden gelmektedir. Günümüzde kent kavramı ile aynı anlamı ifade etmek için kullanılmaktadır (Kaya, 2017: 7).

Genel olarak kentlerin ortaya çıkışında Childe'in yaklaşımı öncülük etmiştir. Childe, kentsel devrimi değerlendirirken M.Ö. 3000 yıllarında ortaya çıkan toplumsal değişimleri Mısır, Mezopotamya ve İndus vadisine dayandırmaktadır. Childe, Doğu uygarlıkları açısından kentsel devrim olarak nitelendirdiği gelişmelerin, coğrafya ve toplumsal ilişkilerin meydana getirdiğini ifade etmektedir. Bookchin'e göre kent; ilk kentsel merkez, tanrılara ve doğal güçlere tapınılan törensel bir bölge olduğu görüşü yaygındır. Boockhin, aslında ideolojilere dayalı ilk kentlerin olduğunu ifade eder. Çağdaş görüş olarak kent, ticarete dayalı girişim olarak görülür. Bu açıdan bütün kentler, ekonomi ve ticaretin bir uğraşı sonucudur. İlk kent zamanlarında da zaten el sanatları çok fazla gelişmiştir. Bu ilk kentlerde, kent içinde değiş tokuş ötesinde bir iç pazar yeri bulunmamıştır (Yılmaz ve Çiftçi, 2011: 256). Kentlerin ortaya çıkışında bir başka yaklaşım ise artık ürün kavramıdır. Bu yaklaşım yerleşik düzene toplumların artık ürün gerçekleştirdikten sonra geçtiğini savunur. Ürünün ortaya çıkmasıyla, aşama sonrasındaki üretimin gerçekleşmesi ve dağıtımı bir organizasyon gerektirir. Bu uyum ise kentin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Falay, 2011: 98).

Aristo kenti; insanların daha iyi yaşamaları için topladıkları alanlar olarak görürken, Adam Smith ise; kent algısını sosyo-ekonomik gelişmeye koşul olarak görmüş, kentin özellikle zanaat fonksiyonları üzerinde yoğunlaşmıştır. İbn-i Haldun ise kentlerin; insanların toplu yaşama sebepleri ekonomik ve güvenlik gereksinimleri içerisinde ele alarak, endüstri merkezleri olma özelliğiyle irdelemiş ve kentleşmeyi

göçebe ve kır insanları için son aşama olarak görmüştür. Hout ise kenti; kendine ait özellikleri bulunan bir yerleşim alanı olarak, insanların birbiriyle buluştukları, malların takas yapıldığı ve düşüncelerin yayıldığı ilişkiler ve kararlar merkezi olarak tanımlamıştır. Kentte değişik faaliyet türleri bir arada bulunmakta, unsurların birbiriyle sıkı bağı olduğu dışa açık bir sistem vücut bulmaktadır (Topal, 2004: 281-282).

Max Weber'e göre kenti kent yapan temel unsurlar, insan topluluğu ve siyasi-idari yapıdaki birliktir. Kentin var olabilmesi için de bir koruma ve tahkim süreci, bir pazarı, kendine ait bir mahkemesi, kanun olarak gördükleri kuralları ve birlik yapısının olması gerektiğini savunur. Weber bu analiziyle birçok yazarı etkilemiştir. Bunlardan birini örnek verilirse P. Wheatley, daha ileri bir tanım yapmıştır. Ona göre; Kent, bu çağrışımları içermez ve bir kentsel formu ifade eder. Fonksiyonel olarak birbirleriyle kaynaşmış kurumlar bir bütünü oluşturur ve görelilikçi olarak akraba esaslı grupların bir araya gelerek sosyal olarak tabakalaşması, siyasal yapıda örgütlenmesi ve belirli bölgede yaşayan toplumlar haline dönüşmesidir. Bu tanım Weber'in topluluk tanımına göre daha belirleyicidir (Falay, 2011: 96).

Keleş, kentleşmeyi herkesin bildiği köylerden kentlere nüfus akımlarını anlatan nüfus akımı olmadığını ifade eder. Kentleşmeyi; çok boyutlu değişim olarak toplumsal, ekonomik ve kültürel boyutları içinde oluşturur. Bu nedenle geniş anlamda kentleşmeyi sanayileşme ve ekonomik gelişimlere bağlı olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin gelişmesine neden olmaktadır. Toplum yapısında bir nüfus artışı süreci olarak artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma ile oluşan, insanların davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü farklılıklardır (Keleş, 1995: 1). Görmez, kenti tarımın dışındaki üretime bağlı olarak, teknolojinin değişmesiyle birlikte teşkilatlanma, uzmanlaşma ve iş bölümünün en yüksek düzeye ulaştığı, nüfus büyüklüğü ve uyum düzeyinin artmasıyla karmaşık ve dinamik bir mekanizmanın sürekli olarak işlendiği insan yerleşimleri olarak görmektedir (Görmez, 1991: 1). Bir başka değerlendirme ise kentlerin iş imkânları açısından cazibe merkezine gelmesidir. İş olanakları ile kırsaldan kentlere göç başlamış ve yeni iş alanlarında istihdam edilecek insana ihtiyaç duyulmuştur. Kent, iş imkânları açısından ilgi görmüş nüfus bakımından belirli çokluğa ulaşmıştır. Modern kentler ise böylelikle iş ve yerleşim alanı olmak dışında yaşam standartları açısından bir cazibe merkezi olmuştur. Kentler büyük iş ve yerleşim alanı olmakla birlikte aynı

zamanda insanları kendine çeken sosyal, siyasal ve kültürel vb. birçok unsurun yaşamının öncüsü ve denetleyicisi olan yerler olmuştur (Duru ve Alkan, 2002: 78).

Kenti şehirler açısından ele alan tanım ise; farklı sorun ve açmazların sebep olduğu örgütlenmede; şehirlerin, toplum sorunlarına getirilen çözümler içinde karşımıza çıkmasıdır (Tuna, 2013: 212). Kentler; topluluk olarak yaşayan insanların, ortak yaşamlarından doğan ve onların yaşam biçimleri ile şekillenen mekânlardır. Ancak kentler mekân olmanın dışında tarihi, sosyal, kültürel, siyasal, özellikleri de bünyesinde barındırır. Çünkü kent; çok karmaşık yapıya sahip olan insanların eseridir (Kaya, 2017: 5). Kent; tüm ürünlerin dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğun nüfusun sosyal bakımdan bütünleştiği; ticaret, sanayi ve hizmet gibi ekonomik etkisi olmaktadır. Farklı mesleki rollerin arttığı, yatay ve dikey hareketliliğin fazla olduğu, farklı sosyal grupları bir arada bulunduran, sivil toplum örgütlerinin de bulunduğu, merkez ve yerel yönetimi yöneten kurumların bulunduğu; bölgesel ve uluslararası ilişki ağlarını oluşturan heterojen bir yapıdır. Buradan anlaşıldığı üzere “ulusal olduğu kadar uluslararası sosyo-ekonomik değişimlerin yaşandığı merkez olma” yönüne vurgu yapmıştır (Topal, 2004: 286).

Keleş’e göre kent; genel anlamıyla coğrafya bakımından yerleşim alanı, ekonomik açıdan üretim yeri, yönetsel bakımından yönetim birimi, sosyolojik bakımından kendine özgü bir yaşam biçimidir. Tüm bu unsurlar bakımından üretimin, dağıtım ve denetim faaliyetlerinin toplandığı, belli bir büyüklüğe ulaşmış bir yerleşim birimidir. Değişik kültürleri ve toplumsal grupları içine alan kent, heterojen bir yapıya sahiptir. Kentte bulunan insanlara kentli; kentin yaygınlaştığı yerlere de kentsel alanlar denir. Kentlerin oluşum ve büyüme sürecini oluşturan sürece kentleşme denilmektedir. Kentleşme salt bir nüfus değişimi değil, kentleşme ile oluşan bir yapı değişimidir. Ekonomik, toplumsal ve siyasal yapı açısından toplumu oluşturan insanların tutum ve davranışlarında değişimlere yol açan evrensel bir süreçtir (Keleş, 2015: 35).

Kentlerin üç temel özelliğinden bahsederek ele alınırsa; nüfus yoğunluğu, yerleşmenin büyüklüğü ve heterojen yapıda olmasıdır (Pustu, 2006: 131). Bütün bu tanımların ortak gayesi incelendiğinde hepsinin tarım dışı unsurlar olan sanayi ve hizmet faaliyetlerinin kentte yoğunlaşmasıdır. Üretimin denetlendiği ve örgütlendiği yerdir. Nüfus yoğunluğu, heterojen yapı da kenti “kent” yapan özelliklerdir. Bunların

ışığında kent; tarım dışı üretimin yapıldığı, denetlendiği, dağıtım, teknolojinin beraberinde getirdiği büyüklük, yoğunluk, heterojenlik ve bütünleşme seviyesine gelmiş koordinasyonun sağlandığı yerlerdir (Okutan, 1995: 18).

Kent; Webster's sözlüğündeki tanımlamaya göre "town", coğrafi olduğu kadar, siyasal merkez, bir nüfus yerleşmesi yeri, iş merkezi ve bir pazar yeridir. Larousse'da, kenti; insanların çoğu ticaret, sanayi veya yönetimle ilgili işlerle uğraştığı bir yerleşme alanı ve tarım dışında işlerle uğraşan insanların toplanmasıyla meydana gelen; ekonomik, demografik ve sosyolojik bir kurum olarak tanımlar. Türkiye'de İmar ve İskân Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı ve bazı akademik kuruluşlar ise kenti tanımlarken 10.000 nüfus büyüklüğünü ölçüt olarak görmektedir. Prof. Dr. Mübeccel Kıray, nüfus niteliğinden çok üretim biçimine ve üretimin dağıtımına önem vermektedir. Hem tarımsal, hem tarım dışı üretimin dağıtımının yapıldığı, kentsel fonksiyonların toplandığı belirli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme birimleridir. Üretim biçiminin dışında başka kavramların da ön plana olduğunu belirterek tanımını yapan Prof. Dr. Ruşen Keleş'in tanımına göre kent; sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun yerleşme, barınma, gidiş geliş, çalışma, dinlenme ve eğlence ihtiyaçlarının karşılandığı, bazı kesimlerin tarımsal uğraşlarda olduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha fazla olan ve çok az komşuluk ilişkilerin bulunduğu yerleşme birimleridir (Okutan, 1995: 17-18). Bakış açıları değiştikçe kent tanımlamaları da değişmektedir. Sosyologlar, tarihçiler, şehir plancılar, iktisatçılar, antropologlar, edebiyatçılar vb. birçok farklı disiplinin kavrayış biçimine göre kent tanımlaması yapılmıştır. Bu yüzden genel geçer kent tanımı yapmak zordur. Ama bir yerleşim biriminin kent niteliğini taşıması için bir takım özellikleri bulunması gerekir. Bu özelliklerle kent tanımlaması yapılabilir.

"Bir yerin kent olabilmesi için gereken özellikler: belli bir nüfus niteliğine ve nüfus yoğunluğu, sanayi üretimine geçmiş ve hizmet sektörü gelişmiş, yerleşim yerinin fiziksel altyapısı belli bir düzeye ulaşmış, geleneksel aile yapısının çözülerek yerine çekirdek aile yapısına bırakmış, farklı işbölümlerine ve yüksek uzmanlaşma düzeyine erişmiş, yerel değerlerin yerine ulusal değerleri veya evrensel değerleri almış, geleneksel ilişkilerin çözülüp bireysel ilişkilerin ya da bireysel çıkarların ön planda olması, eğitim düzeyinin yüksek seviyede olması, çocuk bakım ve eğitiminde aile dışı kurumları gelişmiş, sosyal normlar yerine resmi denetleme kurumlarının

olması, statülerin aileden gelmeyip bireylerin kendi çabaları ile kazanılmış olmalarıdır”(Erkan, 2010: 18). Bunların hepsi kentin oluşumu için önemli niteliklerdir.

Ayrıca kent hakkı kent sakinlerinin, yerel yönetimlerdeki tüm kuruluşların dâhil olduğu doğrudan katılımı içeren konuların ön planda olduğu herkes için erişilebilir ve güvenli yaşam alanları sağlamaktır (TESEV, 2018: 6). Lefebvre’ye göre kent hakkı; herkesin eşit biçimde kentteki olanaklardan yararlanması ve kentin geleceği ile ilgili kararlara herkesin katılımını ifade etmektedir (Lefebvre, 2003). David Harvey; Lefebvre’in ortaya attığı bu kavramı pekiştirmiştir. Harvey; kent hakkını, kent kaynaklarına ulaşmanın da ötesinde kenti değiştirerek kendimizi değiştirme hakkı olduğunu vurgulamaktadır. Kent hakkında eşitlik ve katılım en önemli iki bileşen olduğunu ifade eder (Harvey, 2008: 23-40). Çocukların kent hakkı ise okul öncesi eğitim kurumlarında kentte yaşayan tüm çocukların yararlanması; çocuğa duyalı bütçeleme yapılması; çocuk birimleri oluşturulmalı; çocuk katılımı konusunda önemli mekanizma olan çocuk meclislerinin artırılması; kentteki hizmetlerin izlenmesi için toplanan veri şeffaflık ilkesi doğrultusunda kent sakinlerine ve sivil toplum kuruluşlarına açık hale getirilmesi gibi birçok hakkı içermektedir (TESEV, 2018: 6).

1.3. ÇOCUK DOSTU KENT

Çocuk Dostu Kent(ÇDK) kavramı ülkeler, milletler ve yazarlar bazında farklı tanımlamalar içermektedir (Rakhimova, 2011: 18). UNICEF tarafından yürütülen uluslararası öncelikli bir çalışma olan Çocuk Dostu Kent, çocuk haklarını yerine getiren ve kendini adanmış bir yönetim sistemi olarak tanımlanmaktadır (Güngör Göksu, 2018: 159). Temel dayanağı BM Genel Asamblesi tarafından 1989 yılında kabul edilen “Çocuk Hakları” sözleşmesidir. Çocuk dostu bir şehir(ÇDŞ), BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ’de belirtilen hakları gerçekleştirerek çocukların yaşamlarını iyileştirmeyi amaçlayan bir şehir, kasaba veya topluluktur (<https://childfriendlycities.org>, Erişim Tarihi: 16.11.2020). Çocuk Dostu Kent, çocukları ve çocuk haklarını dikkate alarak yönetim sistemi kurmalarına öncelik ettiği (Koç, Tavşancıl ve Demir, 2015: 109), çocuk haklarının korunmasını ve onların varlığını kılınmasını amaçlamaktadır (Topsümer, Babacan ve Baytekin, 2009: 6). Çocuk dostu kent, çocukların fiziksel ve sosyal gelişimini tam anlamıyla

karşılmasıdır. Çocukların toplumsal ihtiyaçların yerine getirilmemesi, haklarını kullanamaması ve doğal yapısından dolayı güçsüzlüğü nedeniyle ebeveynlerin, öğretmenin, işverenin, polisin, savcının ve hâkimin her türlü baskıda bulunabileceği algısıyla hukuk kurallarıyla özel olarak korunmalarıdır (Çakırer Özservet, 2015: 38).

Başka bir tanım ise Çocuk Dostu Kenti; kentlerin çocukların gereksinimlerine yönelik olmasının dışında, planlama ve tasarım süreçleri düşünülerek çocuklara uygun mekânların tasarlanması ve bunu yaparken de çocuklar adına karar vermek yerine politika yapım süreçlerinde bizzat çocukların katılımlarının sağlanması olarak görmektedir (Ermiyagil ve Gürçınar, 2015: 15). Çocuk Dostu Kent, yöneticilerle beraber aileler ve çocukları ilgilendiren tüm kişilerin, kurumların ve kuruluşların birlikteliği ile gerçekleşmesidir (Gökmen, 2013: 821). Çocuk Dostu Şehir veya Kent; çocukların yaşamak istedikleri bir kente ilişkin çocukları bir sorun olarak değil, çözüm ortağı ve geleceğin kurucusu olarak görüp aynı zamanda çocukların yaşadıkları sorunları ortaya çıkarıp bu sorunları tüm şehrin katılımıyla çözüm bulan bir kenttir (Belediyeler İçin Çocuk Hakları Temelli Programlama Kılavuzu, 2020: 8).

UNICEF, Çocuk Dostu Kent'i: "Çocuk haklarına dair sözleşmenin uygulanması için belediyeler ya da yerel yönetimlerin uygulamalarını yürüttüğü çalışmalardır. Çocukların seslerini, ihtiyaçlarını, önceliklerini ve haklarını; kamu politikaları, programları ve kararlarının bir parçası olarak ele alır ve uygulamalarla hayata geçirirler. Çocuk dostu bir kentte çocuklar, emniyetli ve korunmalı olmalı, yürüyebilmeli, bisiklet kullanabilmeli, sokağı tüm genişliği ile kullanabilmeli, eğlenebilmeli, aktif bir şekilde oynayabilmelidir." diyerek ifade eder. Başka bir tanımla Çocuk Dostu Kent, çocuk haklarının yerel kamu politikalarında, programlarında, bütçelerinde yer almasını, çocukların yerel düzeyde meydana gelen değişimlerde aktif unsurlar olarak görülmesi, çocukların seslerine, fikirlerine öncelik sağlandığı ve çocukların aldıkları kararla etkilenen ve hayata geçiren kenttir (UNICEF, 2004: 5-7).

Başka bir tanım ise çocuk dostu şehir veya kenti; günlük yaşam içerisinde çocuk haklarını uygulamaya geçirmeyi sağlayan bir şehir ya da kenttir. Bu durum çocukların ihtiyaç ve isteklerini önemseyerek şehirlerin gelişiminde çocuğu katılımcı bir unsur olarak belirlemeyi amaçlamaktadır. Çocuk dostu şehirlerin genel yapısına bakıldığında bu şehirlerin çocukların katılımını önemseyen, çocuk dostu hukuki bir

evre için çabalayan, ocuk hakları bilincinin herkese aşılayan, güvenli oyun alanı, sokak ve caddelere sahip olan, çocuklara yönelik temel hizmetlere ulaşmada kolaylık sağlayan, sağlıklı içme suyu ve hijyenin sağlandığı yer olarak tanımlanabilir (Topsümer, Babacan ve Baytekin, 2011: 5).

ocuk Dostu Kent kapsamında çalışması olan Türkiye IKEA’a göre; çocukların haklarını uygulayan şehir veya yerel yönetim sistemidir. Çocukların haklarının politikalara, yasalara, programlara ve bütçelere yansımastır. Uygulanırken ocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin cisim bulmuş halidir. ocuk Dostu Şehirde ocukların fikirleri kent yönetiminde aktif katılımcı olarak kent politikalarında etkin olmaktadır. IKEA, bir yerin ocuk dostu şehir olabilmesi için çocuğun iyi hali gözetilmesinde hedefleri ve öncelikleri: sağlık ve eğitim gibi temel hizmetleri almak; caddede tek başına güven içinde yürümek; arkadaşları ile oyun oynamak ve yeşil alana sahip olmak; kültürel ve sosyal etkinliklere katılmak; etnik köken, din, gelir cinsiyet veya engellilik durumu ne olursa olsun, her hizmete erişime sahip eşit haklara sahip olmak gibi unsurları barındırması gerektiğini vurgulamaktadır(https://tokimehmetakifanaokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/06/21/973388/dosyalar/2018_01/11211846_COCUK_DOSTU_SEHIRLER.pdf, Erişim Tarihi: 12.09.2021).

“ocuk Dostu Şehirler Kurmak Eylem Çerçevesi” ne göre; ÇDK kavramı, tam anlamıyla tamamlanmış ideal ve standart bir modele dayanmamaktadır. Her şehir; yönetim, çevre ve yaptığı hizmetlerle her bakımdan ocuk dostu kılmayı sağlamaktadır. ocuk dostu şehirlerin yapısını ya da çocukların aktif katılımını sağlamak için gerekli bütün ilgili karar mekanizmalarında ocuk hakları bakış açısının yerleştirilmesi ve temel hizmetlere erişim hakkına ulaştırılması için ocuk dostu şehirler kurmak elzem bir şekilde devletin her kademesinde ortak hareket edilmesini sağlamaktadır. Yönetimin bütün seviyelerine ve şehrin her alanına ulaşılacak şekilde aktif olarak koordine etmektedir. Çocukların önderlik ettiği, şehirde güven içinde oyun oynama, hareket etme haklarını talep ettikleri ve şehre yayılma potansiyeli taşıyan küçük mahalle girişimi gibi yaklaşımları temin etmektedir. Ancak ocuk dostu şehirler tek başlarına hükümetler tarafından inşa edilmenin yanında çocukların, aileleriyle ve çocukların hayatlarını etkileyen bütün taraflarla birlikte hareket edilmesidir (ocuk Dostu Şehirler Kurmak Eylem Çerçevesi, 2004: 2-3).

Çocuk Hakları Evrensel Sözleşmesine göre ÇDK: çocukların yaşadıkları kent hakkında alınacak kararları etkilemesi; kent hakkındaki düşüncelerini ifade etmeleri; toplumsal ve sosyal hayata katılması; sağlık, eğitim, barınma gibi temel hizmetlerden faydalanması; temiz su içme; sömürü, şiddet ve kötüye kullanıma karşı korunması; kendi başlarına güvenle sokakta dolaşabilmeleri; akranlarıyla bir araya gelme ve oynama hakkına sahip olmasıdır (Gökmen, 2013: 822). Aynı zamanda çocukların kirlenmemiş çevrede yaşamaları, kültürel ve sosyal etkinliklere katılmaları, etnik köken, din, dil, gelir, cinsiyet veya engellilik fark etmeksizin her hizmete erişime sahip bir çocuğun kentin eşit vatandaşı olma hakkına sahip olmasını ifade eder (www.unicef.org/turkey , Erişim Tarihi: 6.11.2020).

Tanımlamalar kapsamında şunlar söylenebilir: Çocuk Dostu Kent girişiminin temel noktası, şehirlerden başlayarak bilinçlenmenin ülkeleri ve dünyayı etkilemesi ve değiştirmesi düşüncesidir. ÇDK girişimi, şehirlerin yerel yönetim yapılarını çocuk dostu olmasını başlatmak, çocuk haklarının yönetim sistemleri içinde görünür kılınmasını amaçlamaktır. Çocuk Dostu Kent, çocuk haklarını gözeten, iyi bir yerel yönetişim öngören, kentteki tüm hizmet birimleri aracılığı ile çocukların şehir yönetimine ve karar alma mekanizmasına aktif katılımını sağlamak, ilgili bütün kararları çocuk hakları bakımından değerlendirmek ve temel hizmetlere “eşit erişim hakkı” sağlamak için gerçekleştirmesi gereken çalışmaları ve etkinlikleri yaşama geçirmekle yükümlü olan şehir ya da kent olarak özetlenebilmektedir.

II. BÖLÜM

DÜNYADA ÇOCUK HAKLARI VE ÇOCUK DOSTU KENTLER

2.1. DÜNYA'DA ÇOCUK HAKLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Çocuk, tarih boyunca tüm zamanlarda insanların ilgilendiği en değerli varlık olmasına rağmen bu ilgi ve önem her zaman aynı şekilde olmamıştır. Toplumların farklı toplumsal, ekonomik ve kültürel yaşam tarzları ve toplumları yönetim biçimleri ve de gelişim düzeyleri çocuğa verilen değerle önemli bir rol oynamaktadır (İnan, 1968: 4).

Ekonomik bunalım dönemlerinde çocuk, bir yük olarak görüldüğünden dolayı çalışma işlevine göre sağlıklı ve sağlıklı olma durumunda istenen çocuk ve istenmeyen çocuk ayrımıyla karşılaşmaktaydı (Akyüz, 2018: 21). Çocukla ilgili ilişkiler açısından ailevi ve toplumsal yararların çocuktan öncelikli ele alınması, bazen de çocuğun menfaatlerinin hiç gözetilmemesi durumları ortaya çıkmıştır. Devletin aile üzerinde gün geçtikçe etkisinin arttığı görülmüştür. Devletin aileyi kontrol etmeye başlamasıyla toplumda çocukların korunmasına yönelik ilgi artmıştır. İspanyol filozof 'Vives', 15.yy. sonlarında çocukların korunmasını; İsviçreli eğitimci 'Pestalozzi', 18.yy. sonlarında yoksul çocukların sefalet içindeki yaşamları ve eğitimden yoksun olmalarını ön plana çıkarmışlardır. Dolayısıyla bu düşünürler tarafından hukuksal olmaktan çok eğitim sorunu olarak ele alınmıştır (Akyüz, 2000: 36-37). Toplum içinde çocukların korunmasına yönelik ilgi başlangıçta dini etki altında ve dini niteliğe sahip kurumlar aracılığı ile olmasına rağmen özellikle 19. yy'de bu kurumların dışında da görülmeye ve kurumsallaşmaya başlamıştır (İnan, 1968: 7).

1918'de Washington'da toplanan iş konferansı çocukların korunması hakkının gündeme geldiği ilk uluslararası toplantı olmuştur. Bu konferansta çocukların iş hayatında çalışma şartlarında iyileşmeleri ile ilgili kararlar alınmıştır. Bu kararlar sonucunda çocukların işyerlerinde çalışma saatleri, yaşları ve zamanları ile ilgili yeni düzenlemeler getirmiştir. 1984 yılında dünyada çocukların korunmasına ilişkin bir örgütün kurulma düşüncesi 'Jules Jeune' tarafından ortaya atılmıştır

(Merey, 2017: 77). Bu girişimleri daha geçmiş dönemler bakımından incelediğimizde Atina dönemine kadar inmektedir.

Eski Yunan'da, Aristo'nun yaşadığı dönemde küçük çocukların öldürülmesine karşı ahlaki ve yasal kısıtlamalar bulunmuyordu. Aristo, bu geleneğe karşı olmasına rağmen çok karşı çıkmamıştır. Eski Atinalılar, geleneklerden gelen çocuklarla ilgili olumsuz düşüncelere rağmen, eğitime de büyük önem vermişlerdir. Eski Atina'da babanın çocuk üzerinde velayet hakkı çocuğun rüştüne erişinceye kadar devam etmekteydi. Zaman içinde Atina'da, devletin sosyal hayata müdahaleye başlamasıyla, çocuk haklarının devletçe korunması sürecini başlatmıştır (Akyüz, 2018: 23).

Eski Isparta, askeri bir devlet olduğu için yaşam ideali olarak erkek karakterine önem verilmiş ve çocuklar bu ideale uygun biçimde eğitilmişlerdir. Çocuklar; düşünce, ruh ve ahlak bakımından basit, beden bakımından da askeri biçimde eğitilirdi(İnan, 1968: 4). Roma hukukunda aile tarafından ya da aile babası tarafından çocuklar sınırsız hâkimiyet altındaydı. Devletin gücünün zaman içinde artmasıyla giderek aile içi işlere karışmaya başlamıştır. Cumhuriyet'in kurulmasından sonra ebeveynler ile çocuklar arasında karşılıklı nafaka sorumluluğu kuralı getirilmesi ile aile içinde babanın egemenliği biraz daha zayıflatılmıştır (Kaser, 1971: 343). Bu dönemin sonlarına doğru babaların çocuklar üzerindeki egemenliğinin kötü şekilde kullanılmasını engellemek amacıyla bazı hâkimler çeşitli önlemler almaya ve ailelerin suç işleyen çocuklarına verecekleri cezayı kısıtlamışlardır (Karadeniz, 1974: 169).

Eski Türklerde, babaerkil bir aile yapısı bulunmaktaydı. Baba, velayet hakkına sahipti, baba olmadığında ana da bu hakka sahipti. O dönemlerdeki çocuklar, aileleri tarafından toplumun geleneği içinde büyütülür ve korunurlardı. Türklerin İslamiyet'i girmeleri ve İslami kuralların uygulanması ile velayet hakkı yalnız babaya verilmiş, anneye ise hizana hakkı¹ verilmiştir (Bilmen, 1950: 451-471). Annenin, hizana hakkını kullanabilmesi için hür, hukuki ehliyet sahibi, çocuğa bakabilecek kabiliyette, çocuğun sağlığını ve ahlaki değerlerini koruma özelliklerine sahip olması gerekirdi (Akyüz, 2018: 27-28). İslam'da çocuk haklarının ihmal

¹ Hizana hakkı: Erkek çocuğun yedi yaşına, kız çocuğun da buluşa ermesine kadar bu hakka sahip olan tarafın yanında bırakılıp yetiştirilmesi, zararlı şeylerden korunması demektir.

edildiğine dair yapılan yorumların ve bakış açılarının yanlışlığına açıklık getirilmiştir. ‘Çocuk’ ve ‘hak’ kelimelerinin birleşimi ile ‘çocuk hakkı’ tabiri ve tabirin zihinlerde uyandırdığı anlam, insanlık tarihinde ilk defa Peygamber Efendimiz ile birlikte önemsenmiştir. İnsanlığın gündemine ‘çocuk hakları’ konusunu İslam getirmiştir. Çünkü bizzat peygamber efendimizin hadislerinde ‘çocuğun hakkı’ diye başlayan meseleler bulunmaktadır. Kur’an-ı Kerim’de de çocuk hakkı olarak yorumlanabilen çocuklarla ilgili birçok ayet bulunmaktadır. Konu, İslam açısından birkaç örnekle ele alınacak olursa; Kur’an-ı Kerim’in bazı ayetlerinde müşriklerin, kız çocuğu doğduğunda yüzlerinin simsiyah olacak şekilde üzüldüklerini belirtir (Nahl: 58-60. Ayet, Zuhurf: 17. Ayet). Bu ayetler, kız çocuğu doğunca üzüntü izharını müşriklerin sıfatı ile göstermektedir. Kur’an-ı Kerim’e göre kızı da erkeği de veren Allah’tır (Şura: 49. Ayet). Bunun için de kız ve erkek çocuk arasında ayırım yapılmamalıdır. En’am 137, 140, 151, Bakara 49, Araf 127, İbrahim 6, Şaff 12, Tekvir 8-9, Kasas 4, Mü’min 25 gibi ayetlerde çocukların öldürülmesi yasaklanmıştır (Canan, 1980: 10-11). Kız ve erkek çocukların ölümüne dair hadislerde yer alan ifadeler şunlardır: Zeyd Bin Harise, diri diri öldürülmek üzere olan kız çocuklarının öldürülmesini engeller, bir kişi kız çocuğunu öldürmeye niyetlenince; kızını öldürmemesi gerektiğini, çocuğun geçimini sağlayabileceğini söyler ve kız çocuğunu babasından satın alırdı. Çocuk büyüdüğünde ise, çocuğun babasına “İstersen kızını geri vereyim, istersen senin adına geçimini temin etmeye devam edeyim.” demiştir. Kebire adında bir kadın Peygamber Efendimize gelerek, cahiliye devrinde dört erkek çocuğunu diri diri toprağa gömdüğünü söyleyerek ne yapması gerektiğini sorduğunda; Hz. Peygamber de her birinin yerine bir köle azat etmesini emretmiştir. Kebire de dört köle azat etmiştir. İslâm’da doğum öncesi olsun doğum sonrası olsun çocukların öldürülmesi yasaklanmış ve çocukların huzurlu olmaları için birçok önlemler getirilmiştir (Dölek, 2009: 61-67). Çocuklara karşı geçmişten günümüze bakış açıları değişmekle birlikte, dönemler, dinler, kültürler vb. birçok etken ‘çocuk hakkını’ farklı yorumla ele almıştır.

Hukuksal çerçevede çocuk haklarının ele alınması, yeniçağ döneminde başlanmıştır. Ortaçağ’dan beri Batı ülkelerinde yayılmaya başlayan hümanist düşünceler, doğal hukuk anlayışı ve Fransız Devrimi çocukların korunması fikrinin geniş kitlelerce benimsenmesinde etkili olmuştur. Diğer taraftan toplumsal değişmelerin hızıyla gün geçtikçe aile yapılarındaki zayıflama ve parçalanmaya bağlı

olarak çocuğun aileleri tarafından tam olarak korunamadığı, dolayısıyla çocukların korunması düşüncesinin devlet tarafından yapılması gereği düşüncesine bağlı olarak I. Dünya Savaşı'nın sonunda devletin çocukları korunmasıyla ilgilenmesi kaçınılmaz hale gelmiştir (Dobler, 1959: 10). I. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra dünyada evrensel barışın sağlanması amaçlı Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Cemiyet mutlu ve barış içinde yaşayan toplum yapılarının gerçekleşmesi için çocukları her türlü sömürü ve olumsuz davranışlardan korunmaya yönelik Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'ni hazırlamıştır. 26 Eylül 1924'de bu bildirge Milletler Cemiyeti Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. Böylece uluslararası alanda ilk defa temel ilke olarak çocukların yaşatılması, gelişmesi ve korunmasını düzenleyen beş maddelik bildirge yayınlanmıştır (Merey, 2017: 77). Bu bildirge de yer alan maddeler:

1. Çocuk bedenlen, ruhen ve doğal biçimde gelişmesine olanak sağlayan koşullar içinde bulundurulmalıdır.

2. Acıkan çocuk beslenmeli, hasta çocuk tedavi edilmeli, fikren geri kalmış çocuk eğitilmeli, yoldan çıkmış çocuk doğru yola getirilmeli, terk edilmiş çocuk korunmalıdır.

3. Herhangi bir felaket anında yardım öncelikle çocuğa yapılmalıdır.

4. Çocuk hayatını kazanabilecek duruma getirilmelidir ve her türlü istismara karşı korunmalıdır.

5. Çocuk yeteneklerini keşfedecek düşünce içinde yetiştirilmelidir(İnan, 1968: 96). Bu bildirge ses çıkartan bir süreci beraberinde getirmiş olmakla birlikte, 1948 yılında 2. Çocuk Hakları Bildirgesi'nde alınan temel ilkelerle devam ettirmiştir (Merey, 2017: 77). 5-9 Nisan 1936 tarihinde ise Balkan ülkelerindeki çocukları korumaya yönelik kuruluşlarla işbirliği içinde Türkiye'nin de yer aldığı Birinci Balkan Kongresi düzenlenmiştir. Bu çalışmayı çocukların korunması, sağlık bakımı ve çalışma yaşı konularını inceleyen İkinci Balkan Kongresi izlemiştir (Dobler, 1959: 106). Balkan kongreleri çocukların korunmasına ilişkin Türkiye'nin de katıldığı ilk uluslararası çalışmalardır. Kongre çalışmaları sadece Balkan ülkelerinin katılımıyla gerçekleştirilmiş olmasına rağmen bu alanda yapılan uluslararası çalışmalara örnek olmuştur (Akyüz, 2018: 43). II. Dünya Savaşı sonrası 10 Aralık 1948'de kurulan Birleşmiş Milletler ile çocukların korunması sorunu yeniden gündeme gelmiştir. Çocuk Hakları bildirisinin tekrardan gündeme gelmesinin temel sebebi uygulamalarda yaşanan sorunlar olmuştur. II. Dünya Savaşı ve buna bağlı

olarak Milletler Cemiyeti'nin itibarını kaybetmesi gibi nedenlerle bildirgenin önemini ve yaptırım gücünü ortadan kaldırmıştır. Bunun temel nedeni hukuki bağlayıcılığının olmamasıdır (Müftü, 2001: 123).

Tüm insan hakları gibi günümüzün çocuk haklarının da temeli aslında 10 Aralık 1948'de BM Genel Kurulu'nda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine dayanır (Can, E. Tuna ve N. Tuna, 2019: 36). Her çocuğun eşit oranda sahip olduğu haklar 1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından imzalanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yer alıyordu. Ancak çocukları ilgilendiren özel bir bölüm ve düzenleme yoktu (Çocuk Hakları Sözleşmesi El Kitabı, 2008: 8). BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisi doğrultusunda 1959 yılında BM Çocuk Hakları Bildirisi ilan edilmiştir. I. ve II. Dünya Savaşı'nın insan hakları açısından ortaya çıkardığı olumsuz şartlar çocuklar için de aynı olmuş, Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'nin varlığına rağmen yeteri kadar korunamamıştır. BM'in kurulmasıyla çocukların korunmasına yönelik konuları incelemek amacıyla "Sosyal Sorunlar Meclisi" kurulmuştur (Erbay, 2013: 27). 1950'de yaptığı bir toplantıda BM'e bağlı olarak kurulan bu özel kuruluş, daha önce Cenevre'de kabul edilen Çocuk Hakları Bildirgesi'ni İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ndeki medeni anlayışa göre yeniden düzenlemiştir (Müftü, 2001: 123). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin yanında, Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nde çocukların haklarına ilişkin bazı hükümler bulunmaktadır (Akyüz, 2018: 41). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi(1959), insanlığın çocuğa verebileceğinin en iyisini vermesini gereğinden yola çıkmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, çocuğun mutlu bir çocukluk geçirmesi amacıyla kendisinin ve toplumun iyiliği için bu bildirgede öne sürülen hak ve özgürlüklerden yararlanması amacını taşıyan ana-babaları, kadın-erkek herkesi, gönüllü örgütleri, yerel makamları ve hükümetleri bu hakları tanımaya ve bildirgede yer alan ilkeler uyarınca önlemler almaya davet etmektedir. Bu bildirgede yer alan ilkelere bakılacak olursa:

1. Dünyadaki tüm çocuklar, bildirgedeki haklardan din, dil, ırk, renk, cinsiyet, milliyet, mülkiyet, siyasi, sosyal sınıf ayrımı yapılmaksızın faydalanmalı,
2. Çocukların, yasa ve gerekli kurumların yardımı ile fiziksel, ahlaki, ruhsal ve toplumsal olarak özgür ve onurlu biçimde yetişmesi sağlanmalı,

3. Her çocuğun doğduğu anda bir adı ve bir devletin vatandaşı olma hakkı vardır.

4. Çocuk sosyal güvenlikten yararlanmalı, sağlıklı bir biçimde büyümesi için kendisine ve annesine doğum öncesi ve sonrası özel bakım ve koruma sağlanmalı,

5. Fiziksel, zihinsel ya da sosyal bakımdan özürlü çocuğa gerekli tedavi, eğitim ve bakım sağlanmalı.

6. Çocuğun kişiliğinin gelişmesi için anlayış ve sevgiye ihtiyacı vardır. Çocuk, ebeveynlerinin bakım ve sorumluluğu altında sevgi ve güven ortamında yetişmelidir. Küçük yaşlarda çocuğu annesinden ayırmamak için bütün olanaklar kullanılmalıdır. Ailesi ve yeterli maddi desteği olmayan çocuklara özel bakım sağlamak toplumun ve kurumların görevidir. Çocuk sayısı fazla olan ailelere devlet yardımı yapılmalı,

7. Çocuğa genel kültür ve yeteneklerini, bireysel karar verme gücünü, ahlaki ve toplumsal sorumluluğunu geliştirecek ve topluma yararlı birey olmasını sağlayacak eğitim verilmelidir. Bu eğitimde sorumluluk önce ailenindir. Eğitimin ilk aşamaları parasız ve zorunlu olmalı,

8. Çocuk her koşulda ilk korunan ve yardım gören olmalı,

9. Çocuk her türlü istismar, ihmal ve sömürüye karşı korunmalı ve hiçbir şekilde ticaret konusu olmamalı.

10. Çocuk ırk, din ya da başka bir ayrımcılığı teşvik eden uygulamalardan korunmalıdır. Anlayış, hoşgörü, insanlar arası dostluk, barış ve evrensel kardeşlik ortamında enerji ve yeteneklerini diğer insanlara fayda sağlayacak bilinciyle yetiştirilmelidir (Akyüz, 2018: 44).

Bu bildirgeler çocukların çıkarları yönündeki özel ve kamusal girişimler açısından geçmişten günümüze kılavuz işlevi görmüşlerdir. Fakat bildirgeler devletler tarafından kabul edilen ama bağlayıcılığı olmayan genel ilkelerdir. Ancak görüldüğü üzere gerek Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'nin gerekse Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'nin herhangi bir müeyyide gücünün olmaması nedeniyle bu bildirgeler, imzalayan devletlerin iyi niyet ifadesi olmasından öteye gidememiştir. Fakat çalışmalar dâhilinde yeni bildirge hazırlanmıştır.

Çocukların gelişimlerinin devam etmesiyle birçok konuda arka planda kalmasından dolayı 1979 yılında Birleşmiş Milletler adlı kuruluşta çocukların haklarını korumak için devletlerin söz vererek imzalayacağı bir sözleşme

oluşturulması gerektiği önerilmiştir (Çocuk Hakları Sözleşmesi El Kitabı, 2008: 8). Bu öneri sonrasında BM Genel Kurulu tarafından oluşturulan komisyonun hazırladığı tasarı “Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” adı altında sözleşme 20 Kasım 1989 tarihinde BM Genel Kurulu’nda oy birliği ile kabul edilmiştir (Akyüz, 2018: 45). Sözleşme metni 26 Ocak 1990 tarihinde 61 devlet tarafından imzalanmıştır. Günümüzde ÇHS ABD ve Somali’nin haricinde 191 devlet tarafından kabul edilmiş ve 2 Eylül 1990 tarihinde uygulanmaya konulmuştur (Merey, 2017: 78).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, tarihte en geniş kabul gören insan hakları bildirgesi olarak tarafların bu sözleşmeyle kabullendikleri sorumlulukları ve çalışmaları yerine getirme konusunda incelemek amacıyla bir de Çocuk Hakları Komitesi kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi bir ‘sözleşme’ niteliğinde olduğu için bağlayıcıdır (Erbay, 2016: 2). Çocuk Hakları Sözleşmesi, önsöz ve üç kısım olmak üzere toplam 54 maddeden oluşmaktadır. Sözleşmenin önsözünde, BM’ in temel ilkeleri ile insan hakları sözleşmeleri ve bu konudaki bildirilere atıfta bulunarak; toplumda dezavantajlı olmalarından dolayı çocukların özel korunmaya ve ilgiye ihtiyaç duydukları belirtilmektedir. Bu sözleşmede:

- 18 yaşından küçük olanlar çocuk kabul edilmekte,
- Çocuk, yaşına ve gelişim durumuna göre hakları ve sorumluluk sahibi olan birey olarak kabul etmektedir.
- Çocuk üzerinde ebeveynin rolünü ön plana çıkarmaktadır.
- Çocukların düşüncelerini dile getirme hakkının olduğunu, bu düşüncelerinin önemsenmesini vurgulamaktadır. Çocukların bir takım haklarının varlığına rağmen; çocukların da özellikle de ebeveynlerinin haklarına karşı sorumlulukları kabul etmektedir.
- Sözleşme, çocukların kişilik ve yeteneklerine saygı gösterilmesini de vurgulamaktadır (Akyüz, 2018: 47).

ÇHS’ nin dayandığı kendi varlığından, değerlerinden ve kişiliğinden kaynaklanan saygınlığından kaynaklanır. ÇHS’ nin felsefi dayanağı (Merey, 2017: 80):

- BM antlaşması uyarınca insanların doğuştan varlıklarına özgü bulunan hassaslığından dolayı eşit ve devredilmez haklara,
- BM, insanın temel haklarına, insan olarak taşıdığı haysiyet ve değere,
- BM’ in İHEB’ in ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerince insanlara tanınan ırk, renk, cinsiyet, dil, din ve siyasal hiçbir ayırım gözetilmeksizin evrensel insan haklarına,
- Çocukların ilgiye ve yardıma hakkı olduğuna,
- Çocuğun şahsiyetinin gelişmesi için mutlu bir aile ortamında yetişmesini gerektiğine,
- Çocuğun hayatını devam ettirebilmesi için BM anlaşmasında belirtilen barış, hoşgörü, özgürlük ilkesiyle yetiştirilme hakkının bulunduğu,
- Her çocuğun kendi kültürel ve geleneksel değerlere uygun olarak korunması ve gelişmesine dayanmaktadır. Taraf devletler ÇHS’nin felsefi temellerinden olan yaşamsal, gelişimsel, koruma ve katılım hakkı gibi dört temel hakla birlikte 54 maddesi üzerinde antlaşmışlardır(Merey, 2017: 80).

2.2. ÇOCUK HAKLARIYLA İLGİLENEN ULUSLARARASI ÖRGÜTLER

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ve Avrupa Konseyi’nin özellikle ilgilendiği konulardan biri çocuk haklarının korunmasıdır. Uluslararası hukukta çocuğun haklarını çeşitli biçimde koruyan çok taraflı sözleşme yapılmıştır. Ancak Çocuk Haklarına Dair BM Sözleşmesi ulusal hukukta farklı kanunlara, uluslararası hukukta da çeşitli sözleşmelerle ele alındığı için çocuk haklarını tek bir çerçevede düzenlemeye çalışmıştır(Akyüz, 2018: 8-11).

Dünya’da çocuk haklarıyla ilgilenen uluslararası örgütler: BM UNICEF(United Nations Children’s Emergency Fund), BM UNESCO(United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), BM WHO(World Health Organization), BM ILO(International Labour Organization), BM FAO(Food and Agriculture Organization), Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, OAU(Afrika Birliği Örgütü), International Red Cross, Amnesty International, Defence for Children International, Terre des Hommes, Association for Support of Under-aged Victims of Terrorism ve Foundation European Network on Street Children Worldwide (Can, E. Tuna ve N. Tuna, 2019: 40). Çocuk hakları konusunda ilgilenen en önemli örgütler ise:

2.2.1. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Çocuk Haklarıyla İlgilenen Örgütler

2.2.1.1. UNICEF -Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu

UNICEF, 1946 yılında kurulmuştur. 1953'te BM sistemi içinde UNICEF'in kalıcı bir örgüt olmasına ve yalnızca acil yardım durumlarında sınırlı olmayıp uzun vadeli kalkınma çalışmalarına katkıda bulunmasına karar verilmiştir. Çocuk sağlığı konuları üzerinde on yıldan fazla bir süre çalıştıktan sonra 1961'de eğitim de UNICEF'in çalışma alanı içinde yer almıştır. Kardeşliğin uluslararası gelişimine katkısından dolayı 1965'te UNICEF, Nobel Barış Ödülü almıştır. Bugün çocukların hayatını doğumundan yetişkinliğe kadar sağlığının iyi olması için UNICEF, yedi öncelikli konuda çalışma yapmaktadır. Bu konular: çocukların sağlığı, eğitimi, korunması, çeşitli bulaşıcı hastalıklar, temiz içme suyuna ulaşım, beslenme ve kendileriyle ilgili hayatlarını etkileyen konulardaki kararlara katılımlarının gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Kriz ve acil durumlarında destek ve koruma sağlayarak çocuklara insani yardım çalışması gerçekleştirmektedir. UNICEF, 156 ülkede bulunan ofisleri ve 34 Milli Komitesi ile dünyada 190 ülkede varlığını sürdüren güçlü BM'ye bağlı önemli kuruluşlarından biridir (<https://www.unicefturk.org/yazi/tarihce>, Erişim Tarihi: 9.11.2020).

2.2.1.2. UNESCO- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

UNESCO, BM' in özel bir kurumu olarak II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1946 yılında kurulmuştur. UNESCO'nun misyonu insanlığın zihninde barışı; eğitim, doğa bilimleri, sosyal ve beşeri bilimler, kültür ve bilgi ve iletişim unsurlarıyla inşa etmek olarak tanımlamaktadır (<https://www.unesco.org.tr/>, Erişim Tarihi: 9.11.2020). UNESCO çalışmalarının eğitimle ilgili önemli bir bölümünü özellikle kız çocuklarının temel eğitimi için uğraşmak ve niteliğini arttırmayı amaçlayan politikalar oluşturmaktır (Yolcu, 2021: 279).

2.2.1.3. WHO- Dünya Sağlık Örgütü

WHO, çocuğun iyilik halini gösterdiği kabul gören bir diğer ölçüt de sağlıktır. WHO, 7 Nisan 1948 tarihinde kurulmuş, genel merkezi İsviçre'nin Cenevre kentindedir. Birleşmiş Milletlere bağlı olarak ve toplum sağlığıyla alanında uluslararası çalışmalar yapan bir örgüttür. Anne ve çocukların sağlığı başta olmak üzere herkesin daha iyi sağlık elde etmek için ortak bir taahhütte birleşmiştir. İnsanların soludukları havayı, yedikleri yiyecekleri, içtikleri suyu ve ihtiyaç

duydukları ilaç ve aşıların güvenliğini sağlamaktadır (<https://www.who.int/about>, Erişim Tarihi: 9.11.2020).

WHO; çocuğun sağlığına, haklarına ve iyilik haline ulaşması açısından bakmaktadır. WHO, çocuk ölümlerin azaltılması ve çocuk hastalıkların önlenmesi gibi çalışmaların yanında çocukluğun ilk evresinden başlayarak çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişiminin desteklenmesi, çocuğun sosyal karar alma süreçlerine katılımının sağlanması, çocuğun şiddetten uzak tutulması öncelikleri arasındadır. Bu bakımdan WHO, sağlık hizmetlerinin sunumu, finansal korumaya da dikkat çekmekte ve ülkelerin sağlık sistemlerini bütün çocuklara koruma sağlayacak şekilde düzenlemelerini tavsiye etmektedir (Karakaş ve Çevik, 2016: 892).

2.2.1.4. ILO- Uluslararası Çalışma Örgütü

Birleşmiş Milletlere bağlı ILO, I. Dünya Savaşı sonrası Versay Anlaşması kapsamında, 1919 yılında dünya çapında barışın kalıcı hale gelmesinin ancak sosyal adaletin sağlanmasıyla kurulacağı fikrinden hareketle kurulmuştur. Birleşmiş Milletler bünyesinde 1946 yılında uzman örgüt haline gelmiştir. ILO'nun kendine özgü teşkilat yapısıyla; hükümetleri, işçi ve işveren temsilcilerini bir araya getirmektedir. 186 devletin üyesi olduğu merkezi İsviçre'nin Cenevre kentinde bulunan ILO'nun ana hedefi, kadınlara ve erkeklere; özgürlük, eşitlik, güvenlik ve saygınlık ortamında insana yakışır ve üretken işler bulma fırsatları sağlanmasıdır (<https://www.ilo.org/ankara/about>, Erişim Tarihi: 9.11.2020).

Çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri ile mücadele kapsamında Uluslararası Çalışma Örgütü dünya çapında bir takım proje ve sözleşmeler gerçekleştirmektedir (Avşar ve Öğütoğulları, 2012: 11). ILO; çocuk haklarının korunmasına ilişkin sözleşmeler düzenlemiştir. ILO'nun Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesinden sonra oluşturduğu önemli sözleşmeler;

- Çalıştırılmada Asgari Yaş İlişkin 138 Sayılı Sözleşme,
- En Kötü Biçimdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanmasına İlişkin 182 Sayılı Sözleşmedir (Akyüz, 2018: 11).
- Trimci ve Ateşçi sıfatıyla gemilerde işe alınacakların ve deniz işlerinde çalıştırılacak çocukların asgari yaş hadlerine ilişkin 15 ve 58 Sayılı Sözleşmeler,

- Tarım işçisi çocukların çalıştırılmalarında asgari yaş konusunda 1923 Sayılı Sözleşme
- Çocukların sanayide işe elverişlilikleri yönünden sağlık muayenesine tabi tutulmaları hakkında sözleşme (Can, Tuna E. ve Tuna H., 2019: 39).

2.2.1.5. FAO- Gıda ve Tarım Örgütü

Genel merkezi İtalya'nın Roma kentinde olan FAO, açlığı yok etmek ve beslenme şartlarını iyileştirmek amacıyla 1943 yılında kurulmuştur. 1946'da BM'in uzmanlık kuruluşu haline gelen bir örgüttür (<http://www.fao.org/>, Erişim Tarihi: 9.11.2020). FAO'nun ana hedefi günümüz ve gelecek nesillerin gereksinimlerini karşılamak için; çevreci, iktisadi açıdan uygulanabilir ve toplumsal açıdan kabul edilebilir bir kalkınmayı desteklemek şeklinde tanımlanmaktadır. FAO'nun amaçları: insanların yaşam standartlarını ve beslenme seviyesini yükseltmek, açlığı engellemek, gıda ve tarım ürünlerinde üretim ve bu ürünlere ulaşımının kolaylaştırılmasını sağlamak ve kırsal alanda yaşayan nüfusun yaşam standartlarını iyileştirmek olarak sıralanabilir (http://www.mfa.gov.tr/bm-gida-ve-tarim-orgutu-_fao__-turkiye--fao-iliskileri.tr.mfa, Erişim Tarihi: 9.11.2020).

2.2.1.6. Lahey Devletler Özel Hukuku Konferansı

Birleşmiş Milletler örgütü yanında, çocuk haklarının etkili bir biçimde korunması için sözleşmeler hazırlayan dünya çapında diğer önemli bir örgüttür. Bu örgüt kanunlar ihtilafı kurallarının tekdüzeleştirmek amacıyla sözleşmeler düzenlemektedir. Büyük çoğunluğu nafaka, velayet, evlat edinme ve çocuk kaçırma konularında yapılmış bu sözleşmeler çocuğun yüksek yararı ilkesini temel almaktadır. Lahey Devletler Özel Hukuku Konferansının;

- Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme(1956),
- Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme(1958),
- Küçüklerin Korunmasında Makamların Yetkisine Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme(1961),
- Evlat Edinmeye İlişkin Kararların Tanınması, Uygulanacak Hukuk ve Yetkiye Dair Sözleşme(1965),
- Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme(1973),

- Nafaka Yükümlüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme(1973),
- Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme(1980),
- Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme(1993), çocuklarla ilgili olarak düzenlediği sözleşmelerden en önemlileridir (Akyüz, 2018: 10)

2.2.2. Avrupa’da Çocuk Haklarıyla İlgilenen Örgütler

2.2.2.1. Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi, 5 Mayıs 1949 tarihinde merkezi Strazburg’da kurulmuştur. Avrupa Konseyi’nin amaçları arasında: insan hakları, hukukun üstünlüğü ve çoğulcu demokrasi ilkelerini korumak ve güçlendirmek; ırkçılık, hoşgörüsüzlük ve yabancı düşmanlığı, sosyal dışlanma, uyuşturucu madde ve çevre konularındaki sorunlara çözüm arama bulunmaktadır (<http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi>, Erişim Tarihi: 9.11.2020). Avrupa Konseyi de BM’in çalışmalarına paralel olarak çocuk hakları konusunda ilgilenmiş ve BM’in kabul ettiği ilkelere uygun kurallar ile uyumlu düzenlemelere girmiştir (Can, E. Tuna ve N. Tuna, 2019: 23). Avrupa Konseyi, çocuk hakları da dâhil olmak üzere tüm insan haklarını korumakta ve geliştirmektedir. 2006 yılından itibaren 10 yıldır devam etmekte olan “Çocuklarla ve Çocuklar için Bir Avrupa İnşa Etmek” programı, Avrupa Konseyi’ne üye devletlerde çocuk haklarını koruma ve teşvik etme konusunda büyük çaba göstermektedir. Avrupa Konseyi’ne üye ülkelerdeki çocuklar; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve diğer uluslararası insan hakları sözleşmeleri tarafından güvence altına alınan tüm insan haklarından yararlanma hakkına sahiptir. Bu haklar sosyal, ekonomik, sivil, medeni, kültürel hakların tümünü kapsamaktadır. Bu Strateji Belgesi, insan haklarının tüm bu kategorilerini kapsamayı amaçlamaktadır. Avrupa Konseyi ve üye ülkelerin, insan haklarını tüm çocuklar için gerçeğe dönüştürme taahhüdü için düzenlenmiştir. Avrupa Konseyi’nin çocuk hakları konusundaki çalışmaları, BMÇHS’nin özellikle 4 maddesine dayanmaktadır. Bu dört madde; ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, yaşama, hayatta kalma ve gelişme, katılım hakkıdır (Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi, 2016: 3-4).

Birleşmiş Milletlerdeki gelişmeleri takip eden Avrupa Konseyi, çocuk haklarına önem vermektedir. Avrupa Konseyi'nde çocuk ticaretiyle, çocuk pornografisiyle, şiddeti övücü ya da ırkçı yayınlarla mücadeleyi daha etkin kalıcı çalışmalar yapılmaktadır. Bunlara ek olarak Avrupa Konseyi çocuk ceza adaletinde çocuğun yapısına uygun düşmeyen uygulamaların önlenmesi içinde yoğun çalışmalar yapılmaktadır. Avrupa Konseyi'nin çocuk hakları konusunda oluşturduğu en önemli sözleşme, "Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi" dir (Özdemir ve Ruhi, 2018: 18). 18 yaşına ulaşmamış çocuklara uygulanmaktadır. Bu sözleşmenin amacı çocukların yüksek çıkarları doğrultusunda haklarını geliştirmek, onlara haklar tanımak ve bu hakların, çocukların doğrudan ve diğer kişiler veya organlar tarafından bir adli mercii önünde kendilerini ilgilendiren davalardan bilgilendirmelerini ve bu davalara katılmalarına izin verilmesini kolaylaştırmaktır (Can, E. Tuna ve N. Tuna, 2019: 24). Avrupa Konseyi'nin çocuk hakları konusunda oluşturduğu en önemli iki sözleşmesi;

- Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi(Strasbourg 1996),
- Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismarına Karşı Korunması Avrupa Sözleşmesi(Strasbourg 2007)dir (Akyüz, 2018: 10-11).

2.2.2.2. Avrupa Birliği

1951 yılında Schuman Deklarasyonunun bir sonucu olarak, 6 Avrupa ülkesinin önderlik ve üyeliğinde Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu olarak kurulup, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Topluluğu isimleriyle devam eden günümüzde Avrupa Birliği yapılanmasıyla kurulan bir örgüttür. Avrupa Birliği(AB), toprakları büyük ölçüde Avrupa kıtasında bulunan, 27 üye ülkeden oluşan, siyasi ve ekonomik olarak dünyanın en büyük örgütlenmelerinden biridir. Avrupa Birliği Antlaşması olarak bilinen 1992 yılında Maastricht Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na yeni görev ve sorumluluk alanları eklenmesiyle kurulmuştur. AB'nin değerleri AB Antlaşması'nın 2. maddesine göre, *"Birlik, insan onuru, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve azınlıklara mensup kişilerin hakları da dâhil olmak üzere insan haklarına saygı ilkeleri üzerine kurulmuştur. Bu değerler, çoğulculuk, ayrımcılık yapmama, hoşgörü, adalet, dayanışma ve kadın ve erkek eşitliğinin hâkim olduğu bir toplumda üye devletler için*

ortaktır.” şeklinde vurgulanmaktadır (<https://www.ab.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 9.11.2020).

AB’nin çocuklara yaklaşımı ise; çocuk haklarını evrensel insan haklarının bir parçası olarak görmekte, BM Çocuk Haklarına dair Sözleşmesi dâhil olmak üzere uluslararası tüm anlaşmalar çerçevesinde söz konusu hakların korunması ve bu konuda çapa göstermeye uyacaklarını belirtmektedir. AB çocukların özel hassasiyet taşımaları nedeniyle, esenlik ve gelişme hakkı gibi haklara sahip olduklarını kabul etmektedir. AB, 2002 yılında yapılan Çocuk Hakları ile ilgili BM özel oturumunun sonuç bildirgesinde kabul edilen “Çocuklara Uygun Bir Dünya” adlı Eylem Planı’nı desteklemektedir. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, çocukların esenlikleri için korunma ve bakım, ifade özgürlüğü, görüşlerinin dikkate alınması hakkı ve çocuklarla ilgili tüm faaliyetlerde çocukların çıkarlarının dikkate alınması zorunluluğu gibi çocuk haklarını açıkça tanımaktadır (AB Temel Haklar Şartı, 2001: 24). AB’nin çocuklarla ilgili politikası son yıllarda hızla gelişmekte ve katılım sürecinde çocuklarla ilgili durumların artması sağlanmaktadır. 2006 yılında yayınlanan “Çocuk Haklarına dair bir AB Stratejisi’ne Doğru” adlı tebliğ, çocuk haklarının daha etkili bir şekilde hâkim kılınmasını, çocukların daha fazla temsil edilmesini ve katılımlarının sağlanmasını ve AB politikalarının çocuklar üzerindeki etkilerinin çocuk hakları göstergeleriyle desteklenerek daha etkili bir şekilde izlenmesini öngörmektedir. Bu amaçla AB’nde Adalet, Özgürlük ve Güvenlik Genel Müdürlüğü bünyesinde bir çocuk hakları birimi kurulmuştur (Türkiye’de Çocukların Durumu Raporu, 2011: 120-122).

2.3. DÜNYA’DA ÇOCUK DOSTU KENT ANLAYIŞININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Yaşamın merkezine oturan günümüz kentleri, dünya nüfusunun yarısından çoğunu barındırmaktadır. Kentsel nüfusun son yıllarda hızlı artışıyla birlikte kentsel yaşam tarzı tüm dünyada egemen olmaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan bir raporda önümüzdeki 5 yıl içerisinde her 10 çocuktan 6’sının kentlerde yaşayacağı tahmin edilmektedir (Tandoğan, 2014: 20).

Nüfus artışına bağlı olarak artan sorunlarla birlikte kentlerin oluşma ve gelişme süreci zamanla anlam kazanmaya başlamıştır. Böylelikle kentte yaşanan göç ve sosyo-ekonomik etkiler, kentin demografik yapısını ve kentsel dokusunu

değiştirmektedir. Kent toplumları, toplumun en küçük birimi olan ailelerden oluşur ve ailenin en küçük yapı taşı da çocuklardır. Çocuğun davranışlarını en çok etkileyen durum bulunduğu mekânlar veya fiziksel çevresidir. Bu nedenle toplumun bir bireyi olarak aynı zamanda geleceği oluşturan çocukların, gelişmesinde ve sosyalleşmesinde çocuğun etkileşim içinde bulunduğu fiziksel çevresi her bakımdan ona yeterli hizmetleri sunmalıdır. Ne yazık ki, kent nüfusu içinde sayısı küçümsenmeyecek oranda olan çocukların, genellikle kent hizmetleri sunulurken öncelik tanınan bir unsur olmamaktadır. Çocuklara koruyucu bir ortam sağlanamaması, eğitimden en iyi şekilde yararlanmaması, kültürel faaliyetlerin yetersiz olması vb. nedenler, çocuk hakları ve bu haklara uyma yükümlülüğü ile ilgili farkındalığın düşüklüğünden kaynaklanmaktadır. Çocuk dostu bir kent oluşturmak yalnızca yönetici tarafından gerçekleştirilemez. Yöneticilerle birlikte aileler ve çocuklarla ilgili tüm kişiler, kurum ve kuruluşlarla birlikte gerçekleşir.

1970’li yıllarda Kevin Lynch tarafından “Şehirlerde Büyümek(Growing Up in Cities)” programı adı ile başlatılan çocuk dostu şehir projeleri, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi anlaşmalar temel alınarak, 1990’lı yıllarda Louise Chawla tarafından yenilenmiş ve dünyanın birçok yerinde uygulanmaya başlanmıştır (Lynch, 1977’den ve Chawla, 2002’den aktaran Severcan, 2015: 143). Çocuk dostu kent; kenti çocuklar için dost yapma düşüncesiyle ortaya çıkmıştır. Çocuklara dost yaklaşımlar, çocuğa dost bir alanın herkese de dost olduğu düşüncesiyle hareket etmektedir. Çocuk dostu kentlerle ilgili ilk kapsamlı çalışma 1991 yılında “Çocukların Kenti Projesi” yle başlayan İtalya’da bulunan Fano kentinde hayata geçirilmiştir(Akpınar ve Eryiğit, 2020: 153).

Çocukların Kenti Hareketi’nden ardından 1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri(HABİTAT II) Konferansı’nda kentlerde yaşayan insan nüfusunun yarısını çocuklar olduğu ele alınmıştır. Sağlıklı, demokratik ve doğru yönetimin, ortamın ve toplumun temel göstergesinin çocuk refahı olduğu kabul edilmiştir. Çocukların yaşam şartlarının kentlerde oldukça kötü durumda olduğu vurgulanmıştır. Konferansta bu bilinçle; taraf devlerin çocuk haklarını korunması amacıyla sözleşme maddelerine uymaları gerektiğini hükme bağlanmıştır. “Çocuk Dostu Kent” girişimi böylece UNICEF bünyesinde ‘önce çocuklar’ ilkesi doğrultusunda çalışmalara başlamıştır (Child Friendly Cities Initiative, 2019). UNICEF tarafından, 1992 yılında başlatılan bir ‘belediyeler’

hareketi resmî başlangıcı, 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen BM HABİTAT II Konferansında kabul edilmektedir. Bu konferansta; çocukların toplum içerisindeki konumları ve durumları, o toplumun demokrasi ve yönetim açısından yeterlilik ve başarı düzeylerinin birer göstergesi olduğu yönünde karar alınmıştır. ÇDŞ girişimi, bu kararın uygulanmasını teşvik etmek amacıyla başlatılmıştır. Birçok uluslararası girişim, kentlerdeki çocukların yaşam niteliğini geliştirmek için İstanbul’daki HABİTAT II konferansından sonra harekete geçmiştir. Örneğin; UNICEF’in Çocuk Dostu Kentler(Child friendly Cities) ve UNESCO’nun Kentlerde Büyümek(Growing up in Cities) girişimleri bu konuda önemli çalışmalardır. Kanada, Avustralya ve Amerika’da da benzer girişimler çocuk dostu kentler oluşturmak konusunda birçok çalışma sürdürmektedir. 2001 yılında Avrupa Çocuk Dostu Kentler Ağı(ENCFC-European Network Child Friendly Cities), BMÇHS’nin yerine getirilmesi amacıyla kurulmuştur. Bu oluşumun birincisi 2002 yılında Antwerf-Belçika’da olmak üzere sırasıyla 2004 yılında Londra-İngiltere, 2006 yılında Stuttgart-Almanya, 2008 yılında Rotterdam-Hollanda ve 2010 yılında Florance-İtalya, 2012 yılında Zagreb-Hırvatistan’da “Child in the City” konferansları düzenlenmiştir. Ülkemizde de Avrupa Birliği projesi olarak başlayan “Çocuk Dostu Belediye Projesi”, Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği tarafından oluşturulmuştur (Sivri Gökmen, 2013: 822).

Zamanla bu girişimin bir bütünlük içerisinde ve iyi çalışmaların paylaşımı yapılması için 2000 yılında ÇDŞ Sekreteryası kurulmuştur. İtalya’nın Floransa kentinde bulunan ÇDŞ Sekreteryası, uluslararası düzeyde bir merkez görevini yürütmenin dışında toplumların çocuk dostu şehirler kurmalarına yardımcı olmak ve yol göstermek amacıyla bir Eylem Çerçevesi hazırlamıştır. ÇDŞ Eylem Çerçevesi genel itibarıyla yerel yönetimlerin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1989 yılında benimsenen Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin içeriğine uygun yapılanması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Böylelikle ÇDŞ girişimi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin yerel yönetimler düzeyinde şekillenmesi olarak görülmektedir. ÇDŞ girişiminin, çocuk haklarının korunmasına yönelik farkındalığı artırdığı, devletleri ve yerel yönetimleri bu yönde çaba göstermeye teşvik ettiği görülmektedir (Koç, Tavşancıl ve Demir, 2015: 110). Aslında tüm bu bilgilerin ortaya çıkışının temelinde çocuk dostu kent girişimine ihtiyaç duyulması yatmaktadır. Dünya’da ve Türkiye’de

gerçekleştirilen ÇDŞ girişiminin uygulamaları bakımından ele almadan önce bu girişimi ortaya çıkmasındaki temel nedenlere değinilecektir.

Gün geçtikçe çocuklar, geleceğin yoksul bireyleri olma riski altında bulunmakta ve bu çocukların önemli bir kısmı kentlerde yaşamaktadır. Yoksulluk sınırının altında yaşayan toplam nüfusun ise yaklaşık yarısı çocuklardan oluşmaktadır (Topsümer, Babacan ve Baytekin, 2009: 7-8). Çalışmalara göre dünyadaki tüm risk altında yaşayan çocukların genel özellikleri şu şekildedir:

- 1 milyardan fazla çocuk yoksulluk içinde yaşamaktadır.
- 300 milyondan fazla çocuk evsizdir.
- 140 milyondan fazla çocuk ilkokula gitmemektedir.
- 7 milyondan fazla çocuk mültecidir.
- 5–14 yaş arası 270 milyondan fazla çocuk çalışmakta ve bunların 150 milyonunu sağlıksız ve ağır işlerde çalıştırılmaktadır.
- 2010 yılında 1 milyondan fazla çocuk AIDS olma tehlikesi altındadır.

Ayrıca her yıl 5 yaşın altında 11 milyondan fazla çocuk önlenebilir ve rahatlıkla geçirilebilir hastalıklardan ölmektedir (Topsümer, Babacan ve Baytekin, 2009: 8). Bu durum, geleceği oluşturan çocukların yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli unsurlar başta olmak üzere çocuk hakları konusu üzerinde önemle durulmasını gerektirmektedir (Topsümer, Babacan ve Baytekin, 2009: 8).

Dünya’da şehirlerde yaşayan çocukların oranı artmasına rağmen, şehirlerin çoğu çocuk dostu bir kent haline gelmek için yeterli donanımlarda olmamaktadır. Düşük ve orta gelirli toplumlarda pek çok şehir çocuğu aileleriyle beraber temel hizmetlerden yoksun olarak ucuz konutlarda veya gecekondularda yaşamaktadır. Kent sorunları olan trafik, şiddet ve kirlilik tehdidi altındadır. Zengin topluluklardaki ailelerin çocukları ise aileleri tarafından belirlenmiş, yaşıtlarıyla özgür bir biçimde oynama ve sosyalleşme fırsatlarına sahip bir biçimde yaşamaktadır. Fakat çocuklar, ihtiyaçlarını ve özel isteklerini önermede genellikle sorunlar yaşamaktadır (Riggio, 2002: 46). Dolayısıyla dünyanın çocuk haklarını yeterince gözetmediği söylenebilir. Bu nedenle ÇDŞ girişimi hem uluslararası çapta hem ulusal çapta hem de yerel düzeyde çocuk haklarını gözetten bir yaklaşım oluşturmaya çalışmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin yerine getirilmesi, çocuklara daha iyi yaşam koşullarının

sağlanması ve özellikle çocukların durumunu iyileştirecek önlemler alınması, öncelikle yerel düzeyden başlatılan uygulamalarla mümkün olabilmektedir. Bu nedenle, ÇDŞ girişimi ile hedeflenen yerel uygulamalarla bir platform gerçekleştirmek ve bu girişimin yaygınlaşmasıyla birlikte çocuk dostu bir dünya inşa edilme yönünde ciddi adımların atılmasıdır (Topsümer, Babacan ve Baytekin, 2009: 14-15).

2.3.1. Dünya’da Çocuk Dostu Kent Örnekleri

İtalya’da ortaya çıkan “çocuk dostu şehir hareketi” çocuk hakları sözleşmesindeki “katılım” ilkesini hayata geçirmeyi amaçlamıştır. Çocuk hakları sözleşmesi; çocukların, yaşamlarını etkileyen kararlar almasını teşvik etmektedir. “Çocuk dostu şehir hareketi”, çocukların ve gençlerin ihtiyaçlarını yansıtmak ve tanıtmak üzere, bulundukları çevreyi iyileştirmek üzere oluşturulan uygulanabilir yöntemleri desteklemektedir. ÇDŞ girişimi ve hareketi için ortak nokta oluşturmayı sağlamak ve çocuklara hizmet vermek amacıyla ÇDŞ Sekreteryası, kurulmuştur. ÇDŞ Sekreteryası, farklı birçok iyi uygulama örneğini tanıtmaktadır. İngiltere, Yeni Zelanda, Hollanda ve Kanada’da yenilikçi yaklaşımları ile çocuk dostu kentlerin bazı örnekleridir. “Bu örnekler, başarılı bir gelişmenin nasıl olacağı yönündeki yaklaşımlarını şu şekilde açıklamaktadır:

- Tasarımda çocukların ve gençlerin katılımı;
- Çocuklar ve gençlerle çalışacak kişilerinin eğitimi;
- Uygulanabilir sonuçların paylaşılması ve teşvik edilmesi;
- Yerel yönetime ve bununla ilişkili planlama ilkelerine çocukların ve gençlerin erişilebilirliğinin sağlanması” (Sivri Gökmen, 2013: 823-824).

“Çocuk Dostu Şehir” oluşturmak için uygulama örnekleri bulunmaktadır. Stratejiler kısmında çocuk dostu şehirler oluşturmak için kullanılan strateji örnekleri: veri toplama ve ilerlemeyi izleme, avukatlık ve bilinçlendirme, yasalar ve politikalar, şehir genelinde stratejik plan, bütçe ayırma, çocuk ve gençlerin katılımı, koordinasyon ve ortaklıklar gibi unsurlardır. Tematik alanlar kısmında ise: katılım, sağlık ve hayatta kalma, eğitim ve beceri ortamları, koruma, yenilik, eğlence, göç temaları bulunmaktadır. Strateji kısmında yer alan unsurlar ve tematik alanlar arasındaki temalardan çalışmada birkaç örnek yer almaktadır.

Veri Toplama ve İlerlemeyi İzlemeye: Arjantin, Beyaz Rusya, Belize, Kanada, Finlandiya, Almanya, Kore Cumhuriyeti, İspanya örnek ülke olarak verilebilir. Avukatlık ve bilinçlendirme kısmı ise çocuklara yönelik bağımsız savunuculuk, hükümet ve toplum genelinde çocuk haklarının savunuculuğu ve bilinçlendirmesidir. Bu duruma: Kanada, Fransa, Almanya, Kore Cumhuriyeti, İspanya ve Türkiye örnek verilebilir. Yasalar ve politikalar kısmı ise çocuk dostu yasa ve politikaların yürürlüğe konması ve bunların çocuklar üzerindeki etkisinin değerlendirilmesidir. Bu duruma örnek ülkeler: Finlandiya, Endonezya, Japonya, Nepal, Kore Cumhuriyeti'dir. Şehir genelinde stratejik eylem planı kısmı net bütçe dağılımı ve uygulama için sorumlulukları olan şehir çapında bir stratejik eylem planı geliştirmektir. Bu kapsamda: Kanada, Ürdün, Nepal, Yeni Zelanda örnek verilebilir. Çocuk dostu bütçeler kısmı ise çocukların kaynaklardan adil bir şekilde yararlanmalarını sağlamaktır. Çocuk dostu bütçelere: Moğolistan, Nepal örnek verilebilir. Çocukların ve gençlerin katılımı ise çocukları ve gençleri bilgilendirmek, onları ilgilendiren konularda görüşlerini almak ve dâhil etmektir. Bu duruma örnek olarak: Beyaz Rusya, Belize, Brezilya, Finlandiya, Fransa, Ürdün, Nepal, Yeni Zelanda, İspanya ve Türkiye verilebilir. Koordinasyon ve ortaklıklar kısmında ise çocuk dostu politikaların, yasaların ve programların etkisini en üst düzeye çıkarmak için sektörler arası koordinasyon ve stratejik ortaklıklar sağlama amacı vardır. Bu çerçevede Brezilya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Kore Cumhuriyeti, İspanya ve İsviçre örnek ülke olarak gösterilebilir (<https://childfriendlycities.org/>, Erişim Tarihi: 19.12.2019). Dünyada uygulanan “Çocuk Dostu” çalışmalardan çeşitli örnekler aşağıda sunulmuştur.

2.3.1.1. Home Zone-İngiltere

“Home Zone” uygulaması fiziksel çevrenin çocuklar için daha yaşanabilir kılınması için hayata geçirilmiş “Oyun Sokakları” projesidir. İngiltere’de 1998 yılında “Home Zone” girişimi çocuk yaşantısında oyunun önemi ve tüm çocukların en iyi oyun olanakları ve hizmetleri için yeterli erişim sağlama bilinci ile ‘Childrens Play Council’(Çocuk Oyun Konseyi) olarak adlandırılan organizasyon tarafından başlatılmıştır (Tandoğan, 2014: 23-24). “Home Zone” terimi, insanların ve taşıtların aynı olanaklar bakımından paylaştıkları mekânlar ve sokaklar girişimi olarak tanımlanmaktadır (Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 233). Bu girişimler insanları yürümeye ve bisiklet kullanmaya teşvik etmektedir. Sokak sakinlerinin birbiriyle

olan iletişimlerini güçlendirmekte ve toplum aktivitelerini destekleyerek çeşitli donatılar ile tasarlanmıştır (Yılmaz, 2015: 52-53). Bu projede en önemli nokta mekânın insanlar için güvenli hale getirilmesi ve sürücülere getirilen hız sınırlamasıdır. Bu çalışmaların temel amacı çocuk dostu sokak olmakla birlikte caddelerinde motorlu araçlar için trafik yolu düşünmekten çocuk yayaların bir arada olmasını özendiren sokaklar ve mekânlar oluşturmaktır (Tandoğan, 2014: 24). Sokaklar ve mekânlar, o bölgede oturan çocukların kendi yaşlıları ve yetişkinlerle birlikte bulunabildiği önemli bir sosyal alandır. Çünkü çocukların; yeteneklerini ve becerilerini ilk keşfettiği ortam sokaklardır. Sokağın sosyal gelişimine olanak sağlayan potansiyeli sayesinde çocuğun yaratıcılığı gelişmektedir. Kişilik ve özgüven oluşumu sokakta kurulan sosyal ilişkilerden dolayı kuvvetlenmektedir. Çocukların tüm gelişim alanlarında en temel gereksinim ve haklarından biri oyun hakkıdır. Oyunların çocuklar üzerinde çok fazla olumlu etkisi vardır. Sokaklar da, çocuk oyun alanı olarak büyük etkiye sahiptir. Jane Jacobs'un da dediği gibi "çocukların informal oyunlar için mekânlara ihtiyacı vardır." Sokaklar, çocukların kendi yaşlıları ve yetişkinlerle birlikte bulunduğu önemli bir sosyal alandır (Gökmen ve Taşçı, 2010: 72-73).

Bu yüzden bu tür çalışmaların amacı sokakların kullanılış şeklini değiştirmek ve yalnızca araçlar için değil insanlar için de kullanılışlı mekânlar yapmaktır. Böylelikle o mekândaki yaşam kalitesini artırmak, sokak mekânında park etme yerleri, dinlenme ve oyun alanları oluşturmak ve sokak mekânında trafik hızını azaltmak olarak amaçlanmaktadır (Tandoğan, 2014: 23-24). Taşıt, sokağa girer girmez, yolun yapısında ve rengindeki farklılıklar olduğunu fark ederek; sokağın girişinde bulunan giriş kapısı ile yayaların öncelikli olduğu bir mekâna girdiğini hissetmektedir. Sokağın içindeki birçok yapı araçların hızını azaltmasına, böylelikle sürücülerin yayalar açısından güvenli şekilde sürmesini sağlamaktadır. Bu yapılar hız azaltıcılar, dolambaçlı taşıt rotası, tuzaklar, yolda yapılan daraltmalar, ağaçlar ve bitkiler, oturma mekânları, bisiklet park etme alanları, farklı düzenlenmiş park alanları vb. unsurlardır (Yılmaz, 2015: 53).

2.3.1.2. Woonerf-Hollanda

1970'li yıllardan itibaren Avrupa şehirlerinde artan trafik ve etkilerini(gürültü, hava kirliliği, otopark sorunu vb.) azaltmak için sokakları daha yaşanabilir hale getirme amacıyla ulaşım planlaması çalışmasıdır (Ergen, 2000: 33).

Böyle planlamalar aynı mekânda yaşayan insanların birbirleriyle iletişim halinde olmalarını ve toplumsal bağların kuvvetlendirilmesi amacını da taşımaktadır (Tandoğan, 2014: 22-23). Sokaklar; yayalar, bisikletliler ve düşük hızda seyreden taşıtların ortak kullandıkları bir alandır (Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 231). Fikrin orijini aslen İngiliz Colin Buchanan olmasına rağmen bu çalışmayı gerçekleştiren Hollanda'dır. Hollandalı Niek De Boer, Colin Buchanan'ın sürücüler ve yayalarla ilgili düşüncesinden yola çıkarak bir bahçe içinde otomobil sürüyormuş gibi düşünceye dayanan sokaklar tasarlanmıştır. Çocuk dostu sokaklar, sokak sakinleri ve yayaları da kapsayan, sürücülerini yavaş gitmelerini sağlayan mekânlar olarak tasarlanmış ve De Boer tarafından "woonerf" olarak adlandırılmıştır (Tandoğan, 2014: 22-23). Woonerf, diğer adıyla 'yaşayan sokak' ya da 'yaşayan avlu' ilk olarak 'Delft' kentinde uygulanmıştır. Delft'teki Woonerf'in başarısı kısa zamanda Hollandalılar tarafından benimsenmiş, 1976'da Hollanda hükümeti ilk tasarım standartları yasallaştırmış ve uygulamıştır (Gökmen ve Taşçı, 2010: 74).

Farklı isimler altında adlandırılmış olan bu düzenlemeler "Woonerf" ve "Home Zone" gibi projeler sokak trafiğini ya da trafik hızını en aza indirilmesiyle, sokakta çocuklar için oyun alanları geliştirilmekte, dinlenme, oturma alanları oluşturulmaktadır (Ergen, 2000: 33-34). "Woonerf" uygulamasına kentsel planlama ve tasarım bakımından sistemin önemli bir uygulama olduğu görülmektedir. Kentleşme, teknolojik gelişmeler ve otomobil sayısının artması; günümüzde trafik, hava ve gürültü kirliliği gibi birçok olumsuz etki ile yüz yüze kalmamıza neden olmaktadır. Konut alanlarında motorlu taşıtlardan kaynaklı problemlerin çözümü için "woonerf" ispatlanmış bir çözüm olarak görülmektedir (Tandoğan, 2014: 23). Gürültü kirliliği ve araç trafiğinden kaynaklı çevresel sorunların da önüne geçtiğinden, çevreci bir felsefe olarak değerlendirilmektedir (Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 232). Woonerf, sokak kullanıcılarını önceleyen, çocuklara evlerinin yanlarında oyunla vakit geçireceği güvenli alanlar, yetişkinlerin de mahalle sakinleriyle sosyalleşebilecekleri bir mekân sunmaktadır. Mekânı daha etkili kullanmayı amaçlamanın dışında bireylere de etkileşim alanı sunmaktadır. Böylelikle mekân sosyal etkileşim alanı olmaktadır (Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 232). "Woonerf" çok fazla trafik hızı ve yoğunluğunu önleyerek trafik problemlerini, gürültü ve güvenlik problemlerini ortadan kaldırmaktadır. Woonerf uygulamasının yapıldığı sokaklar; çocukların oyun oynamalarını, geleneksel sokağa oranla daha fazla

desteklemiştir. Çocukların, sokağın tamamını kullandıkları gözlenmiş, sokakta geçirdiği aktivite süreleri artmış, oyunun çeşitliliği ile kaliteli zaman geçirmeleri artmıştır (Gökmen ve Taşçı, 2010: 74).

Woonerf sistemini oluşturan beş bileşeni vardır: İlki sistemin uygulandığı mekânı göstermek için farklı bir giriş oluşturulmuş ve böylelikle taşıtlara mekânda bir misafir olduğunu hissettirmiştir. İkincisi sürücülerin görüş çizgisini kırmak için trafik şeritlerine virajlar ve dönemeçler eklenmiştir. Böylece trafik yavaşlatılmakta ve sokak sakinleri için bir takım kolaylıklar oluşturulup daha yaya dostu mekânlar olmuştur. Üçüncüsü banklar, oyun malzemeleri ve bitkilerin kullanımı da trafiğin yavaşlatılmasına ve yaya dostu olan mekânların oluşması için iki amacı gerçekleştirmiştir. Böylece taşıtlar; sınır elemanları, sokak mobilyaları, ağaç ve birçok malzeme ile yönlendirilmektedir. Dördüncü bileşen ise sürücülerin sokakta hızlanmasını engellemek için kaldırım ve kenar taşları kaldırılmasıdır. Bu da sürücüler ve yayaları aynı düzeyde ve seviyede olduklarını hissettirmektedir. Beşincisi taşıtlar için park alanı yapılmasıdır, fakat sokakta park alanları aralıklı mekânlar ile oluşmaktadır. Böylece sokakta çok fazla aracın olduğu hissi uyanmamaktadır. Sonuç olarak, çocuklara ve ebeveynlere sokak mekânını kullandırmaktadır (Tandoğan, 2013: 21-23).

2.3.1.3. The Walking School Bus Program-Avustralya

Avustralya'nın Victoria eyaletinde 'VicHealth' adlı oluşumun gerçekleştirip ve hayata geçirdiği "The Walking School Bus Program"(Yürüyen Okul Otobüsü Programı), okullara ve topluma destek amacı ile çalışmaktadır (Yılmaz, 2015: 48-49). Yürüyen Okul Otobüsü Programı; motorla değil ayaklarla çalışan bir okul otobüsüdür. Çocuklar bu otobüsün içinde oturmazlar, önlerinde yetişkin bir sürücü ve arkada yetişkin bir kondüktör ile okula giden bir grup içinde yürümektedirler. Yürüyüşçüler otobüstür (<https://www.vichealth.vic.gov.au/programs-and-projects/walking-school-bus>, Erişim Tarihi: 19.01.2021). Victoria kentindeki çocukların yaklaşık üçte biri günde beş dakikadan daha az zaman harcayıp yürüyerek okula gidebilmektedir (Yılmaz, 2015: 48-49). Bu çalışmanın sağlık açısından önemi ise hareket etmeye teşvik etmekte ve böylece çocukların aşırı kilolu olma durumunu engellemektedir. Çocuklar okula yürüyerek giderek düzenli fiziksel aktivite yapmasını sağlamaktadır. Bu proje sağlıklı yaşamı teşvik etmek amacıyla başlatılmıştır. Aynı güzergâhta yaşayan çocukların eğitimli bir lider ya da anne ve

baba eşliğinde okula yürüyerek gitmesini sağlamaktadır. Çocuk için okula yürüyerek gitmek; akranlarıyla, güvenli, rahat, sağlıklı ve eğlenceli bir ortam sağlamaktadır. Okula yürüyerek giden çocuklar, fiziksel ve ruhsal açıdan da daha sağlıklı olmasını ve derslerine daha iyi motive olmalarına yardımcı olmaktadır (Yılmaz, 2015: 48-49).

Yürüyen Okul Otobüsü Programı'nın çocuklara sağladığı diğer faydalar ise; çocuklar zamanında, güvenli bir şekilde okula ulaşımı sağlamaktadır. Düzenli fiziksel aktivite ve egzersiz fırsatı sağlamaktadır. Bağımsızlık duygusunu kazandırmaktadır. Çocuğun disiplinli ve sorumluluk sahibi birey olmasına yardımcı olmaktadır. Bir grup ya da ekibin bir parçası olarak hareket etme duygusunu güçlendirmektedir. Trafik güvenliği ve çocuğun uyum yeteneğinin gelişmesini sağlamaktadır. Kendi mahallesini ve çevresini daha iyi tanımaktadır. Yeni arkadaşlıklar kurmasına yardımcı olmaktadır. Okula eğlenerek ve severek giderek öğrenmeye yönelik olmaktadır (<https://www.vichealth.vic.gov.au/programs-and-projects/walking-school-bus>, Erişim Tarihi: 19.1.2021).

2.3.1.4. A Scuola Ci Andiamo Da Soli-İtalya

İtalya'da "A scuola ci andiamo da soli"(Okula yalnız gidiyorum) projesi şehir içinde yaşayan çocukların ve gençlerin yetişkin olmadan okul ve ev arası serbest hareket etmesini sağlamaktadır. Bu projenin amacı anne ve babalara, öğretmenlere ve çocuklara güven vererek bireylerin hareket serbestliğini kazanmasını sağlamaktır (Yılmaz, 2015: 50-52). Çocuklar kentsel dış mekânda özellikle konut-eğitim amaçlı yolculukları gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla çocuklar için öncelikli olarak kentsel erişilebilirlik sağlanan sokaklar ve yaya alanlarının güvenli olmasını sağlamaktır (Ter, 2015: 208). Çocukların ve gençlerin mekânları kullanması ile güvenlik önlemlerinin artmasına neden olmaz tam tersine kendiliğinden güvenlik sağlanmasına olanak vermektedir. İlk olarak sürücüler; yayalara ve bisikletlilere öncelik sağlayarak daha dikkatli davranmak zorunda olacaktır. Bilişsel Bilimler ve Teknolojileri Enstitüsü, 1996 yılında 'Çocuk Şehri' tanıtım projesinin ve şehrin koordinasyonu için bir araştırma grubu kurulmuştur. İtalya Varese kentinde ilköğretim okulunda çocukların projeye katılımı için ebeveynlerden izin istenmiştir. 167 öğrenciden 94'ü projeye katılım sağlamıştır. Ekim 2012 ile Mayıs 2013 arası anket verilerine göre okula yalnız gitme durumu şu şekildedir: 2012 Ekim ayından 2012 Mayıs ayına kadar evden okula yalnız gitme eğilimi artış göstermiştir. Yetişkinler ile birlikte yürüyerek giden çocuklar yalnız gitmeye başlamıştır.

Herhangi bir taşıtla okula gitme büyük oranda azalma göstermiştir. 2012 Ekim ayından 2013 Mayıs ayına kadar bu sürede okuldan eve dönüş yolunda yalnız gitme eğilimi artış göstermiştir. Proje bu okulda başarı göstermiştir (Yılmaz, 2015: 50-52).

2.3.1.5. Shared Zone-Avustralya

Avustralya’da “Shared Zone”(Paylaşılan Bölge) projesi hayata geçirilmiştir. Paylaşılan Bölge, bir yolun veya yol ağının, araçlar ve yayalar tarafından güvenle paylaşılması demektir (Shared Zones, 2012: 2 https://www.nsw.gov.au/sites/default/files/2021-05/shared_zone_fact_sheet.pdf, Erişim Tarihi: 15.09.2021). Bu uygulamada kural olarak yaya ve taşıt yolu arasındaki ayrımı belirten yol çizgileri ve kaldırımlar bulunmamaktadır. Yayalar ve taşıtlar, yol güzergâhında eşit durumdadır. Bu projede trafik işaretleri ve düzenlemeleri bulunmayıp, bireylerin trafikteki davranışları gözlemlenerek yapılmış bir uygulamadır(Çetinkaya Özkan ve Küçükerbaş, 2020: <https://www.plantdergisi.com/ars-gor-esra-cetinkaya-ozkan-prof-dr-erhan-ve/kent-icerisinde-cocuk-dostu-cevreler.html>, Erişim Tarihi: 15.09.2021). Paylaşılan Bölgelerin kurulma amacı yaralanma ve ölüm vakalarını azaltmaktır. Sokakların kullanım şeklini değiştirerek kaliteli bir cadde oluşturmaktır. Sokaklar sadece araçlar için değil, insanlar için de bir yaşam alanı oluşturmaktır. Maksimum hız limiti her zaman 10 km/s olmalıdır. Yayaların ve araçların eşit olduğunu gösteren bölgede sürücüler her zaman yayalara yol vermektedir. Araçlar yalnızca şu kurallara uymaları halinde bir ‘Paylaşılan Bölgede’ durabilmektedir: Park tabelaları veya işaretli yerlere park edilmelidir. Daha düşük hızda seyahat eden sürücüler daha iyi kontrol etmeli ve araçlarını, diğer yol kullanıcıları ile çarpışmadan güvenli bir şekilde kullanmalıdır (https://www.rms.nsw.gov.au/roadsafety/downloads/shared_zone_fact_sheet.pdf, Erişim Tarihi: 22.01.2021). Düşük bir hızda seyahat halindeki sürücüler araçlarını daha iyi kontrol etmekte ve sokağı diğer paydaşlar ile güvenli bir şekilde paylaşabilmektedir. Bu tür uygulamalar genellikle yaya ve çocuk nüfusunun fazla olduğu ve konutların olduğu sokaklarda uygulanmaktadır. Yetişkinlere göre çocukların kısıtlı hareket, kontrol yeteneği ve dikkat düzeyleri daha düşük olmasından kaynaklı yavaşlatılmış sokaklar onlar için oldukça güvenilir olmaktadır (Çetinkaya Özkan ve Küçükerbaş, 2020).

III. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ÇOCUK HAKLARI VE ÇOCUK DOSTU KENTLER

3.1. TÜRKİYE'DE ÇOCUK HAKLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Çocuk haklarının korunması ile ilgili uluslararası alanda yapılan ilk çalışmalardan biri olarak Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi göze çarpmaktadır (Parlak, 2019: 48). Türkiye bu bildirgeyi benimseyip, 1931 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından imzalanmıştır (İnan, 1968: 96). Türkiye çocuk hakları ile ilgili yapılmış birçok uluslararası antlaşmayı imzaladığı gibi bunların şartlarını da yerine getirmeyi taahhüt etmiştir. Türkiye'nin taraf olduğu çocuk haklarına dair diğer uluslararası sözleşme, protokol ve şartlar ise şunlardır:

- Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve Suiistimalden Korunmasına Dair Sözleşme
- Avrupa Konseyi Çocukların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Bütüncül Ulusal Stratejilere Dair Politika Rehberi
- BM Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar(Pekin Kuralları)
- BM Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Kurallar(Havana Kuralları)
- BM Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşmeye Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol
- BM Suçun Çocuk Mağdurları ve Tanıkları İçin Adalet Kılavuzu
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol
- Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin BM Yönlendirici İlkeleri(Riyad İlkeleri)

- Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi
- Çocukların Velayetine İlişkin Kararların Tanınması ve Tenfizi ile Çocukların Velayetinin Yeniden Tesisine İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- En Kötü Biçimlerdeki Çocuk işçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi ve 15, 58, 77, 115, 123, 127, 138, 457 No.lu Sözleşmeleri
- Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmesi (ASPB Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2012: 33).

25 Mayıs 1946 tarihinde TBMM tarafından çıkarılan bir yasa ile eğitim, bilim ve kültür kuruluşlarıyla bağlantı kurmak amacıyla UNESCO Türkiye Milli Komisyonu kurulmuştur. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yönetim Kurulu; bir rapor vererek, daha önce çıkartılan çocuk hakları çalışmalarından yararlanarak çocuk hakları kanun tasarısı hazırlanması önerisi yapmıştır. Anayasa'nın 10, 14, 35, 41, 43, 45, 48, 49. ve 50. maddeleri ile 1923 Cenevre, 1948 Çocuk Esirgeme Kurumları Birliği ve 1959 BM Çocuk Hakları Bildirileri temel alınarak 'Türk' çocuğunun hakları anayasadaki ilgili maddelerine bağlı olarak halkoyuna sunulmuştur. Türk Çocuk Hakları Bildirgesi; 26 Haziran 1963'te UNESCO Türkiye Milli Kamuoyu 7. Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. Esin kaynağını anayasa, ulusal ve uluslararası bildirilerden alan "Türk Çocuk Hakları Bildirisi(1963)" tüm ebeveynler ile kurumlar için uyulması gereken ilke olarak kabul edilmiştir (Merey, 2017: 79). Türk Çocuk Hakları Bildirisi (1963)'de yer alan maddeler şu şekilde özetlemek mümkündür:

- İyi bakım, iyi yetiştirilme, eğitim, ilgi, sevgi ve yardım görme her Türk çocuğun hakkıdır. Resmi, özel tüm kurumlar ve herkes çocuklara tanınmış bu hakkı ellerindeki tüm imkânlar ile gerçekleştirme yükümlülüğündedir. Zor ve sıkıntılı durumda olan çocukların kurtarılmasına öncelik sağlanır.
- 16 yaşını girmemiş hiçbir çocuk resmi öğretiminden alınarak zorla başka işlerde çalıştırılmaz. Hiçbir şekilde sömürülemez.
- Her anne ve baba; çocuğunu iyi bir şekilde yetiştirilmekle ve bakımını iyi olanaklarla sağlamakla yükümlüdür. Ebeveynlerin yeterli olmadığı durumlarda bu görev ve sorumluluk, çocuğun birinci derece yakın akrabalarına ve devlete aittir.

- İlköğretimden sonraki öğrenim hayatına devam edemeyen çocukların farklı alanlara yönlendirilmesi Millî Eğitim Bakanlığı, Belediye Başkanlığı ve muhtarların görevidir.
- Engelli ve sıkıntılı çocukların sağlıklarına kavuşturulması, yaşama zorluğu çeken çocuklar için bir meslek sahibi olmaları ve yetiştirilmeleri ebeveyn ile birlikte devletin ve ilgili kuruluşların sorumluluğundadır.
- Çocuğun korunması ile ilgili yasalar öncelikle hazırlanıp çıkarılmalı, geciktirilmeden uygulanmalıdır (Aydınlık, 2017: 37; Kurt, 2016: 105-106).

Türk Çocuk Hakları Bildirgesi'nde de ana-babanın ve devletin ödev sorumluluklarından bahsedilmektedir. Özellikle devletin, çocuğun korunup gözetilmesine ilişkin yasal, idari ve uygulamaya yönelik her türlü önlemi alması gerektiği vurgulanmaktadır. Çocukların korunmasına ilişkin düzenlemelerde öncelik verilmesi değinilmektedir (Kurt, 2016: 105-106).

Türkiye, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni 9 Aralık 1994 tarihli 4058 Sayılı TBMM Uygun Bulma Kanunu Uyarınca taraf olmuştur. Sözleşme, Türkiye açısından onay belgelerimizin BM Sekretaryasına bırakılmış, 4 Mayıs 1995 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, BM sistemi dâhilinde en kapsamlı katılımı olan anlaşmadır. İmzaya açılan “Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol” ve “Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmalarına İlişkin İhtiyari Protokol” u ise New York'ta Eylül 2000'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler 'Binyıl Zirvesi' çerçevesinde 8 Eylül 2000 tarihinde ülkemiz adına imzalanmıştır. Bu protokoller, ülkemiz bakımından sırasıyla 19 Eylül 2002 ve 4 Mayıs 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir(Merey, 2017: 80).

1995 yılında ASHB tarafından BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ve 2001 yılında yürürlüğe giren Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'ne taraf olunmuştur. ASHB koordinesinde 2013-2017 Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı; 2009-2011 yıllarını kapsayan “Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi”, 2011 yılında yayınlanan “Avrupa Birliği Çocuk Hakları Programı”, “BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi” ve “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”ne dayanarak imzalanmıştır. Eylem Planının amacı; “*tüm kurumlarda, çocuk hakları kültürünün yerleştirilmesi, ‘çocuğa saygı’ kültürü temelinde eğitim*

programları geliştirilmesi, sosyal, kültürel, ticari tüm ürünlerin denetiminin, çocuğa zararsızlık amacı doğrultusunda yapılması ve bilinçlendirici kamuoyu kampanyalarının düzenlenmesidir”(ASPB Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2012: 6-9).

Türkiye çocuklara armağan edilen 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü, 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü gibi çocuklara yönelik önemli günleri benimsemekte aynı zamanda çocuklara özel bir gün hediye etmiştir. Özellikle Atatürk’ün devletin kurulması aşamasında ve öncesinde en çok önem verdiği konulardan biri ‘çocuklar’ olmuştur. “Bu günün küçüklerini yarının büyükleri, ülkenin geleceği ve teminatı” olarak görmüştür. Çocuklara verdiği önemin göstergesi; “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” olmaktadır. Bu bayramı dünya liderleri arasında tüm çocuklara armağan eden tek lider olmakta ve aynı zamanda tek bayramdır (Çağlayan, 2012: 102).

3.2. TÜRK MEVZUATINDA ÇOCUK

Türk hukuk sisteminde çocuk ve çocuk haklarının korunmasıyla ilgili konular anayasa ve kanunlarda düzenlenmiş olup, birçok koruyucu ve yararlandırıcı hükme yer verilmiştir. Türk hukukunda, BMÇHS ışığında önemli değişiklikler de yapılmıştır.

3.2.1. Türk Anayasasında Çocuk

1982 Anayasası’nın 41, 42, 50, 56, 58, 61 ve 62. maddelerinde çocuk haklarını özel olarak koruyan hükümler yer almaktadır. Bu maddelerin yanında çocuklar Anayasa’nın kişi hakları ve ödevleri bölümündeki haklardan da yararlanmaktadır (Akyüz, 2018: 7). Anayasa’da güvence altına alınan temel hak ve özgürlükler kapsamına kuşkusuz çocuklarda girmektedir (Can, E. Tuna ve N. Tuna, 2019: 26). Anayasası’nın temel ilkeleri çocuklara da uygulanmaktadır. Anayasa’daki sosyal devlet ilkesi, eşitlik ilkesi çocuklar bakımından önem taşımaktadır (Özdemir ve Ruhi, 2018: 8-9). Sosyal devlet ilkesi de doğrudan çocukları ilgilendiren yönleri bulunmaktadır. Bu ilke zayıfların ve güçsüzlerin koruyucusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Eşitliği diğer yönüyle sosyal adaleti ve toplumsal dengeyi sağlamakla yükümlüdür. Anayasanın 2. maddesindeki sosyal devlet ilkesine göre, “*sosyal koruma kuralları bir arada olan güçsüz çocuktan yana babaya, patrona, savcıya,*

polise karşı özel korunacak, çıkar çatışmalarında kollanıp kayıracaktır”(TC. Anayasası, 1982: 2).

“07.05.2010 tarihli ve 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, 1982 Anayasası’nın 41. maddesine “Çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi özel surette korunması gerekenler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılamaz” hükmüne yer verilmiştir (TC. Anayasası, 1982: 10). 07.05.2010 tarihli ve 5982 sayılı kanunla 41.maddeye çocuklar açısından şu hüküm eklenmiştir. *“Her çocuk, koruma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır*”(TC. Anayasası, 1982: 41). Anayasa’nın çocukların yaşatılması, geliştirilmesi ve korunmasına yönelik önemli ilkelerden biri de eğitim hakkını düzenleyen 42. maddesidir (Özdemir ve Ruhi, 2018: 9). Bu maddeye göre, *“Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okulları da parasızdır. Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürmek amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır*”(TC. Anayasası, 1982: 42). Bu hüküm ile Anayasa, çocuğun eğitim hakkını güvence altına almış ve topluma yararlı bir kişi olarak hazırlanmasını sağlayıcı genel ilkeleri koymuştur (Özdemir ve Ruhi, 2018: 9-10). Anayasa’nın 50. maddesinde ise çocukların korunması bakımından hüküm yer almaktadır. *“Kimse yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılamaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunur*”(TC. Anayasası, 1982: 50). 56.maddeye göre çocukların en temel haklarından olan yaşam hakkı yer almaktadır. *“Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir...”*”(TC. Anayasası, 1982: 56). Bu madde ile çocuğun yaşam hakkı korunmaktadır. 58. maddede ise devlet çocukları ve gençleri korumaktadır. *“Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır*”(TC. Anayasası, 1982: 58).

Anayasa’nın 61.maddesinde ise sosyal güvenlik açısından özel olarak korunması gereken çocuklar belirtilmiştir (Özdemir ve Ruhi, 2018: 9-10). Bu

maddeye göre, “Devlet korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü önlemi almaktadır”(TC. Anayasası, 1982: 61). Bu madde ile devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbir almak ve çocukların korunmasına ilişkin bir diğer görevdir (Özdemir ve Ruhi, 2018: 10). Anayasa’nın 62. maddesi “*Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin ve sosyal güvenliklerin sağlanması, anavatana bağlılıklarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır*”(TC. Anayasası, 1982: 62) şeklindedir. Anayasa sadece Türkiye sınırları içerisinde değil, yurt dışında yaşayan ve çalışan Türk vatandaşlarının çocuklarının da korunmasına ilişkin devlete görevler yüklemiştir (Özdemir ve Ruhi, 2018: 11).

3.2.2. Türk Kanunlarında Çocuk

Çocuklara ilişkin hükümlerin bulunduğu kanunlar, genelde kamu hukuku alanında çocuğun korunması, özel hukuk alanında ise çocuğun hakları, sorumluluğu ve korunması olarak ortaya çıkmaktadır (Can, E. Tuna ve N. Tuna, 2019: 28). Çeşitli kanunlarda Çocuk Hakları Sözleşmesi ışığında bir takım değişiklikler olmuştur.

Medeni Hukuk alanında da çocuk haklarına ilişkin kurallar düzenlenmiştir. 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu(TMK) ile çocuk hakları alanında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler arasında çocuk ve ana-baba arasındaki ilişkiler, haklar ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir (Akyüz, 2018: 7). Medeni Kanunu’na göre “*ana-baba; çocukların bakımını, eğitimi sağlamak, onların yüksek yararına uygun kararları almak ve uygulamakla yükümlüdürler. Bu amaçla ana ve babaya velayet yetkisi verilmiştir. Velayetin kullanılmasında ana ve baba eşit söz hakkına sahiptir. Ana ve baba velayeti, çocuğun yüksek yararı ve kararlara katılım hakkını göz önünde tutarak kullanmaktadırlar*”(TMK, 4721:336-339, 2001). “*Evlat edinmenin sıkı koşulları gevşetilerek çocuğu olan kişilere de evlat edinme hakkı tanınmıştır. Evlat edinmede çocuğun yüksek yararının korunması temel koşul olarak Türk Medeni Kanunu’nda hükme bağlanmıştır*”(TMK, 4721: 305-316, 2001).

5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu’nda(TCK); çocukların şiddete, istismara, sömürüye, terk edilmeye karşı koruyan maddelerin dışında uyuşturucuya, kumara, pornografik film ve yayınlara, insan ticaretine karşı koruyan maddelerde de

bulunmaktadır. Mağdurun yaş küçüklüğünün suç durumu ya da ağırlaştırıcı sebep sayılması genelde cinsel suçlarda söz konusudur (Özdemir ve Ruhi, 2018: 12). Suç işleyen, suç şüphesi altında olan ve suç mağduru durumundaki çocuklar bakımından yetişkinler için yer alan düzenlemelerden farklı bir takım hükümler bulunmaktadır (Özdemir ve Ruhi, 2018: 13). *“Mağdur çocukların tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur”*(TCK, 5237:236, 2004). *“Çocukların yargılanmasıyla ilgili yayın yapılamaz”*(TCK, 5237:187, 2004). *“Çocukların hazır bulunmaları ve izlemeleri sakıncalı davalarında duruşma başkanı küçükleri duruşma salonundan çıkarabilir”*(TCK, 5237:203, 2004).

Ceza ve Ceza Muhakemesi kanunları ile çocuklar; mağdur, sanık ve hükümlü olarak korunmaktadır. Çocuklar; sakıncalı yerlere, nesnelere ve yayınlara karşı özel bazı kanunlarla da korunmaktadır. Bu kanunlar, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu, 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu korumaktadır (Akyüz, 2018: 7).

4857 sayılı İş kanununda, çalışma hayatındaki çocukların korunmasına yönelik maddeler de bulunmaktadır. İş mevzuatında küçük çocuklar, yetişkinlere sağlanan durumların dışında kendi gereksinimlerine ilişkin getirilen özel hükümlerden de yararlanmaktadır. Çocuk ve genç işsizlere yönelik düzenlenen koruyucu hizmetler arasında fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin engellenmemesi, tecrübesizlik, deneyimsizlik, tehlike bilincinin gelişmemesi gibi sebeplerle iş kazalarına maruz kalmamalarının önlenmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda asgari çalışma yaşının belirlenmesi, iş sürelerinin kısaltılması, işe giriş ve çalışma sürecinde sağlık durumlarının belirlenmesi, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasının önlenmesi de amaçlanmaktadır (Bozkurt Gümrükçüoğlu, 2014: 507).

Çocukların eğitim hakkını düzenleyen kurallar ise eğitime ilişkin kanunlarda yer almaktadır. Bu kanunlar ise 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ve 6899 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu gibidir. Korunma gereksinimi içinde bulunan çocuklarla suça sürüklenen çocuklar hakkında alınacak önlemler de 2005 tarihli 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu(ÇKK)’nda düzenlenmektedir. Ayrıca ÇKK’da çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve

yetkilerine ilişkin kurallar da yer almaktadır (Akyüz, 2018: 8). ÇKK'nın amacı; özel korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasını, haklarını ve sağlıklarını güvence altına alınmasını, toplumun adalet ve güvenlik ihtiyacının karşılanmasını hedefleyen çocuk adalet sisteminin esas ve usullerini düzenlemektedir. Kanunda suça sürüklenmiş çocuklara yönelik soruşturma, kovuşturma, yargılanması süreçleri ile çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik, danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık, sosyal yardım ve barınma konularında koruyucu ve destekleyici tedbirler gibi hususlar düzenlenmektedir (Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2013: 36). Korunma ihtiyacı içinde olan çocuklara yönelik hizmetler ise Sosyal Hizmetler Kanunu'nda düzenlenmektedir (Akyüz, 2018: 8). Bu kanun, korunmaya muhtaç çocukların bakımını ve korunmasına ilişkin esasları düzenlemektedir (Can, E. Tuna ve N. Tuna, 2019: 31).

1607 sayılı Yatılı Bölge ve Özel Eğitime Muhtaç Çocuklara Mahsus Okullarda Döner Sermaye Kurulmasına Dair Kanun, 5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, 6660 sayılı Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanunlarda da çocuklara özgü düzenlemeler yer almaktadır.

3.3. TÜRKİYE'DE ÇOCUKLARA YÖNELİK ÖRGÜTLENME VE HİZMETLER

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin benimsenmesi ve ülkeler tarafından onaylanması sonucunda birçok ülkede çocuk odaklı ve çocuklara duyarlı farklı organlar, yapılar ve kurumlar oluşturulmuştur. Bunların arasında, hükümet düzeyindeki çocuk hakları birimleri, çocuk bakanlıkları, çocuklarla ilgili bakanlıklar arası komiteler, parlamento komiteleri, çocuk etki analizleri, çocuk bütçeleri ve çocuk haklarının durumları raporları, çocuk ombudsmanlıkları ve çocuk hakları komiserlikleri yer almaktadır (ÇHS Genel Uygulama Önlemleri Genel Yorum V, 2003: 5-3). Türkiye'de bu şekilde özelleşmiş yapılar çok bulunmamaktadır. Çocuklara yönelik temel kamu hizmetleri; çocukların durumuna yönelik TBMM, bakanlıklar, kamu kurumları, yerel yönetimler, üniversiteler ve araştırma kurumları,

sivil toplum, medya ve bizzat çocuklar ile birlikte çalışarak yürütülmektedir (<https://www.unicefturk.org/yazi/turkiyedeki-cocuklarin-durumu>, Erişim Tarihi: 07.02.2021).

Çocuklarla ilgili yürütülen kamu hizmetleri daha çok eğitim, sağlık, kimsesiz ve engelli çocukların korunması, sporcuların yetiştirilmesi ve şikâyetlerin dinlenmesi çerçevesinde şekillenmiştir. Bunların yanında çocukların katılımını sağlayacak mekanizmalar oluşturulmaktadır. Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyet göstermekte olan Çocuk Hakları İl Komiteleri ve Kent Konseyleri Yönetmeliğine dayalı olarak belediyelerde kent konseyleri bünyesinde kurulan Çocuk Meclisleridir (Mamur Işıkçı, 2019: 18). Bunlara ek olarak kamu kuruluşlarına yardımcı sivil toplum kuruluşları ve özel kurumlarda çocuklara yönelik hizmetleri bulunmaktadır. Türkiye'de çocuklara yönelik örgütlenme yapısı ve bu yapı içinde sunulan görevler aşağıda adı geçen yapıların tüm toplumsal kesimlerle birlikte çocukları da ilgilendirmektedir. Aşağıda yer alan bazı kurumların, doğrudan doğruya çocuklarla ilgili hizmetleri ve görevleri yer almaktadır.

3.3.1. Cumhurbaşkanlığı

3.3.1.1. Hukuk Politikaları Kurulu

Cumhurbaşkanlığın çocuklarla ilgilenen birimi, 'Hukuk Politikaları Kurulu'dur. Görevleri arasında kadınlara ve çocuklara karşı şiddet, aile içi şiddet ve çocuk istismarını engellemek amacıyla araştırma ve çalışmalar yapmaktır. Hak ihlalleri ile ilgili araştırmalarda bulunmak ve ihlallerin engellemesine yönelik çözüm yolları aramak ve önerilerde bulunmaktır (Cumhurbaşkanlığı 1 No' lu Kararnamesi, <https://www.mevzuat.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 6.11.2020).

3.3.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın çocuklarla ilgili görevleri şunlardır: Çocukların her tür ihmal ve istismardan korunmasını ve sağlıklı gelişimini sağlamak, çocuk politikaları ve stratejilerin belirlenmesi için çalışmaları koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım çalışmalarını sürdürmek, bu tür alandaki faaliyetlerin kamu kurumları ve gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonunu sağlamaktır. Çocuğun öncelikle aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla aileye; eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek, korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuk, kadın, engelli ve

yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri yürütmek, bu hizmetler için gündüzlü ve yatılı sosyal hizmet kuruluşları kurmak ve işletmektir. Ayrıca bakanlık, ailenin bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddi, manevi ve sosyal destek sağlamak; bu amaçla gerekli planlamaları yapmak ve eğitim faaliyetlerinde bulunmak görevlerini de yürütmektedir (Mamur Işıkcı, 2019: 15). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı yürütülen önemli diğer hizmetler ise Aile Danışma Merkezleri, Çocuk Destek Merkezleri, Çocuk İzlem Merkezi, İl Çocuk Hakları Komiteleri, Ulusal Çocuk Forumları, Çocuk Yuvaları, Çocuk Evleri, Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Çocuk Kulüpleridir.

Ailelerin sosyal medyada çocuklarına ilişkin fotoğraf ve video paylaşımları ile çocukların duygusal, bilişsel ve psiko-sosyal gelişimi üzerinde olumsuz etki yaratabilecek paylaşımlarının incelenmesi ve gerekli tedbirlerin alınması amacıyla ASPB bünyesinde Sosyal Medya Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Ayrıca çocukların korunmasına yönelik kitaplar incelenmekte ve uygun içerikli kitap listesi oluşturulmaktadır (<https://www.aile.gov.tr/chgm/haberler/cocuk-destek-merkezleri-psiko-sosyal-destek-programi-calistayi-nin-3-su-yapildi/>, Erişim Tarihi: 24.12.2019).

3.3.1.3. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın çocuklarla ilgili birimi "Çalışma Genel Müdürlüğü"dür ve çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik çalışmalar yapmaktadır. Çocuk işçiliğini ortadan kaldırmak için 'Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı (2017-2023)' hazırlanmış ve 2017 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu program, ilgili tüm tarafların katkılarıyla hazırlanmış ve konuyla ilgili birçok çalıştay yapılmıştır. Planda çocuk işçiliğini önlemeye yönelik 83 adet tedbir maddesi yer almaktadır. Başka bir çalışma ise 2014 yılında Resmi Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe giren 'Ulusal İstihdam Stratejisi' dir. Stratejinin eylem planında çocuk işçiliğine yönelik tedbirler yer almaktadır. Her yıl '12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü' kapsamında etkinlikler yapılmaktadır. ILO ile ortak olarak 2013 yılında başlatılan 'Fındık Tarımında Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi Projesi' yapılmaktadır. Bu proje, Türkiye'de mevsimlik fındık tarımında çocuk işçiliğinin sona erdirilmesine katkıda bulunma amacı taşımaktadır. Uluslararası kuruluşlarla işbirliği içerisinde 'İthal Tarım Ürünlerinde Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi ve

İstihdama İlişkin İyi Uygulamaların Sürdürülmesi Amaçlı İşbirliği Pilot Projesi' yürütülmektedir. Tedarik zincirinde çocuk işçiliğinin önlenme amacı vardır. 'Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ile İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Projesi' kapsamında çalışan çocukların ailelerine yönelik sosyal içerme haritaları oluşturulmuştur(Türkiye'de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalıştayı, 2017: 19-20).

3.3.1.4. Milli Eğitim Bakanlığı

Milli Eğitim Bakanlığı'nın(MEB) çocuklara yönelik görevleri ise *“öğretim çağındaki öğrencileri maddi ve manevi açıdan geliştirmek, günümüzün koşullarına uygun olarak hazırlamak, eğitici ve öğretici programlar çerçevesinde bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlamak, öğretmen ve öğrenci ilişkilerini ele almaktır. Engeli ve özel durumu olan çocukların eğitime katılımını yaygınlaştırmak amacıyla gerekli çalışmaları yapmak, belirlenen politikaları uygulamak ve koordine etmek, özel yetenekli çocukların niteliklerini koruyucu, geliştirici özel eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmektir”* (MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK, 2011: 2)

Bakanlık genelinde yürütülen “Özellikle Kız Çocuklarının Okullaşma Oranlarının Artırılması” ve “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” gibi koruyucu ve önleyici politika araçları olan projelerde yer almaktadır. MEB parasız yatılılık ve burs hizmetinin merkezi düzeyde sağlanmasının yanı sıra pek çok okul tarafından da aynı ve nakdi yardımlar yapılmakta, öğrenciler ve aileleri aynı ve nakdi yardım yapan kurum ve kuruluşlara yönlendirilmektedir. Ebeveyn ekseninde; “Evin Okula Yakınlaşması ve Değişen Anne Baba Roller Projesi”nde öğrenci velilerine bilinçlendirme etkinlikleri kapsamında birçok konuda eğitim verilmektedir (Türkiye'de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalıştayı, 2017: 23-24).

Aile Eğitimi Kurs Programları yürütülmektedir. Programlar aracılığıyla çocuğun gelişim alanları, iletişim becerileri, ergenlerde riskli davranışlar konularında aileleri bilinçlendirmek amacıyla yürütülen çeşitli kurslar düzenlenmektedir. Yeşilay ile birlikte yürütülen Türkiye Bağımlılıkla Mücadele çalışmaları kapsamında okullarda eğitici olarak yetiştirilen rehber öğretmenler tarafından bağımlılıkla mücadele konusunda eğitimler verilmektedir. Göç ve Acil Durum Eğitim Daire

Başkanlığı, Suriyeli çocukların eğitim ve öğretimiyle ilgili çalışmalar gerçekleştirmektedir. Ülkemizde öğrenim çağındaki Suriyeli öğrencilerin eğitime kazandırılması için Millî Eğitim Bakanlığınca özel proje ve çalışmalar yürütülmektedir. Geçici koruma altında bulunan Suriyeli öğrencilerin okullara kaydolmalarının önünde hukuki engeller kaldırılmış olup fiziki engellerin kaldırılması için yeni okul inşaatları ile kapasite artırma çalışmaları devam etmektedir. 2016-2017 eğitim-öğretim dönemi itibari ile geçici koruma altında bulunan Suriyeli çocukların resmî okullara yönlendirilmesi kararı alınmıştır. Ara sınıf öğrencilerinin de yoğun Türkçe eğitimine tabi tutularak bir üst sınıfta resmî okullara kaydedilmesi için karar alınmıştır. Ayrıca, eğitime erişimi sağlanan Suriyeli öğrencilere yönelik şartlı nakit desteği, burs, yurt(barınma), taşıma destekleri sağlanmaktadır (Türkiye’de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalıştayı, 2017: 25-26).

3.3.1.5. Gençlik ve Spor Bakanlığı

Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın(GSB) çocuklara yönelik görevleri: çocuklar ve gençler açısından her türlü istismar, şiddet, ayrımcılığa karşı mücadele etmek, genç ve çocukların sosyal hayata katılımını sağlamak ve bu alanda kurulmuş olan derneklerin faaliyetlerini düzenlemek, özellikle çocukları kötü alışkanlıklardan koruyucu faaliyetler yürütmek, ülke çapında etkinlikler gerçekleştirmek, okul dönemindeki çocuklara yetenek taraması yapıp ve spor alanındaki yeteneklerine uygun olarak spor dallarına yönlendirmektir (GSB Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK, 2011: 2). Bakanlığın amacı gençlerin gelişimlerine katkıda bulunmaktır (Türkiye’de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalıştayı, 2017: 20).

3.3.1.6. Sağlık Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı’nda özellikle çocuklarla ilgilenen Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Çocuk ve Ergen Daire Başkanlığı, çocuklara yönelik çalışmalar yapmaktadır. Çocuk ve Ergen Daire Başkanlığı, çocuklara yönelik olarak: çocuk ve ergen sağlığı bakımından verilerin toplanması, sağlığın korunması ve geliştirilmesi, çocukluk öncesi ve çocukluk döneminde gerçekleşen ölümlerinin engellemeye yönelik çalışmalar yapmak ve yürütmek, çocuk sağlığı konusunda ülkemizde yürütülen hizmetlerin kalite standardını tespit edip, denetleme gibi

konularda çalışmalar yapmaktadır (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Hizmet Birimleri ve Görevleri Hakkında Yönerge, 2017: 20).

3.3.1.7. Adalet Bakanlığı

Adalet Bakanlığı'nın çocuklara yönelik görevleri arasında: Çocuk suçluluğunun önlemesi amacıyla çalışmalar yapmak ve bu hususlarda ulusal ve uluslararası kurumlarla işbirliğini gerçekleştirmek, çalışma hayatındaki küçüklerin çalışma durumları, çocukların tedavisi ve sosyal servislerinin belirlenmesinde kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapmak bulunmaktadır (Mamur Işıkcı, 2019: 15). Annesiyle birlikte cezaevinde bulunan 0-6 yaş grubu çocuklara yönelik kreş hizmetleri verilmekte ve eğitim faaliyetleri düzenlenmektedir (Türkiye'de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalışmayı, 2017: 2-12

Adalet Bakanlığı'na bağlı yürütülen önemli diğer hizmetler ise: Adalet Bakanlığı ve UNICEF işbirliğiyle yürütülen "Çocuklar İçin Adalet Projesi" ile 'Adli Görüşme Odaları' hayata geçirilmiştir. Çocuklar İçin Adalet Projesi'ndeki amaç çocuk ve adalet konularında tartışmalar yapmak, çocuklara karşı gerçekleştirilen haksız uygulamaların tespitini sağlamaktır. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de yer alan çocuk haklarının, Türkiye'de siyasi ve hukuk çerçevesinde yer alan şekilde çocukları koruma sistemine ve çocuklara yönelik faaliyet gösteren mesleki grupların tutum ve davranışlarını etkileme ve yönlendirmektir (Uluslararası Çocuk Merkezi, 2012: 34). Adli Görüşme Odaları(AGO) ise; görüşme yapılan çocukların mağduriyetlerini önlemek için gerçekleştirmektedir. Bu odalarda çocukların, özel ortamlarda ifade ve beyanları alınmakta veya kendilerine zarar veren kişilerle bir arada bulunmamasını sağlamak, öncelikle mağdur, tanık olan ve suça itilen çocukları, cinsel suçlar ve aile içindeki şiddet suçları mağdurlarıyla ifade ve beyanları alınmaktadır. Bu proje ile farklı kurumlar arasında daha iyi bir koordinasyonun artırılması için araçlar geliştirilmiştir (<https://magdur.adalet.gov.tr>, Erişim Tarihi: 6.11.2020).

3.3.1.8. İçişleri Bakanlığı

İçişleri Bakanlığı bünyesinde özellikle çocuklarla ilgilenen 4 birim bulunmaktadır. Bu birimler şunlardır: Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'dür.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nde çocuklarla ilgili 'Çocuk Şube Müdürlüğü' ve 'Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüğü' bulunmaktadır. Çocuklara yönelik yapılan hizmetler ise: Suça sürüklenen çocuklara yönelik suç soruşturması yürütmektedir. Çocukları zararlı alışkanlıklara karşı korumak için denetimler yapmak, çocukların zaman geçirdiği okul, park ve bahçelerde güvenliği sağlamaktadır. Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüklerinin Kalkınma Bakanlığı desteğiyle yürüttüğü bir proje olan "Çocuk ve Gençler Sosyal Koruma ve Destek Programı(ÇOGEP)" risk altındaki çocukların topluma kazandırılması amacıyla çeşitli faaliyetler(sportif, kültürel, İŞKUR'la ortak meslek edindirme kursları, kültürel geziler) düzenlenmektedir. "Güvenli Okul/Güvenli Eğitim Projesi" kapsamında çocukları her türlü şiddete, madde bağımlılığına karşı korumaya yönelik çalışmalar yapmaktadır. Uyuşturucu ile Mücadele Şube Müdürlükleri ise sıkıntılı bölgelerde çocuğa yönelik aileleri bilinçlendirerek eğitici ve öğretici çalışmalara yürütmektedir (Türkiye'de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalıştayı, 2017: 21).

Jandarma Genel Komutanlığı'nın çocuklarla ilgili örgütsel yapısı 'Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü', 'Çocuk ve Kadın Kısım Amirlikleri' ve 'Çocuk ve Kadın Suçları İşlem Astsubayı'dır. Komutanlığın Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde kadına ve çocuklarla ilgili işlemlerinin bir elden yürütülmesi, koordinasyonu ve bunların izlenmesi için 2012 yılında "Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü" kurulmuştur. 2017 yılı itibarıyla 81 ilde İl Jandarma Komutanlıkları Asayiş Şube Müdürlükleri bünyesinde "Çocuk ve Kadın Kısım Amirlikleri" oluşturulmuştur. İş ve işlemlerde öncelikle kadın astsubay görevlendirilmeye özen gösterilmektedir. Çocuklara yönelik hizmetler ise: Jandarma birimlerinde suça sürüklenen ve suç mağduru çocukların işlemleri yürütülmektedir. Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde vatani görevini yapan erbaş ve erlere yönelik verilen Mehmetçik İçin Yurttaşlık Eğitiminde "çocuk hakları modülü" yer almaktadır. Modülün içeriğinde çocukların eğitimi ve gelişimi, çocukların katılım hakkı ve çocuk hakkı ihlalleri konuları yer almaktadır. Kayıp çocukların durumunun değerlendirilmesi ve kamuoyunda konu hakkında farkındalığın artırılması amacıyla 21 Nisan 2014 tarihinde 'Kayıp Çocuklar Çalıştayı' düzenlenmiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Çocuk İşçiliği ile Mücadele Eylem Planı'nda mevsimlik tarımda, çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik paydaş kurum

olarak katkı sağlanmaktadır. Millî Eğitim ve İçişleri Bakanlıklarınca ‘Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanmasına Yönelik Koruyucu Önleyici Tedbirlerin Artırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü’ uyarınca okul çevrelerinde ve açık alanlarda özellikle madde kullanımı ve zararlı alışkanlıklara yönelik suç işleyenlerin tespit edilmesi amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. 2015 yılı programlaması kapsamında Jandarma Genel Komutanlığı tarafından “Çocuk ve Kadın Kısım Amirliklerinin Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi” yürütülmektedir (Türkiye’de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalıştayı, 2017: 21-22).

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın çocuklara yönelik görevleri arasında: Geçici barınma merkezlerinde Suriyeli çocuklara MEB tarafından okul hizmetleri verilmektedir. UNICEF ve Kızılay ile beraber geçici barınma merkezlerinde çocuk dostu alanlar oluşturulmuştur (Türkiye’de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalıştayı, 2017: 13).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü(GİGM) özellikle çocuklarla ilgili olarak ülkemize gelen tüm yabancıların uyumlarını sağlamak ve bu konuda çalışan tüm birimlerle etkileşim içerisinde gerekli işbirliğini sağlamak ve bu alanda faaliyetlerde bulunmak görevleri arasındadır (GİGM Performans Programı, 2021: 22). Tüm illerde yürütülen göçmen çocuklarla ve yerleşik çocuklar arasındaki iletişimi güçlendirerek göç ile ilgili olarak çocuklarda bilinç düzeyini yükseltmek için uyum projelerini hayata geçirmektedir (<https://antalya.goc.gov.tr/uyum-cocuk-web-sitesi-acildi>, Erişim Tarihi: 12.09.2021).

3.3.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Kamu Denetçilik Kurumu

3.3.2.1. Türkiye Büyük Millet Meclisi

Türkiye Büyük Millet Meclisi(TBMM) bünyesinde, insan ve çocuk haklarının incelenmesi amacıyla İnsan Hakları İnceleme Komisyonu ve Çocuk Hakları İzleme Komitesi kurulmuştur (Kurt, 2016: 120). TBMM’nin özellikle çocuklarla ilgilenen birimi Çocuk Hakları İzleme Komitesi’nin görevleri arasında: Çocukların doğrudan TBMM ile bağlantı kurmalarını sağlamak için bünyesinde internet sitesi oluşturmak, çocuk haklarıyla ilgili düzenlemelerin uygulanmasındaki sonuçları takip etmek, bu amaçla eksikleri gidermeye yönelik tedbirler almak, bu alanda toplumsal duyarlılığı arttırmaya yönelik katkılar sağlamaktadır. Çocuklar tarafından komite ve komisyona

iletilen konularda araştırma yapmak, araştırmanın sonuç ve önerilerini içeren raporları TBMM Başkanlığına sunmaktır (Mamur Işıkçı, 2019: 14).

3.3.2.2. Kamu Denetçiliği Kurumu

Kamu Denetçilik Kurumu'nun(KDK) özellikle çocuklarla ilgilenen birimi 'Kadın ve Çocuk Hakları Birimi'dir. 22 Nisan 2014 tarihinde açmış olduğu çocuk web sayfası aracılığıyla çocukların idare ile ilgili şikâyet ve taleplerini alıp değerlendirmektedir (Mamur Işıkçı, 2019: 17). KDK'ya menfaatinin ihlal edildiği düşünüen tüm gerçek ve tüzel kişiler tarafından çocuklar, engelliler gibi toplumdaki dezavantajlı gruplar; Türkiye vatandaşı olmasa bile idareye karşı turistler, sığınmacılar gibi yabancı uyruklular başvurabilmektedir. Ayrıca çocuk haklarına ilişkin başvurularda menfaat ihlali aranmamaktadır. 18 yaşından küçükler www.kdkcocuk.gov.tr internet adresinden yaşadıkları sorunları ombudsmanlığa bildirebilmektedir (KDK Tanıtım Rehberi, 2017: 14). 2013 yılından bu yana şikâyet başvurularını kabul etmekte olan KDK, yönetim ve uzman kadrosu ile Türkiye'de çocuk haklarını koruma rolünü üstlenen kurumlardan birisidir. KDK; çocuk dostu bir yaklaşımı vaka yönetim sürecine dâhil ederek, örnek kararları ve topluma erişim faaliyetleri vasıtasıyla Türkiye'de çocuk hakları konusundaki farkındalığı artırarak çocuk hakları alanındaki ilerlemeleri hızlandırabilecek bir konumdadır. Bağımsız yapıya ve geniş bir yetki alanına sahip olan KDK, doğrudan çocuklardan da başvuru alabilmektedir (KDK Çocuk Hakları Stratejisi, 2017: 5). KDK, Ekim 2018'de Çocuk Hakları Stratejisini kabul etmiştir. KDK, Türkiye'de yaşayan tüm çocukların haklarını aramayı, korumayı ve hayata geçirmeyi hedeflemekte ve tüm çocukların kanunlar kapsamında bağımsız haklara sahip olduğunu kabul etmiştir. Çocuk hakları sözleşmesine uygun bir şekilde hareket etmekte, çocukları ilgilendiren tüm şikâyet başvurularında, çocuğun yararı ilkesini uygulayarak çocukların görüşlerini dinlemekte ve dikkate almaktadır (KDK Aileler İçin Kamu Denetçiliği Kurumu Başvuru Kılavuzu, 2017: 13). KDK'ya şu konularda başvurular yapılabilmektedir: eğitim hakkı, sağlık hakkı, oyun ve boş zaman hakkı, ulaşım ve erişim hakkı ile ilgili yaşanabilecek sorunlar örnekler arasında gösterilebilir.

3.3.3. Yerel Yönetimler

Merkezi yönetimin hiyerarşik yapısı dışında, yerinden yönetim esasına göre örgütlenen yerel yönetimler; hizmetleri en iyi şekilde yürütürken, halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak için farklı birtakım görevleri bulunmaktadır. Bu görevleri

yerine getirirken toplumun temel yapısını, ihtiyaçlarını ve önceliklerini tanıyarak en kısa sürede istenilen düzeyde cevap vererek, etkin bir şekilde yerine getirmektedir. Bu açıdan bakıldığında yerel yönetimler kendi görev ve sorumlulukları kapsamı içerisinde toplumda dezavantajlı kesimlerden biri olan çocuklara karşı da birtakım çalışmalar yürütmektedir(Çakırer Özservet ve Küçük, 2015: 6).

3.3.3.1. Türkiye Belediyeler Birliği

Türkiye Belediyeler Birliği'nin(TBB) görevi belediyelerin gelişimine yardımcı olmaktır. ASHB ile TBB arasında imzalanan işbirliği çerçevesinde ÇOGEP Protokolü kapsamında belediyeleri bilgilendirmek ve yönlendirmek sorumluluğu bulunmaktadır. Çocuğun cinsel istismarına karşı mücadeleyi amaçlayan Beşte Bir Projesi'ne destek vermektedir (Türkiye'de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalıştayı, 2017: 30). UNICEF Türkiye Ofisi ve TBB, Çocuk Dostu Şehirler yaklaşımı çerçevesinde Türkiye'de belediye hizmetlerini çocuk odaklı hale getirmek ve belediyelerin çocuklara yönelik sistematik katkılarda bulunmak amacıyla 2018 yılından bu yana kapsamlı bir işbirliği yürütmektedir (Belediyeler İçin Çocuk Hakları Temelli Programlama Kılavuzu, 2020: 8).

3.3.3.2. İl Özel İdareleri

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun, 3. maddesinde "*İl halkının mahalli müşterek niteliğindeki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi(İl Özel İdaresi Kanunu, 2005: 3/a).*" olarak belirtilmektedir. İl özel idaresinin kanununda özellikle çocuklara yönelik olarak "*...yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları açmak; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa teminini sağlamak, binalarının yapım, bakım ve onarımı yapmak ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde kültür, turizm, gençlik ve spor; ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin görevleri bulunmaktadır(İl Özel İdaresi Kanunu, 5302:6,2005).*"

3.3.3.3. Belediyeler

5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyelerin yetki, görev ve sorumluluklarını belirlemektedir (Keskin, 2012: 165). Bu yasanın çocuklara yönelik maddeleri kanunun farklı başlıkları altında şu şekilde sıralanmaktadır. Nüfusu yüz binden fazla olan yerleşim yerlerindeki belediyelere, kadın ve çocuklara yönelik konukevleri açmak görev ve sorumluluk verilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu; "*...kadın ve*

çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak”(Belediye Kanunu, 5393:77,2005). Belediye kanununda belediyelere kadın ve çocuklar için konukevlerini açmanın yanında dezavantajlı kesimlere yönelik olarak sosyal, ekonomik ve kültürel görevler yüklenmiştir (Aka ve Güngör, 2019: 28-29).

Çocuk Dostu Şehirler Programı, çocuklar için bazı önceliklerin yerel yönetimler iş birliği ile yerel düzeyde uygulanması amaçlamaktadır. Yerel bölgelerde çocukların gündelik yaşamının seyrini etkileyen hizmetleri sunan belediyelere, çocuk haklarının uygulama aşamasında önemli vazifeler düşmektedir. Çocukların mutlu olabileceği çevre ortamını belediyeler gerçekleştirebilmektedir. Bu anlamda belediyeler problemleri çözme yetkisine sahip kurumlardır. Sınırları içerisindeki mevcut bireyleri tanırlar ayrıca çevre bağlamındaki gereksinimlerini teşhis edebilecek, çözüm odaklı kaynaklara sahiptirler (UNICEF ÇDŞ Programı Bilgi Notu, 2016-2020). Çocuk Dostu Şehirler Girişimi, çocuk hakları konusunda yerel düzeyde hesap verebilirliği arttırmak için karar verme mekanizmalarına toplumun katılımını desteklemektedir ve bu yüzden de çocukların kentsel değişimin ana öncülleri olması için belediyeleri anahtar olarak görmektedir (<http://www.unicef.org.tr/>, Erişim Tarihi: 24.12.2019).

Ayrıca son olarak 2004 yılında kabul edilen 5216 Sayılı kanunla büyükşehir belediyelerine verilen birçok görevin yanında sosyal belediyecilik görevleri de bulunmaktadır (Ersöz, 2011: 135). Kanunda çocuklara yönelik olarak eğlence ve dinlence alanları, çocuk parkları, hayvanat bahçeleri, kütüphane, sanat ve spor yapılacak yerleri yapmak, spor müsabakaları tertiplemek, ülkemizi ulusal ve uluslararası müsabakalarda temsil ederek başarı gösteren sporculara ödül vermek gibi görevleri vardır (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5216:7,2004). Büyükşehir Belediye Kanunu büyükşehir belediyelerine özellikle dezavantajlı gruplar içerisinde yaşlılar, çocuklar, kadınlar, engelliler, yoksullar ve hastalara sosyal hizmetler açısından önemli sorumluluklar vermektedir.

3.3.4. Kent Konseyleri ve Çocuk Meclisleri

Yerel yönetimlerin çocuklarla ilgili örgütsel yapısı ‘Kent Konseyleri’dir. Kent Konseyinin görevlerinden biri de diğer dezavantajlı kesimlerle birlikte çocukların

sosyal hayattaki etkinliğini artırmak ve yerel düzeydeki karar alma süreçlerinde etkin şekilde rol almalarını sağlamaktır (Akman, 2018: 745).

Yerel yönetimlerin bu alanda gerçekleştirdikleri çalışmaların en önemlisi, çocuk meclisleri oluşturmaktadır. Çocuk meclisleri ülkemizde az sayıda büyükşehir ve ilçe belediyelerinde oluşturulmuş olsa da çocuklarda demokrasi ve katılım kültürünün gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır (Erbay, 2013: 49). Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı'na göre katılımın sağlanması, her ne kadar ideal bir katılım modeli oluşturmaya da belediyelerin kent konseyleri altında yer alan çocuk meclisleri çocuk katılımını sağlamada bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır (TESEV, 2018: 5).

Kent Konseyleri bünyesinde kurulan Çocuk Meclisleri; çocukların yerel yönetim süreçlerinde etkin bir şekilde katılmalarını, kent ile çocuklarla ilgili sorunların çözümünde rol almalarını ve yönetime katılma konusunda kurumsallaşmayı sağlayan, çocuklarla ilgili kamu ve sivil toplum kuruluşları ve okullardaki çocuk temsilcilerden oluşan demokratik bir yapıdır (Bursa Kent Konseyi Çalışma Raporu, 2015: 76).

3.3.5. Üniversiteler ve Çocuk Üniversiteleri

Üniversitelerin çocuklarla ilgilenen birimi 'İlgili Bölümler Uygulama ve Araştırma Merkezleri'dir. Görevi ise doğrudan doğruya çocuklara hizmet sunacak olan çeşitli meslek mensuplarını yetiştirmektir. 2547 Yüksek Öğretim Kurumu Kanunu'nun 3. ve 7. maddelerine dayanılarak kurulan "Çocuk Eğitimi, Hakları, Uygulama ve Araştırma Merkezleri ya da Çocuk Üniversiteleri" eğitim, araştırma, danışmanlık alanlarında faaliyet göstermektedir. Bazı üniversitelerin bünyesinde kurulmuş olan 'Çocuk Koruma Merkezleri' aracılığı ile suça sürüklenmiş ya da suç mağduru olmuş çocukların tanısı ve tedavisi ile ilgili faaliyetler yürütmektir (Mamur Işıkcı, 2019: 17). Çocuk Üniversiteleri ise 2012 yılında çalışmalara başlayıp, 2013 yılında uygulamaya dönüştürmüştür. Bir yandan lisans eğitimleriyle çocuklara doğru bir biçimde rehberlik etme, onlara yeni ufuklar açma nitelikli öğretmenler yetiştirme süreci devam ederken diğer yandan çocuklara doğrudan dokunma isteğiyle Çocuk Üniversiteleri veya Çocuk Uygulama ve Araştırma Merkezi Çalışmaları yürütülmektedir (Kaplan Sayı, Topçu, Medet ve Özdemir, 2015: 11).

Çocukların haklarının korunmasında toplumdaki her bireyin, her kurumun ve kuruluşun bu sorumluluğu üstlenmesi gerekmektedir. Türkiye’de bulunan üniversitelerin ise çocuk hakları alanında yaşanan sorunlara çözüm üretebilme potansiyeli bu kısımda değerlendirilebilmektedir (Uludağ ve Mamur Işıkcı, 2019: 152). Türkiye’de bazı bakanlıklar başta olmak üzere yerel yönetimlerin, STK, çeşitli özel sektör kurum ve kuruluşlarının, medya kuruluşlarının, baroların ve üniversitelerin çocuğa ilişkin çalışmalarda paydaş kurumlar olduğu söylenebilir. Bu bağlamda bilimin merkezi olan üniversitelerin; çocuk haklarının tanıtılması, yaygınlaştırılması, korunması ve desteklenmesi hususunda çocuk hakları konusu ile doğrudan ilgili kurumlardır (Uludağ ve Mamur Işıkcı, 2019: 154).

Dünyada birçok ülkede Çocuk Üniversiteleri çalışmalarını birbirinden farklı şekilde kurdukları yönetim ve yapılarla sürdürmektedir. Bu üniversitelerde esas amaç çocukların bu yapıları tanımalarını, bilimsel etkinliklerin ve sanatsal faaliyetlerin eğlenceli bir şekilde yapılabilmesini sağlamaktır. Bu hedefe bağlı olarak çocuk üniversitelerinin toplumsal ilişkilerini kuvvetlendirmek, gelecekte toplumda değişik konumlarda yetkili olacak çocukların toplumsal, kültürel ve bilimsel açıdan gelişimlerini sağlamaktır. Bu doğrultuda çocuklara uygulamalı bir şekilde eğlenceli olarak analiz yeteneği geliştirme, sorgulama, merak uyandırma, sorunları çözümleme gibi yetenekler kazandırmak çocuk üniversitelerinin hedefleri arasındadır (<http://cocukuniversitesi.hku.edu.tr/>, Erişim Tarihi: 14.12.2020).

3.3.6. Sivil Toplum Kuruluşları

Demokratik toplumların vazgeçilmez unsurları arasında Sivil Toplum Kuruluşları(STK) da yer almaktadır (Yıldız, 2004: 58). Bu kurumlar arasında işçi sendikalarından her türlü mesleki örgütlenmelere kadar ve siyasal partiler, spor kulüpleri vb. çeşitli amaçlarla kurulan vakıf ve derneklerden oluşmaktadır. Bunların dışında yasallaşmamış alternatif, platform ve girişimler gibi sürekliliği olmayan kurumlar da mevcuttur (Aslan, 2010: 275).

İllerdeki baro birliklerinden sanayi birliklerine kadar çok sayıda STK, Türkiye hükümeti ile UNICEF arasındaki işbirliği programına çeşitli alanlarda katkıda bulunmuştur. Bu kuruluşların katkıları genellikle sosyal seferberlik kampanyaları, eğitim programları ve hizmet sunumuyla ilgili olmuştur. UNICEF, bazı örgütlerle, özellikle de çocuklarla doğrudan ilgilenenlerle devamlı ilişkiler

geliştirmiştir. Örneğin; Ana Çocuk Sağlığı Vakfı ve Uluslararası Çocuk Merkezi gibi STK'lar, istişare toplantılarına ve işbirliği programlarının gözden geçirme faaliyetlerine katılmaktadır. UNICEF, gösterilerde gözüktürüne alınan çocukların haklarını korumak için 2009 yılında çocuklar için adalet savunusu yapan bir hükümet dışı kuruluşlar koalisyonu ve illerdeki baro birlikleriyle işbirliği yapmıştır. Sivil toplumun çocuklara ve gençliğe yönelik bütçelerin izlenmesindeki rolü hakkında UNICEF ofisinde bir dizi toplantı da gerçekleştirilmiştir. UNICEF, çocuk haklarının izlenmesi, politika değışikliğı alanında savunuculuk, program tasarımı ve ayrıca toplumsal seferberlik ve program uygulaması gibi alanlarda faaliyet gösteren başlıca sivil toplum aktörleriyle daha sistematik bir diyalog geliştirmeyi ve daha düzenli olarak işbirliği yapmayı amaçlamaktadır. STK ile gerçekleştirilebilecek işbirliğinin bir yöntemi de, UNICEF'in hükümetle olan işbirliği programının önceliklerine uygun projelerde kullanılmak üzere AB fonlarına başvuru konusunda bu kuruluşlara yardım sağlamaktır (Türkiye'de Çocukların Durumu Raporu, 2011: 125). Türkiye'de çocuklarla ilgili çalışmalar yapan STK'lar arasında: Türk Kızılayı, İnsan Hakları, Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Dernekleri gibi, LÖSEV, Türkiye İnsan Hakları, Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük, Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar vakıfları gibi, Yeşilay Cemiyeti gibi kuruluşlar bulunmaktadır.

3.3.7. Özel Kurumlar-IKEA

Türkiye, hem UNICEF Ülke Ofisi'nin hem de UNICEF Milli Komitesi'nin bulunduğu tek ülkedir. UNICEF Türkiye Milli Komitesi'nin merkezi Ankara'da olup İstanbul'da da bir ofisi bulunmaktadır. Komite, bir dizi faaliyet aracılığıyla kamu sektöründen ve özel sektörden kaynak sağlamaktadır. UNICEF, hem küresel hem de ulusal düzeyde özel sektörden destek almaktadır. Türkiye'de özel sektör, Milli Komite aracılığıyla bağış yaparak ve onun kaynak yaratma çabalarını destekleyerek UNICEF'e destek sağlamaktadır. Özel şirketler ve sanayi birlikleri gibi özel sektör örgütleri de ilgili alanlarda hükümetle yürüyen işbirliği programlarının kapsamı altındaki proje veya faaliyetlerde önemli rol oynamaktadır. UNICEF, çocuk haklarının savunulması ve çocukların esenliğinin geliştirilmesine yönelik farklı türden girişimlere özel sektörü de dâhil ederek ve çocuk hakları bilincinin kurumsal kültüre katılmasını teşvik ederek özel sektör kaynaklarından daha fazla faydalanmayı da ummaktadır (Türkiye'de Çocukların Durumu Raporu, 2011: 126).

2014-2015 yıllarında “Çocuk Dostu Şehirler Projesi,” 10 belediye ve UNICEF tarafından yürütülerek, finansal desteğini IKEA ve UNICEF’in Türkiye Milli Komitesi’nden alarak yerel yönetimlere çocuk dostu politikalar planlayıp uygulamayı hedef alan bir projedir. Proje’nin koordinasyonu İçişleri Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölgesel Teşkilatı, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi ve UNICEF tarafından yürütülmektedir. Proje belediyelere mali destek vererek çocuk dostu politika ve programlar geliştirmesini ve çocuk dostu mekânlar oluşturmalarını kaynaklar sağlayarak desteklemektedir (ÇDŞ Programı Bilgi Notu, 2016: 4-6).

IKEA’nın çocuklar için ayrıcalıklı hizmetleri de bulunmaktadır. Çocuklar için tasarlanmış ürünlerle sağlıklı, mutlu ve güvenli hizmetle sunmaktadır. 0-2 yaş, 3-7 yaş, 8-12 yaş, gardıroplar ve şifonyerler, oyuncaklar ve saklama çözümleri için hizmet sunmaktadır. İç ve dış mekân kullanımına uygun çocuk masaları, evde okul heyecanı, etrafı toplamakla zaman kaybetmeme, bol miktarda depolama alanına sahip bebek odalarıyla ve yaratıcılığa ilham veren çocuk odalarıyla kolaylık sağlamaktadır (<https://www.ikea.com.tr/urun-katalogu/ikea-cocuk.aspx>, Erişim Tarihi: 01.12.2020).

3.4. TÜRKİYE’DE ÇOCUK DOSTU KENT ANLAYIŞININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye, çocuk haklarının hayata geçirilmesi için başlatılmış olan “Çocuk Dostu Kent” hareketinin içinde yer almaktadır. ÇDK, çocukların haklarını önceleyen ve yaşama geçirilmesini hedefleyen bir yerel yönetim anlayışını tanımlamaktadır (Sivri Gökmen, 2013: 822). Çocuk dostu şehir projesi, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile UNICEF arasında 2006-2010 dönemini kapsayan ülke programı eylem planı çerçevesinde hayata geçirilmiş bir proje olarak nitelendirilebilir. 23 Ağustos 2006 tarihinde Ankara’da “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Birleşmiş Milletlere Yardım Fonu Ülke Programı Eylem Planı(2006-2010)” imzalanmıştır. Bu eylem planının amacı olumsuz durumları ortaya çıkarmak ve bunlar üzerinde değerlendirme, iyileştirmeler yapmaktır. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin yaşama geçirilmesi konusundaki anlaşma ve işbirliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Topsüner, Babacan ve Baytekin, 2009: 13-14). UNICEF, Çocuk Dostu Kent projesini İstanbul’da 1996 yılında toplanan Habitat II konferansının ardından başlatmıştır

(<http://www.skbgov.tr/>, Erişim Tarihi: 10.11.2020). Ülkemizde ise UNICEF ve İşişleri Bakanlığı ortak olarak, Çocuk Dostu Kent modelini, Antalya, Bursa, Erzincan, Gaziantep, Karaman, Kayseri, Kırşehir, Konya, Sivas, Tekirdağ, Trabzon ve Uşak'tan oluşan 12 pilot ilde 2006-2010 yıllarını içeren bir program dâhilinde desteklemiştir (Gülay ve Taşçı, 2014: 470).

Türkiye'de ÇDK Programının ikinci aşaması 2014-2015 yıllarında İşişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Türkiye Belediyeler Birliğı, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı ve Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi'nin ulusal koordinasyonunda IKEA ve UNICEF Türkiye Milli Komitesi'nin finansal desteğı ile uygulanmıştır (Gülay ve Taşçı, 2014: 470). IKEA Türkiye ve UNICEF Türkiye Milli Komitesi tarafından ülkedeki 10 belediye ile ortaklaşa finanse edilen bir proje olarak: Lüleburgaz-Kırklareli, Mamak-Ankara, Manisa, Bornova-İzmir, Mersin, Giresun, Bitlis, İspir-Erzurum, Eyyübiye-şanlıurfa ve Yüreğir-Adana'da girişimler hayata geçirilmiştir(UNICEF, 2004). Proje Mart 2016'da sona erdi ve UNICEF Türkiye Ofisi, 2016-2020 ülke programında Merkezi Finans ve İhale Birimi çerçevesini benimsemek için bu aşamadan alınan dersleri kullanmıştır (<https://childfriendlycities.org/> , Erişim Tarihi: 21.12.2019). 2016-2020 Ülke Programı kapsamında şu hedeflere ulaşılması planlanmıştır. Yerel yönetimlerin hazırlamış olduğı politika ve programlarda çocuk konusunun kapsam dâhiline alınmasına, çocukların doğrudan ya da dolaylı olarak faydalandığı programlarda yeterli kaynak kullanımının sağlanması ve bu kaynakların ilerleyen süreçte arttırılmasına, çocukların hakları ile ilgili bilinçlendirme çalışmalarının yapılmasına, ulusal ve uluslararası platformda iyi çocuk dostu programların yaygınlaştırılmasına, her alanda çocukların oyun hakkına erişiminin sağlanması karar verilmiştir (Mamur Işıkçı, 2019: 20). Böylece çocuk haklarının hayata geçirilmesi için gerekli süreç ya da yöntemi ulusal yönetim sürecinden yerel yönetim sürecine dönüşmüştür.

Çocuk Dostu Kentler programının üçüncüsü de UNICEF ve TBB işbirliğinde 150 belediyeyi kapsayacak şekilde sürdürölmektedir. Proje süresi 2018-2020 yılları arasını kapsamaktadır. Program çerçevesinde çocuk işiliğı, çocuk evlilikleri, çocuk katılımı ve çocuğa duyarlı bütçeleme ve planlama konuları olmak üzere belediyelerin çocuk hakları alanında program geliştirme kapasiteleri güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Programla ayrıca, çocuk dostu kentler için daha fazla kaynak

ayrılmasına yönelik tanıtım-savunu çalışmalarına ve belediyeler arasında bilgi paylaşımını artıracak platformların oluşturulmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır (<https://www.tbb.gov.tr/proje-ve-finansman>, Erişim Tarihi: 9.11.2020). Çocuk Dostu Kent'in amaçlarına bakıldığında, çocukların veya gençlerin yaşadıkları kentte karar almalarını rahatça ifade edebileceği, sokaklarında güven içinde yürüyebileceği, akran edinmeleri ve oyun oynayabilecekleri, hayvanlar ve bitkilerle yeşil alanlara sahip olmaları amacını taşımaktadır. "Çocuk Dostu Kent" kavramı henüz tam anlamıyla tanımlanmamış ve kurulu bir model üzerine inşa edilmemiştir (Tandoğan, 2014: 21).

3.4.1. Türkiye'de Çocuk Dostu Kent Örnekleri

Çocuk dostu kent girişiminin hayata geçirilmesi bir il içerisinde bulunan birçok kurum ve kuruluşun desteği, yardımı ve ortak çalışması ile mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda; İl Milli Eğitim Müdürlükleri, İl Sağlık Müdürlükleri, İl Çalışma Müdürlükleri, SHÇEK İl Müdürlükleri, Kolluk Güçleri, Çevre İl Müdürlükleri, Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, Adliyeler, Belediyeler, Üniversiteler bu konuda devrede olması gereken kurumlar ya da birimlerdir (Kaypak ve Uçar, 2018: 25). Ulusal alanda bugün bu proje; İçişleri Bakanlığı, TBB, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler, Orta Doğu ve Batı Asya Bölgesel Teşkilatı, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi ve UNICEF tarafından koordine edilmektedir. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde zorunluluktan kaynaklı ÇDK uygulamasında seçilen 12 pilot ilde bazı adımlar atılmıştır (Birol, 2009: 10). Bu konuda atılan adımlara Tekirdağ: Çocuk Festivali, Bursa: Bilim ve Teknoloji Merkezi, Uşak: Çocuk Dostu Medya Eğitimi, Antalya: Çocuklar İçin Medya Dünya Zirvesi'ne ev sahipliği başvurusu, Karaman: Çocuk Dostu Okul Projesi, Konya: Bebek Dostu İl Çalışmaları, Kırşehir: İl Çocuk Meclisi, Kayseri: web sitesi hizmeti, Gaziantep: Çocuk Dostu Medya Logosu, Sivas: Beslenme Dostu Okullar Projesi, Erzincan: Sokak Ligi ve Trabzon: Bebek Dostu Hastane örnek olarak verilebilir (Berkün, 2019: 144).

Bu tezde 12 ilden 6'sında çocuklara dair yapılan bazı örnek çalışmalar yer almaktadır. Bu bölümde Gaziantep, Antalya, Kayseri, Tekirdağ ve Trabzon illerinin 01.01.2020-31.12.2020 tarihleri arasında bazı kurumların yatığı örnek çalışmalar incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise tezin ana temasını oluşturan Bursa ili kapsamlı olarak ele alınmış, çocuklarla ilgili örnek çalışmalara yer verilmiştir.

3.4.1.1. Gaziantep

Gaziantep kenti Türkiye'nin "Çocuk Dostu Şehri" özelliğiyle, çocuklara yönelik birçok çalışması bulunmaktadır. Türkiye'de Çocuk Dostu Kentler Birliği'ne üye şehir olarak çalışmalara devam etmektedir. Gaziantep kentindeki çocuk çalışmalarını incelemek için kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimlerin diğer kentlerden ayıracı örnek projeleri yer almaktadır.

Gaziantep Kent Konseyi 01.10.2014 tarihinde ilk defa 'Çocuk Meclisi' oluşturularak çalışmalarına başlamıştır. Gaziantepli çocukların kent yaşamındaki rolünün güçlendirilmesi, kent yönetiminde karar alma mekanizmalarına katılmalarını, çocuk ve kentle ilgili sorunların çözümünde sorun çözme anlayışı içerisinde aktif rol almalarını ve politikalar oluşturmalarını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur (<http://www.gaziantepkentkonseyi.org.tr/meclisler/cocuk-meclisi/> , Erişim Tarihi: 23.10.2020).

Gaziantep kenti, Stuttgart Belediyesi'nin kurduğu Uluslararası bir Network olan 'Mobilty Citys' adı verilen Ulaşım Dostu Kentler Birliği'ne üyeliği bulunmaktadır. Çocuk Dostu Kentler Birliği de Stuttgart Belediyesi'nin kurduğu bir Network'tür. "Tarihi Kentler Birliği, Çocuk Dostu Kentler Birliği, İklim Eylem Planını Benimseyen Kentler Birliği, Belediyeler Birliği, Trafik Dostu Kentler, Hava Kirliliği İle Mücadele Eden Kentler Birliği" gibi örnekler Gaziantep kentinin bünyesinde bulunmaktadır (<https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantepin-degerini-arttirmak-hedefimiz>, Erişim Tarihi: 9.10.2020). Gaziantep kentindeki farklı kurumlar tarafından 01.01.2020-31.12.2020 tarihleri arasında çocuklara yönelik yapılan örnek çalışmalar:

- Yaşayarak Öğrenme Merkezi Projesi: Bu proje ile yaz boyunca 1.500 çocuğun eğitimine ve tatil yapmalarına yardımcı olunmaktadır. Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından başarılı ve kendi imkânlarıyla tatil yapamayacak durumda olan öğrenciler yer almaktadır. Yaşayarak Öğrenme Merkezi, Gaziantep kentinde kırsal kesimlerde bulunan sıkıntılı durumdaki çocukların merkez içerisinde Indoor (bina içi) adı verilen eğitimlerle ebru sanatı, takı tasarımı, müzik, fotoğrafçılık, modern dans, halk oyunları, aşçılık gibi alanlarda yeteneklerini keşfetmelerini sağlamaktadır. Diğer taraftan merkezde Outdoor (açık alan eğitim) olarak adlandırılan ekiplerle çocukların psikolojik ve sosyolojik olarak eğitimleri sağlamaktadır. Çocuklara

özgüven, birliktelik, kardeşlik, saygı, liderlik, paylaşım duygularını kazandıran 13 farklı aktivite ve yaklaşık 25 farklı oyun sunulmaktadır. Her oyun ve aktivite sonunda merkezdeki eğitimciler tarafından verilen mesajlar çocukların kişisel gelişimlerini de olumlu etkilenmesini hedeflemektedir. Bu sayede çocuklar merkezde daha sosyal, kendine güvenen, kendini ifade edebilen, mutlu, geleceğinden umutlu birer birey haline gelmenin ilk adımını atmaktadırlar (<https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/cocuk-dostu-kentten-gulumseten-proje>, Erişim Tarihi: 9.10.2020).

- Uygulamalı Çocuk Kütüphanesi: Türkiye’de ilkler arasında yer alan Uygulamalı Çocuk Kütüphanesi, çocukların kültürel ve sanatsal yeteneklerini geliştirmek için mozaik, müzik, resim, drama vb. birçok etkinlik yer almaktadır. Kütüphanede çocukların hayal güçlerini geliştirmek ve zihinsel gelişimlerine olumlu etkilemek amacıyla hikâye zamanı uygulamaları, yaratıcı masal çalışmaları ve yazarlık atölyeleri gibi farklı etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Çocukların yapmış oldukları ürünleri gösterebilecekleri sergi alanları, uygulama bölümleri atölyelerin dışında dinlenme ve okuma alanları da bulunmaktadır. Bunların yanı sıra Çocuk Kütüphanesi’nde, çocuk kitap yazarları ve uzmanlarla çocuklara yönelik etkinlikler yapılmaktadır. Dezavantajlı gruplar kütüphanede özellikle düşünülerek ve kütüphaneden faydalanmalarını engelleyecek sorunlar çözülmüştür. Çocuk dostu ve engelsiz kütüphane olma özelliğiyle tüm çocukların faydalanacağı bir alan oluşturulmuştur(<https://www.gaziantep.bel.tr/tr/etkinlikler/turkiyeninenprestijlicocuk-kutuphanleri-gaziantep>, Erişim Tarihi: 9.10.2020).

- Suriyeliler İçin Bilgi Merkezi: Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin sorunlarına çözüm bulmak amacıyla Suriyeli çocuklar için bilgi merkezi kurulmuştur. Gaziantep kentinde kurulan bu merkez, Suriyeli çocukların eğitiminde diğer çocukların eğitim düzeyi farkını kapatmasına fayda sağlamaktadır. Çocukların vakit geçireceği, toplanacağı, sorunların tartışılıp çözüleceği bir yer olmaktadır. Çocukların eğitimi için öğretmen temin edilmiştir (<https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/suriyeliler-icin-bilgi-merkezi-kuruldu>, Erişim Tarihi: 9.10.2020).

- Çocuk Sanat Merkezi Projesi: Kalkınma Bakanlığı’nın finansmanı ile yürüttüğü Çocukları Sanatla Buluşturan Merkez olarak adlandırılan Çocuk Sanat Merkezi Projesi de çocuklara fiziksel olduğu kadar ruh sağlığı açısından da sağlıklı bir gelişim süreci sağlamaktadır. Bu merkez çocuklara elverişli ortamlar ve fırsatlar

temin etmek için yürütülen projelerden biridir. Resim, müzik, el sanatları, tiyatro gibi birçok sanat dalını çocuklarla buluşturmaktadır. Öncelikli olarak dezavantajlı çocuklar olmak üzere tüm çocuklar faydalanmaktadır. Yeteneklerini keşfetme ve geliştirme fırsatı bulabildikleri, aynı zamanda her türlü zararlı alışkanlıklardan uzak kalmalarını sağlamaktadır (<https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/cocuklar-hep-gulsun>, Erişim Tarihi: 9.10.2020).

- Çocuk Gelinler İçin Çağrı Merkezi: Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'nda erken yaşta evlilikleri önlemek ve toplumsal farkındalık oluşturmak için oluşturulan “Erken Yaşta Evlilik, Gelin Etmeyin Okula Gönderin” projesi, Milli Eğitim, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, sivil toplum kuruluşları ve gönüllülerin ortaklığında yürütülmektedir. “Erken Yaşta Evlilik, Gelin Etmeyin Okula Gönderin” projesi kapsamında, erken yaşta zorla evlilikler konusunda toplumda farkındalık yaratmak, çocukların eğitime erişimleri ve eğitimdeki zaman geçirme sürelerini artırmak hedeflenmektedir. Proje kapsamında, kahvehaneler ziyaret edilmekte, afiş hazırlanmakta, röportaj, panel, seminerler düzenlenmekte, medya ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla basın ve görsel ürünler dağıtılmakta ve öğretmenler ve üniversitelerden yardım alınmaktadır. Öte yandan proje kapsamında kurulan, “Çocuk Gelinler Çağrı Merkezi” faaliyete geçmiştir (<https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantep-te-cocuk-gelinler-icin-cagri-merkezi-kuruldu>, Erişim Tarihi: 9.10.2020).

- Çocuk Evlilikleriyle Mücadele Projesi: Proje bakımından çocuklar arasında en dezavantajlı kesim olan kız çocuklarının toplumsal ve ekonomik yaşamdan uzak durmalarına neden olan engellerin ortadan kaldırılması sağlanmaktadır. Eğitici eğitimi alan öğretmenler ile hizmet sağlayıcılara, rehber öğretmenler, muhtarlar, sağlık çalışanları, belediye çalışanları, müftülük çalışanlarına yönelik eğitimler verilmektedir. Aynı zamanda özellikle anne ve babalara da eğitim verilerek proje kapsamında, çocuk yaşta evliliklerinin ihbar edildiği hatta güçlendirilmektedir. Evlenmiş olan kız çocuklarına da gerekli hukuki ve psiko-sosyal destek verilmektedir. Projeye kız çocuklarının özellikle eğitimden koparılmasından, erken yaşta evlendirilmelerinin önüne geçilmesini hedeflenmektedir. UNICEF'in fon desteği verdiği “Kız Ve Erkek Çocuklar İçin Eşitlik: Çocuk Evlilikleriyle Mücadele Projesi” kapsamında yürütülmektedir (<https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantep-te-cocuk-evlilikleriyle-mucadele-edilecek>, Erişim Tarihi: 9.10.2020).

- Down Sendromlu Çocukları Topluma Kazandırma Projesi: Büyükşehir Belediyesi tarafından, Devlet Planlama Teşkilatı ve Sosyal Destek Programı İşbirliği ile gerçekleştirilmiştir. Projenin hedef grubu down sendromlu çocuklar ve aileleridir. Velilere uzman eğitimciler tarafından proje detayı anlatılmakta, çocuklarla görüşmeler yapılmaktadır. Proje, 4-18 yaş grubu down sendromlu çocukların toplumla bütünleşik bir hayat kurmalarına destek olma, dışlanmalarının önüne geçerek topluma kazandırma, özgüvenlerini ortaya çıkarma, kendi başlarına ayakta durabileceklerini ifade etme amacını taşımaktadır. Belediye tarafından tahsis edilen mekanda, uzman öğretmenler tarafından çocukların yeteneklerini ortaya çıkarmak için çeşitli terapi eğitimleri uygulanmaktadır. Resim, müzik ve dans dersleri aracılığı ile sanat terapilerin yapılacağı projede, çocukların ortaya koydukları ürünler yılsonu sergisinde sunulmaktadır. Eğitim kapsamında gerçekleştirilen futbol, badminton, jimnastik derslerini içeren spor terapileri ile de çocukların bedensel ve fiziki gelişimlerini destekleyici çalışmalar yapılmaktadır (<https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/bir-cocuk-degisir-dunya-degisir>, Erişim Tarihi: 9.10.2020).

- Engelli Çocuklara Yönelik Sportif Beceri ve Koordinasyon Eğitimi Projesi: 2015 yılından itibaren, Büyükşehir Belediyesi ve Fiziksel Engelliler Vakfı arasında bir işbirliği protokolü kapsamında sürdürülmektedir. Bu proje fiziksel yetersizliği olan eğitilebilir durumdaki 4-12 yaş arası çocukları hedeflemektedir. Sportif Beceri ve Koordinasyon eğitimleri; engelli çocukların kuvvet, transfer, yön değiştirme, koordinasyon ve sürat gelişim becerilerinin geliştirilmesini hedeflemektedir. Aynı zamanda engelli çocuklar için işaret dili kursu, akü şarj istasyonları, hasta yatağı, “bebekler ağlamasın anneler üzülmesin” projesi de hayata geçirilmiştir (Gaziantep BŞB Faaliyet Raporu, 2018: 30-152).

- Münir Onat Gençlik Merkezi: Birçok nedenden dolayı parçalanmış aileler, yoksulluk ve istismar vb. risk alanında olan ve ailesinin yanında eğitimi yarım kalan çocukların yatılı olarak kaldığı, eğitimlerine devam ederek ve tüm masraflarının belediye tarafından karşılandığı bir merkezdir. Yatılı hizmet dışında gün içinde eğitim, kültürel ve sportif faaliyetlerden de çocuklar yararlanmaktadır. Kurulduğu andan itibaren çocuklara barınma, sosyal, psikolojik ve eğitim hizmetleri vermekte aynı zamanda çocukların üniversiteyi kazanmalarına yardımcı olmaktadır (Gaziantep BŞB Faaliyet Raporu, 2018: 30-152).

- Gaziantep’te Çocuk Üniversitesi ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu(TÜBİTAK) Kitaplıkları: Bütün okullarda TÜBİTAK kitaplıkları kurulmaktadır. İlkokuldan liseye kadar olan çocuklar, TÜBİTAK kitaplarını görerek, okuyarak bilgi ve algı düzeyleri artmaktadır. Aynı zamanda Büyükşehir Belediyesi ile Çocuk Üniversitesi oluşturmaktadır. Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı’nın programını yaptığı içerisinde robotik kodlama, enerji teknolojileri, elektronik programlama, yapay zekâ, siber güvenlik, havacılık ve uzay gibi farklı alanlarda eğitimin verildiği atölyeler kurulmaktadır. Yetenekli ve başarılı çocuklar, ilgili öğretmenlerin, velilerin katkıları ile temelden yetiştirilmektedir (<http://www.gaziantep.gov.tr/gaziantep-te-cocuk-universitesi-ve-tubitak-kitapliklari-kuruluyor>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

- Sokakta Çalışan Çocuklarla İlgili Genelge: Gaziantep ilinde özellikle sayıları giderek artan sokakta çalışan çocukların durumunun Valilik tarafından takip edilerek, yeni tedbirlerin alınması ve çalışmalara yeni bir ivme kazandırılması ve dikkat çekilen tehlikelerin oluşmaması adına bir dizi tedbir alınmasının uygun görülmektedir. Genelgeye göre sokakta çalışan çocukların ailelerinin uyarılmasından, ailelerine çocuğun çalıştırılmaması için gerekli desteğin sağlanmasına, durumun devamında ise cezai işlem uygulanması ve çocuğun ailesi hakkında suç duyurusunda bulunulmasına kadar giden birçok tedbir ve yaptırım öngörülmektedir. Genelgede ayrıca çocukların çalıştırılmaması ile ilgili farkındalık etkinlikleri, ailelerin bilgilendirilmesi, ailevi veya ekonomik sorunları olan çocuklara ve ailelerine çeşitli devlet kurumları tarafından ilgili konularda yardım edilmesi, ücretsiz spor ve mesleki eğitim kursları gibi ilgilenebilecekleri aktivitelere yönlendirilmesi şeklinde çeşitli önlemler de yer almaktadır. Genelge gereği bir Vali Yardımcısı Başkanlığında, Kamu Kurumları, Mahalli İdareler ve STK temsilcilerinden oluşturulan komisyon ile kurumların yürüttükleri çalışmaların da takip edilmesi öngörülmektedir (<http://www.gaziantep.gov.tr/valilik-sokakta-calisan-cocuklarla-ilgili-genelge-yayinladi>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

- Gazişehir Öğrenci Meclisi: Çocukların ve gençlerin; katılımcılığının sağlanması konusunda sorunların tespitinde ve çözüm önerileri getirilmesinde aktif rol oynamaları sağlanmaktadır. Cinsiyet eşitliğine dayalı, başkanlığını çocukların yaptığı bu mecliste çocukları merkeze alan bir yaklaşım sergilenmektedir. Öğrenci, öğretmen, yönetici, veli, STK, yerel yönetimlerle işbirliğinin arttırılması ve

çocukların aktif olması sağlanmaktadır (<http://www.gaziantep.gov.tr/vali-gul-tum-cocuklarimiz-bizim-icin-esit>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

- Uygulamalı Derslerle Trafik Eğitimi: Çocuklar parkta uygulamalı derslerle trafik eğitimi almaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından 2019 yılında, Yaya Öncelikli Trafik Yılı ilan edilmesi ile trafikte yaya önceliği bilincinin oluşturulması, yaya geçitlerinin kullanımının yaygınlaştırılması amacı ile Şehit Nafi Kıvanç İlkokulu'nda Trafik Eğitim Parkı kurulmuştur. Trafik kültürü küçük yaşlarda öğretilmesi amaçlanmaktadır. Okulda eğitim gören öğrencilerin teorik eğitiminin yanında uygulamalı derslerle trafik kurallarını eğlenerek öğrenmektedir (<http://www.gaziantep.gov.tr/vali-gul-cocuklarimiz-uygulamali-derslerle-trafik-egitimi-aliyor>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

- Çocukların Başkanlığında Okul Meclisi: Okullardaki etkileşimin artması amacıyla çocukların başkanlığında okul meclisleri kurulmaktadır. MEB'in genel politikaları çerçevesinde Gaziantep kenti bu eğitim politikalarında en iyi uygulandığı iller arasında olmaktadır. Her okulda on beş kişilik okul meclisleri kurulmaktadır. Bu on beş kişilik mecliste, dördü erkek, dördü kız olmak üzere sekiz öğrenci ve bu sekiz öğrencinin dışında okul başkanı, okul müdürü, müdür yardımcısı, okul aile birliği başkanı ve edebiyat, müzik, resim, görsel sanatlar alanlarda öğretmenlerin oluşturduğu yetişkinlerden oluşmaktadır. Yine iki bayan iki erkek seçilerek cinsiyet eşitliğine dikkat edilerek eşit dağılım yapılmaktadır. Başkan ve katılımcıların öğrenci olduğu, sınıf temsilcilerinin aktif katıldığı, öğretmenlerin rehberlik ettiği birlikte karar verilen okul meclisleri ile okullarda sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin artırılması hedeflenmektedir (<http://www.gaziantep.gov.tr/vali-gul-cocuklarin-baskanliginda-okul-meclisleri-kurulacak>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

3.4.1.2. Antalya

Antalya kentinde çocuk çalışmalarını incelemek için kamu, özel ve STK, yerel yönetimlerin diğer kentlerden ayırıcı örnek projeleri yer almaktadır. Antalya Kent Konseyi'nin meclisleri arasında Çocuk Meclisi bulunmamaktadır. Çalışma Grupları arasında Çocuk Çalışma Grubu bulunmamaktadır. Antalya kentindeki farklı kurumlar tarafından 01.01.2020-31.12.2020 tarihleri arasında yapılan çocuklara yönelik örnek çalışmalar:

- Halk Süt Projesi: Proje ile hem çocukların hem üreticinin yüzü gülmektedir. Büyükşehir Belediyesi çocukları sağlıklı ve güvenli sütle buluşturmak

ve Antalyalı besicileri desteklemek amaçlamaktadır. Halk Süt Projesi, Antalya merkezinde ve ilçelerinde çocuklara ulaşmaya devam etmektedir. Halk Süt projesiyle süt ihtiyacı bulunan ancak durumu olmayan ailelere ücretsiz süt dağıtımı yapılmaktadır. Büyükşehir Belediyesi, sosyal incelemeler yaparak ihtiyaç sahibi çocuklara ayda 8'er litre ücretsiz süt desteği sağlamaktadır. Çocukların sağlığı ve gelişimi için sütün önemine dikkat çekmektedir (<https://www.antalya.bel.tr/Haberler/HaberDetay/?Id=8473&CategoryName=Genel&NewsOnPage=1&PageID=9>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

- Engelsiz Cafe: Büyükşehir Belediyesi toplumdaki her kesim için hizmet ve proje yapmaktadır. Engelli bireyleri ve çocukları da unutmayarak Serdengeçti Parkı içerisinde “Engelsiz Cafe” hayata geçirilmiştir. Bireyler ve çocuklar kafe hizmetinden yararlanırken, engelli bireyler de kendi yaptıkları ürünleri satarak bütçelerine katkı sağlayabilmektedir. Antalya Büyükşehir Belediyesi engelli bireyleri ve çocukları hayatlarına küçük dokunmalar yaparak onları topluma kazandırmak için ‘Engelsiz Cafe’ oluşturmuştur. Engelsiz Cafe yanında ayrıca, “Antalya Büyükşehir Rehabilitasyon ve Özel Eğitim Okulu El Sanatları Uygulama ve Satış Merkezi” de hizmete girmiştir. Merkezde eğitim gören çocuklar hem uygulamalı el sanatları ve becerilerini gerçekleştirebilecek; hem de yaptıkları takı, hediyelik eşya gibi ürünleri satarak ihtiyaçlarına katkıda bulunabilecektir. Antalyalıların da kafe hizmetinden yararlanabileceği ‘Engelsiz Cafe’de engelli bireyler ve çocuklar kendileri için yapılan alanda daha rahat hareket etme ve sosyalleşme imkânına kavuşmaktadır (<https://www.antalya.bel.tr/Haberler/HaberDetay/?Id=8539&CategoryName=Genel&NewsOnPage=9&PageID=3>, Erişim Tarihi: 13.10.2020).

- Özel Çocukları Sporla Buluşturuyoruz Projesi: Antalya’da Down Sendromu ve Farkındalık Günü etkinliğinde çocuklar, gönüllerince eğlendirilmiştir. Antalya Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ile İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen “Özel Çocukları Sporla Buluşturuyoruz” projesi kapsamında 455 down sendromlu çocuk, bir hotelde düzenlenen etkinlikte hokkabaz, animasyon ve sihirbaz gösterileriyle eğlenmiştir (<http://antalya.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/160029/hayatipaylasmakicinengelyok.aspx>, Erişim Tarihi: 23.10.2020). Bu projeyle özel çocukların kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak ve sosyal hayatta aktif hale gelmeleri amaçlanmaktadır. “Özel Çocukları Sporla Buluşturuyoruz” projesiyle özel çocuklar arasında yeni yetenekler

keşfedilerek sporda artık hiçbir engelin kalmaması hedeflenmektedir. Antalya Spor Salonunda her Pazartesi günü alanında uzman antrenörler eşliğinde bocce, goalball, masa tenisi, badminton ve eğlenceli atletizm vb. spor dallarında özel eğitim sınıflarında ve okullarda bulunan çocuklar katılmaktadır (<http://antalya.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/151765/-ozel-cocuklar-sporla-bulusacak.aspx>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

- Özel Çocuklara Mola Evleri: Antalya Valiliği bünyesinde Antalya Büyükşehir Belediyesi, Aile ve Sosyal Hizmetler ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü paydaşlığında geliştirilen projedir. Bu proje ile özel çocuklara, özel bir eğitim verilip ve özel bir muamele yapılmaktadır. Esas problemi engelli çocuğu olan annelerin yaşadığından yola çıkılarak anneyi rahatlatarak çocuğun yaşam kalitesini artırma amaçlanmaktadır. Bu proje ile annenin gün içerisinde, gündelik işlerini halledebileceği bir fırsat yaratmaya çalışılmaktadır. Engelli çocuklara sahip anneler çocuğunu bu mola evlerine bırakabilecek ve gündelik işlerini halledebilmektedir. Avrupa'nın sayılı engelli rehabilitasyon merkezlerinden birine sahip olan Antalya kenti, yaklaşık 600 engelli bireye rehabilitasyon hizmeti vermektedir. Engelli mola evleri özel çocukların, özel bireylerin evlerine kapanmasından kurtarmaktadır. Engelli çocuklara sahip aileler, özellikle şehir merkezde bulunan engelli mola evlerine çocuklarını bırakarak, günlük rutin işlerini yapmaktadır (<http://www.antalya.gov.tr/ozel-cocuklara-mola-evleri-geliyor>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

- Eğitimi Yarım Kalan Kadın ve Çocuklar İçin Örnek Proje: Projeye binlerce kadın ve kız çocuğunun hem eğitime devam etmesi, mezun olmaları hem de teknolojiyle iletişimi kuvvetlendirmeleri amaçlanmaktadır. Antalya Valisi, proje ile eğitimi yarım kalmış kadınlara yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Projede pilot il olan Antalya'da başarılı olunması halinde Türkiye'nin 81 ilinde de uygulanacaktır. Kadınların ve genç kızların projeden yararlanabilmesi için açık ortaokul ve lise sistemine kaydının olması gerekmektedir. Tablet ve bilgisayar verilerek, Vodafone'un sponsorluğunda eğitime girdikleri süreyle sınırlı olmak üzere ücretsiz sağlanan internet ile hazırlanan ders programlarını online olarak takip edilmektedir. Önceden ilan edilen interaktif derslere canlı olarak katılıp, öğretmenle irtibat halinde olunmaktadır (<http://www.antalya.gov.tr/antalya-valiliginden-egitimi-yarim-kalan-kadin-ve-cocuklar-icin-ornek-proje>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

- Sokak Çocukları Projesi: Antalya’ da 18 yaşın altında olan çocuklar, aileleri tarafından ihmal ve istismara uğramaları nedeniyle sokakta yaşayan ve her türlü istismara, cinsel sömürüye uğrayan erkek ve kız çocuklarının korunma, eğitim ve rehabilitasyonlarının sağlanması amacıyla bir dizi tedbirler alınıp ve bu tedbirler ile ilgili kurum ve kuruluşlar aracılığıyla uygulanmaktadır. Tedbirler doğrultusunda bu durumdaki çocukları sokakta, umuma açık yerlerde, otogar, park, bahçe, metruk binalar, ATM’lerde takip etme ve gerekli durumlarda korunma altında alma amaçlanmaktadır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2828 sayılı Kanun ve kayıtlı emirler doğrultusunda gerekli işlemleri yürütmekle görevli Sosyal Hizmetler, Jandarma ve Emniyet Birimleri tarafından karşılaşılan sorun, tereddüt ve ihtiyaçları gidermek amacıyla düzenlemeler yapılmaktadır (<http://www.antalya.gov.tr/sokak-cocuklari-projesi>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

- Mutluluğun Resmini Çiziyoruz Projesi: Antalya Valiliği, İl Emniyet, Aile ve Sosyal Hizmetler, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve İŞKUR İl Müdürlüğü arasında, ÇOGEP çerçevesinde Antalya’da koruma altındaki çocukları sosyal hayata kazandırmak amacıyla, “Mutluluğun Resmini Çiziyoruz” Projesi hazırlanmıştır. İl Emniyet Müdürü, projenin Antalya’da bir yıl boyunca 300 civarında çocuğu hedef alacak şekilde hazırlandığını ifade etmiştir. Çocukların topluma kazandırılması, kötü alışkanlıklardan uzak tutulması ve suçtan etkilenecekleri durumlardan korunmasını sağlamak, aynı zamanda söz konusu çocukları meslek sahibi yapmaya da çalışılmaktadır (<http://www.antalya.gov.tr/mutlulugun-resmini-ciziyoruz>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

- Antalya Yetimlerine Sahip Çıkıyor Projesi: Antalya Valisi ve eşi koordinatörlüğünde Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve paydaş kurumlarla yetim çocukların ailelerinin desteklenmesi, güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Proje çerçevesinde belirlenen aileler, proje ekibi tarafından ziyaret edilip ihtiyaçları belirlenmektedir. Sağlık, eğitim, psiko-sosyal, eşya, ayni ya da nakdi her ne ihtiyaçları varsa karşılanmaktadır. Antalya’da yapılan çalışma yetim, öksüz ayrımı gözetmeksizin 19 ilçede uygulanmaya başlanmıştır (<http://www.antalya.gov.tr/antalya-yetimlerine-sahip-cikiyor-projesi-start-aldi>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

- Çiçekleri Soldurmayalım Projesi: Antalya Valiliği, Antalya Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesi öncülüğünde İl Milli Eğitim, Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlükleri, Türkiye İş Kurumu, Antalya Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği iş birliğiyle yürütülmektedir. Riskli durumunda olan çocukların, suçlardan ve zararlı alışkanlıklardan korunması, mesleki beceri ve iş imkânı tanınarak topluma sağlıklı bireyler olarak kazandırılması amacıyla başlatılan bir projedir. Pastacılık, aşçılık, kuaförlük, otelcilik vb. alanlarda mahallerdeki dezavantajlı çocuklar eğitilip sertifikalar verilmektedir. İş bulmalarını, iş bulduktan sonra iş yerindeki performansları takip edilmektedir. Burada eğitim gören çocuklar, İŞKUR İl Müdürlüğü tarafından günlük ihtiyaçları giderilerek harçlıklar da verilmektedir. Antalya, turizmi yoğun bir şehirdir. Öğrendikleri mesleklerle ilgili aşçılık, pastacılık ve otelcilikle ilgili mesleklerde iş bulmaları da kolaylaşmaktadır (<http://www.antalya.gov.tr/vali-karaloglu-cicekleri-soldurmayalım-projesi-mezuniyet-gunune-katildi>, Erişim Tarihi: 23.10.2020).

3.4.1.3. Kayseri

Kayseri kentinde çocuklar için kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimlerin diğer kentlerden ayırıcı örnek projeleri yer almaktadır. Kent Konseyleri Birliği ile görüşülüp edinilen bilgiler dâhilinde Kayseri Kent Konseyinin Çocuk Meclisi bulunmamaktadır. Kayseri kentindeki farklı kurumlar tarafından 01.01.2020-31.12.2020 tarihleri arasında çocuklara yönelik yapılan örnek çalışmalar:

- Engelsiz Çocuk Evi: Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Mimar Sinan Parkı içerisinde Engelsiz Çocuk Evi'ni yaparak ve toplamda 2 tane merkez Kayseri kentinde bulunmaktadır. Bu merkezlerde 4-12 yaş arası zihinsel engelli, otizmli ve down sendromlu gibi farklı durumda olan çocukların günübirlik bakımı yapılmaktadır. Toplam 250 metrekare alanı olan Engelsiz Çocuk Evi'nde oyun, yatak, eğitim ve dinlenme odaları bulunmaktadır. Tesiste ayrıca 160 metrekare oyun alanı bulunmaktadır. Engelsiz Çocuk Evleriyle çocukların önemli bir ihtiyacı giderilmektedir. Evlerinden servisle alınan özel çocuklar, bakım ve eğitimleri Büyükşehir Belediyesi tarafından karşılanmaktadır (<https://www.kayseri.bel.tr/haberler/yuksel-ates-engelsiz-cocuk-evi-acildi>, Erişim Tarihi: 23.09.2020).

- Spora Minik Adımlar Projesi: Büyükşehir Belediyesi Spor A.Ş. tarafından okul öncesi okullarda sporu benimsetmek ve çocuk gelişimine katkı

sağlamak amaçlı 3-6 yaş arasındaki çocuklara haftada 2 gün spor eğitimleri verilerek yıl boyunca 10 bin öğrenciye ulaşılması hedeflenmektedir. Sosyal sorumluluk projesi kapsamında gerçekleştirilen “Spora Minik Adımlar” projesiyle çocukların fizyolojik ve psikolojik gelişimini olumlu etkileyerek antrenman metotları ile çocuğa spor bilincinin aşılması amaçlanmaktadır. Sürat, kuvvet, dayanıklılık, esneklik gibi unsurlarla çocukların yaşlarına göre gelişimlerini etkileyecek temel derslerin verildiği eğitimde oyuna yönelik hareketlerle çocukların sporu sevmesi sağlanmaktadır (<https://www.kayseri.bel.tr/haberler/buyuksehir-den-ornek-proje>, Erişim Tarihi: 23.09.2020).

- Mola Evi Projesi: Engelli çocuklar için özel olarak yapılan gündüz bakım evleridir. Özel durumu olan çocukların aileleri; çocuklarını bu evlere birkaç saatliğine bırakarak aynı zamanda kendilerine ait işlerini halledebilmeleri amaçlanmaktadır. Bu evlerde engelli çocukların bakımını yapan özel bakıcılar da yer almaktadır. Mola Evi yaklaşık 260 metrekare alana sahip bir yapıdadır. İçerisinde dinlenme, hobi, personel, uyku odası, çok amaçlı salon, yemekhane, banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Bu alan içerisinde ayrıca bir iç bahçe mevcuttur (<https://www.kayseri.bel.tr/projelerimiz/mola-evi>, Erişim Tarihi: 23.09.2020).

- Çocuklara Özel Kütüphaneler: Her türlü detayların yer aldığı çocuk kütüphaneleri çocukların önemli bir eksikliği gidermektedir. Büyükşehir Belediyesi şehre önemli kütüphaneler kazandırmaktadır. 3 yeni kütüphane çocuklar için faaliyete geçmiştir. Beyazşehir Halk, Ziya Gökalp Semt ve Argıncık Semt Kütüphanelerinde çocuklara özel hazırlanan kütüphaneler hizmet vermektedir. Çocuk kütüphanelerinde çocuklara uygun kitaplar, oyun alanları ve çizgi film alanları bulunmaktadır. Ayrıca ebeveynler için bebek bakım odaları da bulunmaktadır. 0-13 yaş aralığındaki tüm çocuklar kütüphanelerden yararlanmaktadır (<https://www.kayseri.bel.tr/haberler/baskan-buyukkilicitan-cocuklara-ozel-kutuphaneler>, Erişim Tarihi: 23.09.2020).

- Çocuk Üniversitesi: Temel yaşam becerilerini kazandırmak için bilimsel ve eleştirel düşünme, sorgulama, sorun çözme; zekâ seviyeleri, yetenek ve ilgileri doğrultusunda üstün yetenekli çocukların gelişimine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Zekâ ve yetenek testleri yapılarak seçilen öğrencileri geleceğe hazırlarken, milli ve manevi değerleri benimseterek ülkemiz ve topluma faydalı bireyler olmaları için planlı ve disiplinli 4 yıllık eğitim programı sunmaktadır

(<https://www.kayseri.bel.tr/projelerimiz/cocuk-universitesi>, Erişim Tarihi: 13.11.2020).

- Mutlu Yüzler Projesi: Gençlik Hizmetleri Spor İl Müdürlüğü tarafından yürütülen “Mutlu Yüzler” projesine, İl Sağlık Müdürlüğü de destek vermektedir. Projeye, engelli çocuklara sporu sevdirecek, çocukları ulusal ve uluslararası platformlardaki spor müsabakalarına hazırlayıp, kenti ve ülkemizi temsil etmeleri hedeflemektedir. Çocukların engelleri, sporla aşması ve sporu tanınması adına önemli bir proje olmaktadır (<https://kayseriism.saglik.gov.tr/TR,162515/il-saglik-mudurlugunden-mutlu-yuzler-projesine-destek.html>, Erişim Tarihi: 24.09.2020).

- Toprak Engel Tanımaz Projesi: Engellilerin hayatlarını kolaylaştırmak için hobi bahçesi faaliyetidir. Hepimizin birer engelli adayı olma düşüncesinden yola çıkılarak gerçekleştirilen “Toprak Engel Tanımaz” projesi engelli olan çocukların ve bireylerin hepimizin yararlandığı şeylerden kolay bir şekilde yararlanmasını amaçlanmaktadır (<http://www.kayseri.gov.tr/vali-kamci-engelli-cocuklar-icin-kurulan-hobi-bahcesinin-acilisina-katildi>, Erişim Tarihi: 24.09.2020).

3.4.1.4. Tekirdağ

Tekirdağ kentinin kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimlerin diğer kentlerden ayırıcı örnek projeleri yer almaktadır. Tekirdağ Kent Konseyi Başkanı ile görüşülüp edinilen bilgiler dâhilinde Tekirdağ Kentinde henüz Çocuk Meclisi bulunmadığı ve oluşturulma aşamasında olduğu bilgisi alınmıştır. Tekirdağ kentindeki farklı kurumlar tarafından 01.01.2020-31.12.2020 tarihleri arasında çocuklara yönelik yapılan örnek çalışmalar:

- İdaeal Kent Ödüllü Projeler: Süleymanpaşa Belediyesi; sekiz binden fazla üyesi bulunan Süleymanpaşa Çocuk Kulübü, Çocuk Meclisi, dezavantajlı çocukların farklı eğitimler alması ve topluma entegrasyonun sağlanması için Aydoğdu Mahallesi Sosyal Etkinlik Merkezi, 3-6 yaş arası çocuklara ücretsiz Montessori eğitimi vermiştir. Çocuk Akademisi, ilköğretim ve ortaokul öğrencilerine ücretsiz kod yazma, robot, üç boyutlu yazıcı ve arduino eğitimleri vermiştir. Süleymanpaşa Belediye Konservatuarı, birçok spor ve sanat dalında yaz kursları gerçekleştirmiştir. “Apartmanlar Okutuyor Süleymanpaşa’nın Filizleri Yetiştiriyor” burs programı, “Hamile Gıda Destek ve Hoş Geldin Bebek” paketleri ile çocuklara ve gençlere yönelik projeler gerçekleştirmesiyle İdealkent Ödülü’nü almıştır

(<https://www.yeniakit.com.tr/haber/cocuk-dostu-suleymanpasa-belediyesine-idealkent-odulu-646742.html>, Erişim Tarihi: 13.09.2021).

- Tekirdağ Adliye Sarayı “Bebek Dostu Destekleyici Kuruluş” unvanı almıştır. Ulusal ve Uluslararası alanlarda Anne Sütünün bebek beslenmesinde ve sağığındaki birincil yeri üzerinde önemle durulmaktadır. Anne sütü, yeni doğan ve süt çocukları için önemli bir besindir. Ülkemizde kutlanmakta olan 1-7 Ekim Emzirme Haftasının amacı, anne sütü ile beslenmenin önemine yönelik farkındalığı arttırmaktır. Dünyanın pek çok bölgesinde gözlenen emzirme oranlarının azalmasına bağılı olarak meydana gelen bebek ölümlerindeki büyük artışlar sebebiyle, 1991 yılında WHO ve UNICEF tarafından Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu çalışmaları başlatılmıştır. Tekirdağ 2014 yılı Aralık ayında “Altın Bebek Dostu İl” unvanı almıştır. Tekirdağ hizmet veren tüm kamu hastaneleri, özel hastanelerinin çoğıu bebek dostu hastane unvanı almıştır. Tekirdağ kenti çeşitli kuruluşlarda yaptıkları çalışmalar ve oluşturdukları emzirme odaları ile “Bebek Dostu Destekleyici Kuruluş” unvanı almıştır (<https://tekirdagism.saglik.gov.tr/TR,154227/tekirdag-adliye-sarayi-bebek-dostu-destekleyici-kurulus-unvani-almistir.html>, Erişim Tarihi: 22.09.2020).

- Yarına Umutla Bakıyorum Projesi: Gençlik ve Spor, İl Sağıık, İl Milli Eğitim, İl Müftülüğü, Aile, Çalışma, Sosyal Hizmetler, İl Emniyet, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Süleymanpaşa Belediye Başkanlığı koordinesinde yürütölen bir projedir. Bu proje ile vatandaşların eğitsel, kültörel, gönöüllölük ve sportif faaliyetleri geliştirilmektedir. Bağıımlılıkla mücadele, sosyal sorumluluk ve gönöüllölük algıları güçlendirilmektedir. Gençlerin almış oldukları eğitimle birlikte kişisel kapasite gelişimlerine katkı sağılanması, dezavantajlı çocukların beklenti ve sorunları ile bu sorunların çözöümü, vatandaşların beden ve ruh sağıığının korunması, geliştirilmesi, disiplinli çalışma alışkanlığıının kazandırılması ve enerjilerinin olumlu yönetilmesi amaçlanmaktadır (<https://tekirdag.meb.gov.tr/www/yarina-umutla-bakiorum-projesi-protokolu-imzalandi/icerik/2571>, Erişim Tarihi: 22.09.2020).

3.4.1.5. Trabzon

Trabzon kentinin kamu, özel ve STK, yerel yönetimlerin diğör kentlerden ayırıcı örnek projeleri yer almaktadır. Trabzon Kent Konseyi Başkanı ile yapılan

görüşmede, Trabzon Kent Konseyi'nde Çocuk Meclisi bulunmadığını belirtmiştir. Çalışma Grupları arasında Çocuk Çalışma Grubu bulunmamaktadır. Trabzon kentindeki farklı kurumlar tarafından 01.01.2020-31.12.2020 tarihleri arasında çocuklara yönelik yapılan örnek çalışmalar:

- Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşambaya Projesi: Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından hayata geçirilmiştir. Özel durumlu kişilerin sosyal hayata katılmalarını amaçlayan proje ile çocuklar ve gençler hem spor yapıp hem de eğlenceli vakit geçirmektedir. “Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşambaya Projesi” kapsamında her çarşamba belirli saat aralığında bir saate yakın Yomra Jimnastik Spor Kompleksi'nde hentbol ve jimnastik; Hayri Gür Spor Salonu'nda basketbol, hentbol ve voleybol; Söğütlü Atletizm Sahası'nda ise atletizm ve judo sporları yapılmaktadır (<https://www.trabzon.bel.tr/haber-detay.aspx?id=31309i>, Erişim Tarihi: 10.10.2020).

- Büyükşehir Belediyesi, Mülteci Çocuklara Yönelik Sosyal Yaşam Alanı Projesi: Çeşitli nedenlerle Trabzon'da misafir olan mülteci çocuklar için devreye giren Trabzon Valiliği, Trabzon Büyükşehir Belediyesi, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Göç İdaresi ve Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hizmetler İl Müdürlüğü işbirliğinde proje yürütülmektedir. Trabzon'a göç ederek gelen ve herhangi bir eğitim kurumuna devam etmeyen çocukların topluma ve ortama uyum sağlaması için sosyal yaşam alanı oluşturulması amaçlanmaktadır (<https://www.trabzon.bel.tr/haber-detay.aspx?id=30010>, Erişim Tarihi: 10.10.2020).

- Doğal Terapi: Trabzon Çocuk Evleri Sitesinde korunma altında bulunan 17 çocuk, 10-13 Ağustos 2020 tarihleri arasında Gençlik ve Spor Bakanlığının Haçka Yaylasında bulunan Doğu Karadeniz Gençlik Kampına katılmışlardır. Çocuklar 4 günlük kamp süresince ortamda temiz hava ve bol oksijenli gürültüsüz bir ortamda doğal terapi almaları yanında kamp liderleri gözetiminde okçuluk, at binme, tırmanma, paintball, el sanatları etkinlikler yapılmıştır. Ayrıca din görevlilerince değerler eğitimi de verilmiştir. Covid-19 nedeniyle ile mücadele kapsamında alınan sağlık tedbirlerinin titizlikle uygulandığı kampta çocukların doğayı koruma, planlı yaşama alışkanlıkları edinmeleri yanında sportif oyun ve eğlenceli etkinliklerle vakit geçirmişlerdir. Kamp etkinliğiyle çocukların bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerine katkı sağlanmıştır

(<https://www.ailevecalisma.gov.tr/trabzon/haberler/dogal-terapi/>, Erişim Tarihi: 10.10.2020).

- Uzak Köylerdeki  ocuklar Spor Tesisleriyle Buluşuyor Projesi: Türkiye Spor Yazarları Derneği Trabzon şubesince, İçişleri Bakanlığının himayesinde, Trabzon Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünün yardımıyla gerçekleşen bir projedir. Projeyle kırsal yerlerde yaşayan, ekonomik durumu iyi olmayan ve derslerinde başarılı olan  ocuklar “Uzak Köylerdeki  ocuklar Spor Tesisleriyle Buluşuyor” projesiyle şehir merkezine getirilmiş spor tesisleriyle buluşturulması sağlanmıştır (<http://trabzon.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/177536/yuzlerindeki-mutluluk-her-seye-deger.aspx>, Erişim Tarihi: 10.10.2020).

- Ülkemizde Suça Karışan Ya da Karışma Eğilimi ve Potansiyeli Olan  ocuklar İçin Risk Değerlendirme Sistemi Geliştiriliyor: Adalet Bakanlığı, Avrupa Birliği ve UNICEF ortaklığında yapılan “Türkiye’de Denetimli Serbestlik Hizmetlerinde  ocuklar İçin Etkili Bir Risk Değerlendirme Sisteminin Geliştirilmesi Projesi”nin Bölgesel Tanıtım Semineri, Trabzon’da da gerçekleştirilmiştir. Dünyanın pek çok ülkesinde çocukların üzerinde bir baskı ve tehdit bulunmaktadır. Çocuklara empati yaparak yaklaşmak suça karışan, suça karışma eğilimi veya potansiyeli olan bir çocuğun hangi durumda olabileceğini ve bu duruma yönelik düzenlemenin nasıl yapılacağını empati duygusuyla yaklaşılırsa düzelebilmektedir. Özellikle günümüzde dünyanın birçok ülkesinde çocukların üzerinde çok etkili bir şekilde baskı ve tehdit bulunmaktadır. Çocuklar üzerinde sosyal medyanın da çok büyük bir etkisi bulunmaktadır. Adalet Bakanlığı ve ilgili kurum kuruluşların desteğiyle risk değerlendirme sistemi geliştirilmektedir (<http://www.trabzon.gov.tr/ulkemizde-suca-karisan-yada-karisma-egilimi-ve-potansiyeli-olan-cocuklar-icin-risk-degerlendirme-sistemi-gelistiriliyor>, Erişim Tarihi: 10.10.2020).

- Sevgi Damlalarından, Sevgi Yağmurlarına Projesi: Trabzon Valisi ve eşi himayelerinde 2016 yılında hayata geçirilen “Sevgi Damlalarından, Sevgi Yağmurlarına Projesi” kapsamında sportif faaliyetlere erişmekte güçlük çeken özel gereksinime sahip çocuklar için başlatılan dersler neticesinde, Kapalı Yüzme Havuzunda yüzme eğitimi alan çocuklar ziyaret edilmektedir. Sportif faaliyetlere erişmekte güçlük çeken özel gereksinime sahip çocukların judo, voleybol ve yüzme alanlarında buluşturulması hedeflenen projede bedensel gelişimlerinin yanı sıra psikolojik-sosyal gelişimlerine de katkı sağlanmaktadır. İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Ortahisar ilçesinde bulunan 10 okulda özel eğitim sınıflarında okuyan hafif ve

orta düzeyde engele sahip 83 çocuk Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nün tesislerinden yararlanarak judo, voleybol ve yüzme alanlarında eğitim almaktadır (<http://www.trabzon.gov.tr/ozel-cocuklara-en-ozel-egitim>, Erişim Tarihi: 10.10.2020).

- Her Göç Bir Hikâyedir Projesi: Trabzon Valiliği himayesinde Göç İdaresi, Gençlik Hizmetleri ve Spor, Milli Eğitim ve Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlükleri tarafından ülkelerindeki olumsuz durumlar nedeniyle göç ederek Trabzon'a yerleşen ailelerin çocuklarına yönelik "Her Göç Bir Hikâyedir" projesi başlatılmıştır. Proje kapsamında tespit edilen Suriye, Afganistan, İran, Irak ve diğer ülke vatandaşı ailelerin çocuklarına, kentteki spor tesislerinde yaklaşık 2 ay boyunca spor eğitimi verilmiştir. Ailelerinin seçtiği boks, futbol, voleybol ve tenis alanlarında eğitim alan genç ve çocuklar, hafta sonlarını spor yaparak verimli bir şekilde geçirmektedir. Proje; ülkelerinden göç etmek zorunda kalarak Trabzon'a gelen yabancı misafirlerin günlük yaşantılarında hem kendilerini rehabilite etmelerini sağlamak hem de boş zamanlarını iyi değerlendirmek suretiyle kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak için amaçlanmıştır (<http://www.trabzon.gov.tr/her-goc-bir-hikyedir-projesi-kapsaminda-300-gocmen-genc-ve-cocuga-spor-egitimi-verildi>, Erişim Tarihi: 10.10.2020).

IV. BÖLÜM

ÇOCUK DOSTU KENTLER: BURSA ÖRNEĞİ

4.1. BURSA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Ülkemizin en kalabalık kentleri arasında yer alan Bursa kenti, İl Nüfusu TUIK 2021 yılı verilerine göre 3.139.744 kişi yaşamaktadır (<https://www.nufusu.com/turkiyenin-en-kalabalik-sehirleri>, Erişim Tarihi: 07.03.2021). 17 ilçeden oluşan Bursa kentinde; Büyükorhan, Gemlik, Gürsu, Harmancık, İnegöl, İznik, Karacabey, Keles, Kestel, Mudanya, Mustafakemalpaşa, Nilüfer, Orhaneli, Orhangazi, Osmangazi, Yenişehir, Yıldırım ilçeleri bulunmaktadır.

Bursa ilinin yüz ölçümü 11 466 km²'dir. Bursa kenti topraklarının yaklaşık %35'ini dağlar, %17'sini ise ovalar oluşturmaktadır. Ilıman bir iklim görülen Bursa'da genelde Akdeniz iklimi yaygın olup, iklim bölgelere göre de farklılık göstermektedir. Denizden uzak olan iç kısımlarda ise yarı karasal iklim görülmektedir. İlin en sıcak ayları Temmuz-Ağustos, en soğuk ayları ise Aralık-Ocak'tır. Yıllık ortalama sıcaklık Bursa merkezinde 14,4 °C, yıllık ortalama yağış miktarı 70,6 cm ve ortalama nispi nem % 69 civarındadır (Yücesoy ve Çelik Çanga, 2019: 252). Bursa coğrafi konumu, iklim avantajları, jeomorfolojik yapısı, flora ve faunası gibi doğal peyzaj zenginliklerinin yanı sıra, birçok medeniyetin ve dinin yaşandığı zengin tarihçesi, günümüze kadar korunarak gelmiş olan pek çok eserin varlığı ve diğer yerel özellikleri ile Türkiye'nin çekici ve önemli kentlerindendir. 1962'de Türkiye'deki ilk Organize Sanayi Bölgesi'nin Bursa'da kurulmasıyla birlikte başta otomotiv ve tekstil olmak üzere birçok endüstri kolunun ilerlemesi, kentte çekim potansiyeli oluşturarak iç ve dış göçlerin artmasına neden olmuştur. Böylece Bursa kenti ekonomik yönden Türkiye'nin en gelişmiş kentlerinden birisi olmuştur. Tarım, Türkiye ekonomisi açısından olduğu kadar, Bursa ekonomisinde de oldukça önemli bir yere sahiptir (Yücesoy ve Çelik Çanga, 2019: 252).

2018 yılında yayınlanan Dünya Yaşanabilir Şehirler listesinde Dünya'da 28. ve ülkemizde ise ilk sırada yer almıştır. Eskiden Hüdavendigar olarak adlandırılan bu kentin doğal ve tarihi güzellikleriyle ilgi çektiği de bilinmektedir. Kuzey kısmında Marmara Denizi ve Yalova yer alan Bursa'nın kuzeydoğusunda Kocaeli ile Sakarya,

doğusunda Bilecik, güneyinde Kütahya ve batısında da Balıkesir yer almaktadır. Bursa, geçmişe dair izleriyle de dikkat çeken bir kenttir. Sanayiden tarıma, spordan turizme kadar birçok alanda Türkiye'nin lokomotif kentlerinden biri olan Bursa, tarihi birikimi, kültürel zenginliği, doğal değerleri ile öne çıkmaktadır(BBB Performans Programı, 2020: 4). Tarihte “Prusias Olympum” olarak bilinen Bursa'nın 2200 yıldan fazla bir geçmişi vardır (Yücesoy ve Çelik Çanga, 2019: 253). Osmanlı Devleti'nin ilk başkenti olması sebebi ile bu döneme ait önemli eserler yer almaktadır (<https://www.yerelnet.org.tr/il/bursa/bursa-sehir-tanitimi/>, Erişim Tarihi: 28.09.2021). Bunlar; müze, han, çarşı, camii, türbe, arkeolojik alan, kilise, havra, kale, köprü, kayak merkezi, termal kaplıca, ılıca, piknik alanı, spor alanı, park, sinema, tiyatro, kongre ve kültür merkezleri gibi birçok önemli esere sahiptir (<https://www.bursa.com.tr/tr/mekanlar/unesco-dunya-miras-alanlari-47/>, Erişim Tarihi: 28.09.2021). Marmara Bölgesi'nin en büyük 2. kentidir. Sanayisiyle de dikkat çeken bu kent, 3. en büyük ihracat merkezidir. Otomotiv üretim merkezi olarak da dikkat çekmekte ve otomotiv konusundaki faaliyetlerin yer aldığı Bursa Otomobil Müzesi de yer almaktadır (<https://www.yerelnet.org.tr/il/bursa/bursa-sehir-tanitimi/>, Erişim Tarihi: 28.09.2021). Bursa'ya özgü yetişen önemli tarım ürünleri olarak; şeftali, zeytin, deveci armudu, kiraz, çilek, siyah incir, kestane gibi ürünleriyle öne çıkmaktadır (<https://www.bursa.com.tr/tr/icerikler/bursa-ya-ozgu-yerel-urunler-133/>, Erişim Tarihi: 28.09.2021).

Çalışmanın temeli “Çocuk Dostu Kentler: Bursa Örneği” ile Bursa kentindeki bazı kamu, özel ve STK ve yerel yönetimlerin çocuklar için dost kent olma yolunda yaptıkları örnek projeler, kurumların Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde belirtilen maddeler kapsamında hazırlanan yarı-yapılandırılmış mülakat yoluyla alınan görüşler ve örnek çalışmalar yer almaktadır.

4.2. ÇOCUKLAR İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bursa Kent Konseyi Başkanı ile yapılan görüşmede elde edilen veriler temel alınmıştır. Bursa kentindeki farklı kurumlar tarafından 01.01.2020-31.12.2020 tarihleri arasında çocuklara yönelik yapılan örnek çalışmalar:

- UNICEF'ten Çocuk Merkezi'ne Tam Not: Avrupa Birliği mali desteği ile yürütülen İç Göç Entegrasyon Projesi kapsamında Büyükşehir Belediyesi

tarafından sokakta çalışan çocukların rehabilitasyonuna yönelik hizmet veren çocuk merkezi, örnek çalışmalara imza atıp, UNICEF'ten tam not almıştır. Merkez, okuldan arta kalan zamanlarında sokaklarda çalışmak zorunda kalan çocukların kişisel gelişimlerini destekleyen faaliyetlerle takdir toplamaktadır. Merkezden yararlanan çocuklar da spor dallarından İngilizce ve Almanca gibi dil eğitimine kadar pek çok konuda eğitim almaktadır. Çocuk merkezi, 'Çocuklar İçin Birleşin' fikriyle hareket etmesiyle UNICEF'in de dikkatini çekmektedir (<https://www.bursa.bel.tr/uniceften-cocuk-merkezine-tam-not/haber/1649>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Çocuk Hakları Mercak Altında: Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin desteğiyle "Uluslararası Bursa Çocuk Hakları Film Festivali" yapılmıştır. Öğrencilerin yoğun ilgi gösterdiği programda; insan hakları kavramı içerisinde çocuk haklarının öne çıkması gereken öncelikli konulardan birisi olarak ele alınmıştır. Dünyanın birçok yerinde çocuk çocukları ihlalleri yaşanmaktadır. Her yıl binlerce bebek çocukluğuna erişmeden açlık, bakımsızlık ve sağlık yetersizliklerin dolaylı hayatını kaybetmektedir. Dünya'nın en büyük problemleri arasında çocuk istismarı ve çocuk pornosu yer almaktadır. Bir başka sorun da savaşlarda ölen çocuk sayısının artmasıdır. Gençler çocukluklarını yaşamadan iç savaşlarda askere alınmaktadır. Gelişmiş bir ülke olan Amerika'da çocukların karşılaştığı sorunlar arasında uyuşturucu ve kötü alışkanlıklar bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler öncülüğünde, çocukların maddi ve manevi olarak iyi yetişmesi için bir Çocuk Hakları Sözleşmesi imzalanmıştır. Türkiye, 1995 yılında bu sözleşmeyi kabul etmiştir. Bu sözleşme gereği, her ülke çocuk haklarını sağlayacak ve aynı zamanda çocuklara da öğretmektedir (<https://www.bursa.bel.tr/cocuk-haklari-mercek-altinda/haber/13183>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Sağlıklı Kent İçin Eşitsizlikleri Ortadan Kaldırıyoruz: Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği ve Bursa Büyükşehir Belediyesi; sağlıklı kentler için sağlığı ilgilendiren, yaşanabilir kent ve çevre konularında eşitsizlikleri en aza indirmek, kent yoksulluğunu ortadan kaldırmak amacıyla Bursa'nın her köşesinde çalışmalar yapmaktadır. 'Sağlıklı Kentler' hareketinin Türkiye'de gelişebilmesi amacıyla kurulan Sağlıklı Kentler Birliği'nin başkanlığı görevini yürüten Bursa, sağlıklı kentler hareketinde öncü bir il konumundadır. Kentlerin ayrılmaz dinamikleri olan bireylerin gerek kişisel beklentileri gerekse yaşam ihtiyaçları gereği değişken bir yapıya sahip olmaktadır. Sosyo-ekonomik durumları, eğitim düzeyleri, kültürel

yapıları, yaşları, yerleşim konumları değişkenlikte etkin rol oynamaktadır. Bu değişken yapı içerisinde yoksulluk, şiddet, sosyal dışlanma, kirlilik, barınma, evsiz insanlar, göçmenler, sağlıksız yerleşim planlaması, STK'nın eksikliği, kadın ve çocuk haklarının gözetilmemesi gibi durumlar kent yapısı içerisinde yapı taşlarını kaydırmakta, sağlıklı bir şehir planlamasının önüne geçmektedir. Hizmetlerini sunarken önce insan faktörü ön plana alınmaktadır. Vizyon sahibi kentlerin yöneticileri, sağlıklı, yaşanabilir olan fiziksel ve sosyal ortamları hazırlamaktadır. Bireyler temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra sosyal olanaklara ihtiyaç duymaktadır. Bu doğrultuda, spor tesisi, yeşil alan, park, eğitim ve kültür tesisi gibi sosyal donatı alanlarının kentin her köşesinde yürüme mesafesinde olabilmesi için yoğun bir çalışma yapılmaktadır. Çocukların spor yapması için, halkın dinlenmesi ve ihtiyaçlarını gidermesi amacıyla bu tesislere kendi mahallelerinde ulaşabilmesi sağlanmaktadır(<https://www.bursa.bel.tr/saglikli-kent-icin-esitsizlikleri-ortadan-kaldiriyoruz/haber/3008>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Rotayı Çocuklar Belirledi: Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından sosyal sorumluluk projeleri olarak yürütülen Mudanya-Armutlu arasında yapılan ücretsiz Mavi Tur seferleri çocuklara moral olmuştur. Bursa Büyükşehir Belediyesi ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hayata geçirilen “Eğitimde İşbirliği” protokolü kapsamında düzenlenen Yaz Okulları ve Bursa Kent Gönüllüleri Gençlik Kamplarına katılan yaşları 7 ile 15 yaş arasında olan öğrenciler, ‘Mavi Tur’da körfezi gezme imkânı bulmaktadır. Yaz okullarında eğitim gören dezavantajlı çocuklar ile Kent Gönüllüleri Gençlik Kampına katılan çocuklar, eğitmen ve öğretmenleriyle çıktıkları Mavi Tur seferlerinde doyasıya eğlenmiştir (<https://www.bursa.bel.tr/rotayi-cocuklar-belirledi/haber/22303>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Çocuklardan Mektup Var: Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından “20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü” için yapılan “Çocuklardan Başkana Mektup Var” etkinliğinde bulunan çocuklar, haklarının bilinciyle hayallerini mektuplara yazmışlardır. Büyükşehir Belediyesi Çocuk Merkezi’nden çocukların da bulunduğu programda, birbirinden farklı güzel anlar yaşanmıştır. Alacahırka Çocuk ve Gençlik Merkezi’nde çocukların oluşturduğu ritim grubu ve koro, mini bir konserle konuklara keyifli bir sahne sunmuştur. Bursa’da çocukların yaşam koşullarının iyileştirilmesi, mutlu, sağlıklı ve güvenli bir çocukluk geçirmeleri için tüm kurumlar en iyi şekilde üzerlerine düşen görevi yapmıştır. Bursa Büyükşehir Belediyesi’nin çocuklara söz

hakkı vermek amacıyla mektupları inceleyerek dilek ve hayallerini gerçekleştireceğini belirtmiştir (<https://www.bursa.bel.tr/cocuklardan-mektup-var/haber/22813>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Bağımlılıkla Mücadelede Yeni Strateji: Çocuk, genç ve yetişkinlerin uyuşturucu madde bağımlılıklarından kurtulması ve sosyal hayata tekrardan katılmaları için Büyükşehir Belediyesi, Bursa'da STK ile işbirliğinde madde bağımlısı çocukların 'mahalle bazlı' rehabilitasyonuna yönelik psiko-sosyal destek programı hazırlamıştır. Gençlik ve Aile Destek Merkezi'yle(GADEM) birlikte planlanan ve gençlerin psikolojik danışmanlık hizmeti olarak madde bağımlılığından kurtulmasını sağlayacak program mahallerde uygulamaya geçmiştir. Büyükşehir Belediyesi olarak alkol ve madde bağımlılığıyla mücadelede GADEM, AMATEM, ÇEMATEM, İl Emniyet Müdürlüğü ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti'yle uyum içerisinde çalışmaktadır. Alkol ve madde bağımlılığıyla mücadele eden tüm kurumlara gereken her türlü destek verilmektedir. Madde kullanım bozukluğuna bağlı olarak hem suç oranlarında hem de fizyolojik ve ruhsal hastalıklarda artış görülmektedir. Uyuşturucu madde kullanan çocuk, genç ve yetişkinlerin bağımlılıktan kurtulması ve sosyal hayata tekrar dâhil olması, sosyal belediyeçilik anlayışının içerisinde yer almaktadır (<https://www.bursa.bel.tr/bagimlilikla-mucadelede-yeni-strateji/haber/23102>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Kütüphaneler Kentin Her Köşesinde: Bursa Büyükşehir Belediyesi, kentin her yerine etkinlikler yaparak kütüphaneye gelemeyen çocuklara da ulaşmaktadır. Aynı zamanda çocuk hastanesi, kadın kapalı ceza infaz kurumlarına ve farklı mahallerde de faaliyetler yaparak çocuklara hizmet vermektedir (<https://www.bursa.bel.tr/kutuphaneler-kentin-her-kosesinde/haber/24001>, Erişim Tarihi: 18.11.2020). Özellikle kırsal mahallelerdeki çocukları kitaplarla bir araya getirirken, atölye faaliyetleriyle de çocukların ufkunu arttırmaktadır. Gezici Kütüphane her ilçe ve mahalleleri gezip, tüm çocukları kitapla buluşturmaktadır. Gezici Kütüphane, böylece eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaktadır. Gün boyu farklı etkinlikler yaparak çocuklara kitap okuma etkinliği kazandıran Gezici Kütüphanenin uzmanları, aynı zamanda atölye faaliyetleri ile çocukların yeteneklerinin de gelişmesini sağlamaktadır (<https://www.bursa.bel.tr/kutuphane-cocuklarin-ayagina-geldi/haber/27446>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Çocuklarla Uygulamalı Çevre Eğitimi: Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı tarafından 'Çevre Haftası' programları

kapsamında, çocukların çevre konusunda bilgilendirilmesi yapılmaktadır. Kültür ve Turizm Dairesi Başkanlığı tarafından da kütüphanelerde ve müzelerde de farklı etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Türkiye'nin ilkler arasında yer alan Enerji Müzesi de, çocukların çevre bilgisinin oluşması amacıyla sihirli dönüşüm ve kavanoz boyama çalışmaları yapılmıştır. Öğrencilerin çok sayıda katıldığı atölyelerde çocuklar eğlenirken atık malzemelerin geri dönüşümü ve  evre konusunda da bilgi sahibi olmuşlardır (<https://www.bursa.bel.tr/cocuklarla-uygulamali-cevre-egitimi/haber/24066>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Dünya  ocuk Hakları Günü: “ ocuk şenliği Etkinliği” adı altında Bursa Kent Konseyi, Türk Kızılay'ı ve Bursa Toplum Merkezi işbirliği ile çocukların katılımı sağlanarak kutlanmıştır. BM tarafından 1989 yılından itibaren dünya genelinde çocukların yaşadıkları hak ihlallerini gündeme getirmek amacıyla kutlanan “Dünya  ocuk Hakları Günü” Bursa kentinde de önemle kutlanmaktadır. Çocukların dilinde  ocuk hakları konularında sunumların yapıldığı etkinlikte, maskotların eşliğinde dans ederek ve şarkı söyleyerek çocuklar unutulmaz bir gün geçirmiştir (<https://www.bursa.bel.tr/konseyde-gundem-cocuk-haklari-gunu/haber/24893>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Hasta  ocuklara Büyüklerden Masallar: Köyler de dâhil olmak üzere, toplumun tüm kesimlerindeki çocuklara ulaşarak, tiyatro ile buluşturulmaktadır. Büyükşehir Belediyesi şehir Tiyatrosu'nun Masal Gezginleri ekibi,  ocuk Hastanesi'ndeki hasta  ocuklara “Pamuk prenses ve yedi cüceler” masalıyla moral vermiştir. Geleneksel  ocuk tiyatrolarından farkı her yerde ve her an kimsenin desteği olmadan seyircilerle bir araya gelen bir anlatı tiyatrosu olan Masal Gezginleri, hasta çocuklara moral vermeye devam etmektedir (<https://www.bursa.bel.tr/hasta-cocuklara-buyuklerden-masallar/haber/26774>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Çocuklara Büyükşehir Koruması: Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından özellikle son yıllarda görülen  ocuk kaçırma olaylarını engellemek ve çocukların genellikle zaman geçirdikleri park ve bahçeleri daha güvenli hale getirmek amaçlamaktadır.  ocuk parklarını 24 saat gözetim ve denetim altında tutmak için kamerayla izleme sistemini devreye almıştır. Bursa kentinin daha sağlıklı ve yaşanılabilir bir kent olma amacıyla her alanda önemli yatırımlar yaparak, toplumun tüm kesimlerinin huzur içinde yaşayabilmesi amacıyla sosyal projeleri gerçekleştirmektedir. Pilot olarak 3 parkta uygulamaya geçen proje kısa sürede tüm

çocuk parklarında hayata geçirilmiştir. Parklar kamerayla sürekli izlenip, bir sorun halinde butona basılıp, yardım istenebilmektedir. Güvenlik ekipleri olumsuz bir durum gördüğünde anında müdahale etmektedir. Anneler, çocuklarıyla parklarda güvenli ve huzur içinde vakit geçirmektedir (<https://www.bursa.bel.tr/cocuklara-buyuksehir-korumasi/haber/27347>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Mahkûmlar Üretiyor, Çocuklar Seviniyor: Büyükşehir Belediyesi ve Bursa H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu işbirliği arasında yapılan proje ile mahkûmların kendi yaptıkları ahşap oyuncaklar, çocuklara hediye edilmektedir. Son yıllarda bilimsel olarak özellikle plastik ve kimyasal madde içerikli oyuncakların çocuklar bakımından ciddi sağlık sorunları oluşturduğu ortaya koyulmuştur. Bu nedenle Büyükşehir Belediyesi çocukları artık sağlıklı, ahşap oyuncaklarla buluşturmaktadır. Bundan sonra çocuklara cezaevinde yapılan ahşap araba ve helikopter oyuncaklar hediye etmektedir. Çocuklar bu ahşap oyuncakları kendileri boyayarak, hem hayal güçlerini hem de el becerilerini geliştirmektedir (<https://www.bursa.bel.tr/mahkumlar-uretiyor-cocuklar-seviniyor/haber/28468>, Erişim Tarihi: 18.11.2020)

- Ana Kucağı Merkezi: Büyükşehir Belediyesi, “Sokakları canlı, mutlu şehir Bursa” amacıyla gerçekleştirdiği proje ile 4-6 yaş grubu çocukların daha sağlıklı büyümelerini hedef alan Hamitler Ana Kucağı Merkezi, hizmet vermektedir. Ana kucağı projesi için belirlenen ilçelerde, yüzlerce çocuğa yarı zamanlı ücretsiz eğitim verilmektedir. Sabahçı ve öğlenci grupları şeklinde sayısı 30’u geçmeyecek bir şekilde eğitim-öğretim yapılmaktadır. Her ana kucağında yaklaşık 36 öğretmen ile okul öncesi ve değerler eğitimi verilmektedir. MEB’in uyguladığı müfredat ve öğrenci kayıt sistemi ile proje uyumlaştırılmıştır. Bakanlık müfredatının dışında burada, değerler eğitime de öncelik verilmektedir. Büyükşehir belediyesi tarafından eğitime katılan çocuklardan ücret alınmaması gibi ihtiyaçları olabilecek temel malzemeleri içeren setleri de çocuklara ücretsiz olarak vermektedir (<https://www.bursa.bel.tr/cocuklar-daha-saglikli-buyuyecek-/haber/28656>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- “Çocukların Dijital Risklerden Korunması” Eğitimi: Bursa Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri temsilcilerine tanışma toplantısı ve “Çocukların Dijital Risklerden Korunması” eğitimi gerçekleştirilmiştir. İl Müdürlüğü başkanlığında gerçekleşen toplantıya Bursa kentinde faaliyet gösteren Özel Kreş ve Gündüz

Bakımevi idarecilerinin yanı sıra İl Müdür Yardımcısı, Şube Müdürü ve Çocuk Hizmetleri Birimi personeli katılmıştır. Bilişim teknolojileriyle uygun bir şekilde tanıştırılması ve çocukların dijital risklerden korunması amacıyla, 0-6 yaş grubu çocukların bilinçli internet kullanımı ve dijital mahremiyet hakkında toplantı ve kreşlerde dikkat edilmesi gereken hususlar ele alınmıştır (<https://www.ailevecalisma.gov.tr/bursa/haberler/ozel-kres-ve-gunduz-bakimevlerine-cocuklarin-dijital-risklerden-korunmasi-egitimi-verildi/>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Yüzme Bilmeyen Kalmasın Projesi: Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, birçok gencin spora kazandırılması ve sporun yaygınlaştırılması amacıyla her mahalleye bir spor tesisi kazandırma ve spor alanların artırılması için çalışmalar yapmaktadır. GSB ile sürdürülen “Yüzme Bilmeyen Kalmasın” projesi yapılmaktadır. İl Müdürlüğünün dışında belediye havuzlarının daha fazla kullanılması için yaklaşık 100 bin çocuğa yüzme öğretilmesi hedefi ortaya konmuştur (<http://bursa.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/177932/bursada-100-bin-cocuga-yuzme-ogretilcek.aspx>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Sağlıklı Yaz Okulum Etkinliği: Mustafakemalpaşa İlçe Sağlık Müdürlüğü’ne bağlı Sağlıklı Hayat Merkezine 9 ve 14 yaş grubu başvuran çocukların “sağlıklı beslenme, fiziksel aktivite ve psiko-sosyal faktörlerin beslenme alışkanlıkları” konusunda olumlu etkileme amacıyla “Sağlıklı Yaz Okulum” etkinliği oluşturulmuştur. “Yeterli ve Dengeli Beslenme, Sağlıklı Öğün Oluşturma, Teknoloji Bağımlılığının Yeme Bozukluklarına Olan Etkisi, Arttırılması ve Azaltılması Gereken Yiyecekler, El Yıkama, Diş Fırçalama, Öfke ve Stres Yönetiminin Yeme Bozukluklarına Olan Etkisi,” konularında eğitim ve “Sağlık Yolum, Nerede Yiyorum” adlı grup çalışmaları yapılmıştır (<https://bursaism.saglik.gov.tr/TR,149425/saglikli-yaz-okulum-etkinligi.html>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Konulu Çocuk Çalıştayı: Çocuk sağlığının en önemli belirleyicilerinden biri çocukluk çağındaki beslenme alışkanlığı olmaktadır. Yapılan araştırmalara göre çocukluk çağındaki beslenme alışkanlığının yetişkinlik döneminde de devam ettiğini ve yetişkinlik dönemindeki sağlığı da etkilediğini ortaya koymuştur. Obezite ile mücadele etmek bulaşıcı olmayan hastalarla mücadele etmek demektir. Obezite birçok sağlık problemi olan kalp ve damar hastalıkları, yüksek tansiyon, şeker hastalığı, bazı kanser türleri, kronik

solunum hastalıkları, kas ve iskelet sistemi hastalıkları vb. birçok hastalığın oluşmasına etken olmakta, hayat yaşantısını ve süresini olumsuz açıdan etkilemektedir. Yapılan araştırmalara göre dünyada olduğu gibi ülkemizde de fazla kilolu olma ve obezite giderek artmakta ve özellikle çocukları ve gençleri olumsuz yönde etkilemektedir. Türkiye Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı kapsamında obeziteyi engellemek, halkı sağlıklı beslenme ve hareketli yaşam konusunda bilgilendirmek, doğru yaşam alışkanlıklarını yapmaları ve uygulamaları için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan birisi olan, İl Sağlık Müdürlüğü ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü koordinesinde sağlıklı beslenme ve hareketli hayat konusunda çocukların kendine ait fikirlerini almak, algılarını, beklentilerini ve ihtiyaçlarını tespit etmek için “Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Konulu Çocuk Çalıştayı” düzenlenmiştir (<https://bursaism.saglik.gov.tr/TR,172950/saglikli-beslenme-ve-hareketli-hayat-konulu-cocuk-calistayi-gerceklestirildi.html>, Erişim Tarihi: 18.11.2020). Çocuklara yönelik düzenlenen çalıştay; drama teknikleri yapılarak, eğitim, sağlık personelleri ve çocukların aktif katılımı ile gerçekleştirilmiştir. İlçelerden rastgele seçilmiş 10 okulun 2, 3 ve 4. sınıflarda eğitim gören öğrenciler katılmıştır. Düzenlenen çalıştayda bu konular ilk defa çocuklar ile tartışılıp, çocukların ihtiyaç ve talepleri konuşulup ve kendi bakış açılarından çözüm önerileri alınmıştır. Çalıştay sonunda elde edilen veriler değerlendirilerek, çocuklar için sağlıklı beslenme ve hareketli hayat biçimini destekleyici çalışmalar yapmak bakımından kullanılmıştır (<https://bursa.meb.gov.tr/www/saglikli-beslenme-ve-hareketli-hayat-cocuk-calistayi-yapildi/icerik/2726>, Erişim Tarihi: 18.11.2020).

- Çocuklar Organik Tarımı Öğreniyor: Bursa Kent Konseyi Çocuk Meclisi üyeleri, bahçe tarımını uygulama bahçesinde öğrenmektedir. Botanik Park'ta iki bin metrekarelik alanda kurulan uygulama bahçesinde organik tarım yapan çocuklar, uygulama sayesinde hem yeni bilgiler öğrenmekte hem de özgüvenlerini geliştirmektedir (Bursa Kent Konseyi Temmuz 2009-Mart 2014 Çalışma Raporu: 19-93).

- Bir Umut Ol Benim İçin Projesi: Bursa Kent Konseyi Çocuk Meclisi, Bursa Emniyet Çocuk Şube Müdürlüğü ve Uludağ Üniversitesi ile risk altındaki çocuklara yönelik başlatılan “Bir Umut Ol Benim İçin” projesine destek sağlayarak daha iyi bir gelecek için çalışmalarını sürdürmektedir. Proje ile risk altındaki çocuklara yabancı dil, matematik, fen, Türkçe, satranç, drama, müzik, resim, masa

tenisi, halk oyunları, sinema, tiyatro konularında eğitimler verilmektedir. Aday öğretmenler tarafından Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında verilen eğitimlerde çocukların çevrelerine saygı duyan, mutlu, etkin ve üretken bireyler olarak topluma kazandırılması amaçlanmaktadır (Bursa Kent Konseyi Çocuk Meclisi, 8-22).

4.3. BURSA KENTİNDE YAPILAN MÜLAKAT ÇALIŞMASININ SONUÇLARI

Çalışma evreni Türkiye'nin 12 Çocuk Dostu Kentleri arasında bulunan, aynı zamanda dördüncü büyük kenti Bursa'dan seçilmiştir. Çalışmamızda, çalışma evrenine çocuklar için yapılan çalışmaları öne çıkararak yarı yapılandırılmış mülakat soruları tercih edilmiştir. Mülakat çalışmamız; Kamu, özel, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerle gerçekleştirilmiştir. Mülakat yapılırken UNİCEF tarafından kabul edilen “Çocuk Hakları Sözleşmesi” temel alınmış, katılımcıların görüşlerini, sözleşmenin 4 ana maddesi olan; yaşama, gelişme, hayatta kalma, katılım hakkı başlıkları altında bildirmeleri istenmiştir.

4.3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çocuk dostu kent yaklaşımı; kentlerin birey olarak çocukları ve çocuk haklarını dikkate alan ve rehberlik etmeyi amaçlayan uluslararası bir girişimdir (Koç, Tavşancıl ve Demir, 2015: 109). UNICEF tarafından seçilen kentler ne kadar çocukların kenti olmakta ya da çocukların ne kadar isteklerini karşılamaktadır? Bu kentlerdeki kurumlar çocukların varlığına dair neler yapmaktadır? Sorularının cevabı çalışmanın amacına ulaştırmada oldukça önemli olacaktır. Çocuk Dostu Kent olarak seçilen kentlerdeki bazı kurumların çocuklara dair yapılan çalışmalarla Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan 54 maddeyi karşılayan dört temel madde olan yaşama ve gelişme hakkı, ayrımcılığın önlenmesi, çocuğun yüksek yararının gözetme ve katılımcılık maddeleri oluşturmaktadır. Bu çalışmanın çocukların oluşturmadaki amacı; kentin dezavantajlı grupları arasında yer almaları ve Bursa nüfusunun çeyreğinden fazlasını çocukların oluşturmaları büyük bir etki olmaktadır. Aynı zamanda çocuklar içinde yoksul, engelli, mülteci kategorileri altında görece dezavantajlı gruplar da bulunmaktadır. Çocuklar için sağlanan hizmetlerden dolayı olarak toplumun diğer üyeleri de yararlanmaktadır. Bu amaç ve önemle son bölümde yer alan Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden yola çıkarak oluşturulan sorular dâhilinde

“Çocuk Dostu Kentler” arasında yer alan Bursa kentinde kamu kurumları, özel kurumlar ve sivil toplum kuruluşların çocuklar için yapmış oldukları çalışmalar incelenmiş, yarı-yapılandırılmış mülakat ile görüşleri alınmış ve değerlendirilmiştir.

4.3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Tez çalışmasında ortaya koyulan çalışmanın evrenini Bursa ili Osmangazi ve Nilüfer ilçeleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Osmangazi ve Nilüfer ilçelerindeki bazı kamu, özel, STK ve yerel yönetimlerdeki gönüllü kurumları temsil eden birer temsilciler oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini ve örneklemini oluşturan Bursa kentinin seçilmesinin sebebi birçok çekici özelliğinin yanında aynı zamanda Türkiye’de oluşturulan ‘Sağlıklı Kentler Birliği’, ‘Çocuk Dostu Kentler’, Genç Dostu Kentler ve Aile Dostu Kent adı altında oluşturulan kentlere ev sahipliği yapmasıdır. Sağlıklı Kentler, Çocuk Dostu Kentler, Kadın Dostu Kentler vb. kavramların temel amacı kentin her yönüyle yaşanabilirlik açısından değerlendirmektir. Bursa kenti ‘Sağlıklı Yaşam’, ‘Sosyal Sorumluluk’, ‘Sağlıklı Çevre’ vb. birçok kategoride ödüller alıp diğer kentlere örnek kent olmuştur.

Çalışmanın yürütülmesinde birçok olumsuz durum ile karşılaşmıştır. 2020 yılının Mart ayından itibaren dünya üzerinde etkisi devam eden COVID-19 sebebi ile istenilen seviyede kişi ile görüşülememiştir. Bazı kurumların görüşme talebini reddetmesi üzerine görüşme sağlanamamıştır. Bu ve bunun gibi olumsuz durumlar neticesinde çalışmanın yürütülmesinde aksaklıklar yaşanmıştır. Bu durum çalışmam üzerinde olumsuz etki yaratmıştır. Bu süreçte kurumları temsilen ulaşılan kişiler ise Bursa Büyükşehir Belediyesi’nden 1 kişi, Osmangazi Kent Konseyinden 1 kişi, Nilüfer Kent Konseyinden 1 kişi, Bursa Barosundan 1 kişi, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü’nden 1 kişi, Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hizmetler İl Müdürlüğü’nden 1 kişi, Şerife Bacı Özel Eğitim Anaokulundan 1 kişi, Mehmet Torun İş Okulundan 1 kişi, Kızılay’dan 1 kişi ve IKEA’ dan 1 kişi olmak üzere toplam 10 kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Bu noktada verilerin detaylı ve etkili bir şekilde analiz edilmesi için genel çerçevede değerlendirmeye ulaşmak amacıyla katılımcıların cinsiyetleri, ilçeleri, kurumları çalışma içerisinde yer almaktadır. Bu doğrultuda katılımcıların genel düzeyde bilgilerini gösteren veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 1: Çalışma İçerisinde Bulunan Katılımcıların Genel Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	İlçe	Kurum
1MK	Erkek	Osmangazi	Bursa Büyükşehir Belediyesi
2MK	Kadın	Osmangazi	Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hizmetler İl Müdürlüğü
3MK	Kadın	Osmangazi	Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
4MK	Erkek	Osmangazi	Osmangazi Kent Konseyi
5MK	Kadın	Nilüfer	Nilüfer Kent Konseyi
6MK	Kadın	Osmangazi	Şerife Bacı Özel Eğitim Anaokulu
7MK	Erkek	Osmangazi	Mehmet Torun İş Okulu
8MK	Erkek	Osmangazi	Bursa Barosu
9MK	Kadın	Nilüfer	Kızılay
10MK	Kadın	Osmangazi	IKEA

Görüşmelerde katılımcılardan yazılı şekilde cevaplar alınmış olup, isimlerinin gizliliğini sağlamak ve verilere ulaşmada objektiflik sağlamak adına kişileri sayı ile mülakat kişisi olarak sorulara cevap verilmesi sağlanmıştır.

4.3.3. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Tez çalışması kapsamında öncelikle ilgili kurumlardan yetkili personellerle iletişim sağlanmıştır. Sonrasında ise daha önceden hazırlanmış olan mülakat soruları, görüşmeyi kabul eden kurumların gönüllü olan personeller ile görüşme sırasında sorulmuştur. Sorulan soruların cevabı kişilerin ağzından çıktığı gibi birinci elden yazılıp, bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Nitel bir veri toplama tekniği olan derinlemesine görüşme, hiçbir sınırlama olmadan, hedef kitlenin cevaplarına doğrudan ulaşılması sağlanmıştır. Bu tez çalışmasında derinlemesine görüşmenin üç ayrı yönteminden birisi olarak ‘Basamaklı Yöntem’ kullanılmıştır. Basamaklı yöntemde görüşmeye öncelikli olarak araştırmanın konusunun özelliklerinden hareketle oluşturulmuş ve yapılandırılmış

ardından kurumu temsil eden kişilere bu sorular yöneltilmiştir (Nakip, 2003: 74). Nitel araştırma; insana ait bireysel özelliklerine ve derin doğasını ele almaktadır. Bu yüzden genellemelerden ziyade bilginin derinliği ve özgünlüğünün önemli olduğunu savunan nitel araştırma, büyük örneklemeler yerine daha küçük çalışma gruplarından elde edilen derin ve özellikli verilere odaklanmaktadır (Baltacı, 2019: 369). Çalışmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bu yöntemde görüşülen kişilerden alıntılar yer almıştır çünkü görüşmeye katılanların görüşlerini yansıtarak yorumlamalar yapılmıştır. Bu doğrultu da elde edilen veriler belirli bir sistem dâhilinde değerlendirilip, daha sonra analiz edilip açıklamaları yapılarak neden-sonuç ilişkileri verilir (Biricikoğlu ve Yalnızoğlu, 2018: 269).

Çalışmada yapılan görüşmeler 15.03.2020-21.05.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup, pandemi dönemi içerisinde zor şartlarda gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında katılımcılara 7 soru sorulmuştur. Bu çalışma derinlemesine görüşme tekniği yapılarak her görüşme, yaklaşık 50 ile 60 dakika arasında süren bir zaman dilimi içinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bundan sonraki kısmında yarı-yapılandırılmış mülakat sorular ve cevaplandırmalar yer almaktadır. Sonuç ve değerlendirme kısmında ise elde edilen veriler sonucunda Bursa kentinin çocuk dostu olma durumu üzerinde değerlendirme bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında ortaya çıkan bulgular şu şekildedir;

Soru 1: Çocuk Hakları Sözleşmesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Genel değerlendirme yapabilir misiniz?

1. Mülakat kişisi; Genel hatlarıyla bildiğimiz konulardır. Bu maddelerin uygulanması tam anlamıyla yapılmalıdır. Çocuklar açısından iyi düşünülmüş bir sözleşmedir. Biz kurum olarak bu maddelerin yazıldığı gibi uygulanması taraftarıyız.

2. Mülakat kişisi; Açıkçası çok bilgim yok. Baya oldu okumadım. Bizi ilgilendiren kısımları az çok biliyorum.

3. Mülakat kişisi; Çocuklar için uygulanması gereken bir sözleşmedir. Bu hakların uygulanması herkese düşen görevdir. Biz kurum olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi ile hareket etmekteyiz. Kurumumuzun amacı Çocuk Hakları Sözleşmesi ile uyumludur.

4. Mülakat kişisi; Çocukların varlığının tanınması için gereken bir sözleşmedir. Uygulanması yerinde olmalıdır. Biz kurum olarak çocukların tekrardan

topluma kazandırılması için sözleşme kapsamında bir takım seminerler, sosyal ve kültürel etkinlikler yapmaktayız.

5. Mülakat kişisi; Gayet iyi bir sözleşme fakat ülkemizde tam anlamıyla uygulandığını düşünmüyorum. Örneğin Doğu'da yaşayan çocukla Batı'da yaşayan çocuk arasında eğitim, sağlık vb. farklılıklar var. Biz kurum olarak yerine getirmeye çalışsak da ülke geneli yerine getirmemektedir.

6. Mülakat kişisi; Her çocuk için düşünülmüş bir sözleşme ve uygulamaya geçmektedir. Kurumlar bence bu sözleşmedeki hakları yerine getirmektedir.

7. Mülakat kişisi; Sözleşmede geçen maddeler bence yeterli değildir. Mesela UNICEF, eğer çocukları koruyacaksa öncelikle teknolojiye de bir takım iyileştirmeler yapmalıdır. Her çocuk sosyal medya açmamalıdır. Yaş kriteri şartı uygulanmalıdır. UNICEF, önce aile yapısını korumaya yönelik maddeler yapmalıdır. Anne ve baba ayrılınca olan çocuklara olmaktadır. Karmaşık bir ortamda büyümektedirler. Anne ve baba boşanırken çocuğun fikri çok önemli olmamaktadır. Mutlu aile, mutlu çocuk demek; mutlu çocuk ise mutlu bir nesil demektir.

8. Mülakat kişisi; Sözleşmede geçen 54 maddeyi düşündüğümde reel davranmak gerekirse ülke genelinde uygulanmamaktadır. Bizim hayat şartlarımızın çeyreğini kapsamaktadır. Bizde çocuk tecavüzleri, cinayetler, istismarlar, dilendirme vb. bir sürü sıkıntı vardır. Bu sözleşmenin uygulanması için Türkiye'de eğitimden kesinlikle taviz verilmemelidir. Eğitim aileden başlanmalıdır. Anne ve baba iyi bir ebeveyn olmalıdır. Ülkenin her alanına eğitim sağlanmalıdır. Bizde kurum olarak çocuklar için maddeleri, uygulamaya geçirmeye çalışıyoruz.

9. Mülakat kişisi; İyi düşünülmüş maddeler ama tam anlamıyla uygulandığını düşünmüyorum.

10. Mülakat kişisi; Tam anlamıyla yeterli ya da yetersiz diyemiyorum, geliştirilebilir, daha iyisi de olabilir. Çünkü çocukların sosyal ortamları, fiziksel çevreleri ve yaşantıları değişti. Bu yüzden tekrar sözleşme gözden geçirilip revize edilebilir.

Soru 2: Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan "Ayrım Gözetmeme" maddesi ne ifade ediyor? Bu madde hakkında düşünceleriniz nelerdir? Kurumunuzda veya Bursa'da bu çerçevede neler yapıldı ya da yapılmasını bekliyorsunuz?

1. Mülakat kişisi; Herkese eşit hizmet sağlamasıdır. Biz kurum olarak "Ayrım Gözetmeme" noktasında bu kuralın uygulanmasını istiyoruz. Herkesin bu

maddeyi uygulanmasından yanayız. Kurum olarak çocukların ve vatandaşların bilinçlenmesini sağlıyoruz. Dezavantajlı bireyler için akü şarj dolum istasyon hizmeti, bebek bakım ve emzirme kabin hizmeti, engelli araçları tamir ve bakım hizmeti, engelli danışmanlık ve yönlendirme hizmeti, engelli rampalı araç hizmetleri, eğitim hizmetleri sosyal yardım hizmetleri ile bu tür dezavantajlı çocuklara da normal bireylerin yararlandığı hizmetlerle eşit duruma getiriyoruz.

2. Mülakat kişisi; Ayrım gözetmek insanlık dışıdır. Irk, din, dil vb. hiçbir ayrım gözetilmemesidir. Hiçbir çocuğu ayırmamaktır. Biz örneğin kurum olarak dezavantajlı durumda olan kızlar için “Dünya Kız Çocukları Günü” etkinliği yaptık. Zorunlu göçlerle gelen Suriyeli ve mülteci kız çocuklarını da bu etkinliğe katılmasını sağladık. Kızılay ile ortaklaşa bir çalışma yaptık. Kızılay’da bir atölye yaptık. Mülteci çocukların sosyal etkinliklerle hayata kazandırılmasını sağladık.

3. Mülakat kişisi; Ayrım gözetmeksizin tüm çocuklara eşitlik sağlanmasıdır. Biz kurum olarak tüm çocukların konuşabileceği, fikirlerini ve düşüncelerini dile getirmesini sağlamaktayız. Örneğin “Oyun Engel Tanımaz” projesi ile bir takım kuruluşlarla iş birliği yaparak engelli ve engelsiz çocukların bir arada oynayabileceği bir proje gerçekleştirdik.

4. Mülakat kişisi; Her çocuğa aynı imkânların sunulması ve eşit koşullarda olmasıdır. Fakat her çocuk aynı koşullarda değildir. Biz kurum olarak çocuk suçlarıyla mağduriyetleri ile ilgileniyoruz. Bu yüzden her çocuk ayrım gözetmeden eşit koşulda imkânlarımızdan yararlanıyor. Örneğin Bakanlığımız çocuklar için yeni çalışmalar yapmaktadır. Mağdur çocukların haklarıyla ilgili çalışmalar yürütülmektedir. Çocuklara destek hizmetleri sunulmaktadır. Cinsel suç mağdurları için ayrı birim vardır. Şu an da faaliyette bulunan Çocuk İzlem Merkezi vardır. Suç mağduru çocukların ifadeleri ÇİM’ de alınır. Bir danışman, uzman ile mağdur olan çocuğun ifadesi alınır. Bazı durumlarda Sağlık Bakanlığı personeli ve Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Politikalar Bakanlığının personeli örneğin cinsel suçlara ilişkin durumlarda ve sorunlarda çocuklar için yer alır.

5. Mülakat kişisi; Ayrım Gözetme gibi bir durumumuz yoktur. Gençlik ve Spor Bakanlığı adı altında çalışıyoruz. Bize verilen talimatları yapıyoruz. Bizim için yaş önemlidir. Ayrım sadece bizde seviyelere göre yapılmaktadır. İlkokul, ortaokul ve lise ayrımı dışında bir ayrım yoktur. Tüm çocuklara müsabakalar yapılmaktadır. Atletizm, badminton, basketbol, bilek güreşi, bowling ve daha birçok etkinlik çalışması yapılmaktadır.

6. Mülakat kişisi; Her kesimden çocuğun hakkını gözetmektir. Biz kurum olarak engelli olan çocuklarımıza hizmet vermekteyiz. Zaten normal çocuklarımızın eğitimi her okulda verilmektedir. Fakat engelli çocuklarımızın da normal çocuklarla aynı koşullarda eşit duruma gelmesi için çalışmaktayız. Otizm, zihinsel, bedensel vb. yetersizliği olan çocuklara hizmet veriyoruz. Yabancı uyruklu çocuklarda bunlar içinde yer almaktadır. Normal bir çocuğun ne hakkı varsa bu çocukların da hakları kullanması için yardımcı oluyoruz. Diğer okuldan öğrencilerle bir araya getiriyoruz. Normal çocukların bu çocukları görmesi ve kaynaşması gerekir. Hayatlarında artık engeli kaldırma düşüncesinin yerleşmesini sağlıyoruz.

7. Mülakat kişisi; Dil, din, ırk, cinsiyet fark etmeksizin her çocuğa bir birey olduğu için eşit yaklaşılmasıdır. Bursa’da her kurumun kendine özgü çalışması vardır. Kendi kurumumuz ise her şeyden önce okulumuzdaki engelli bireylerin bir insan olarak eşit haklara sahip olduğunu göz önünde bulundurarak ve diğer çocuklarımızla aynı seviyeye getirmek için çalışmaktayız. Kendi içimizde de otizmlı, zihinsel engelli, ekonomik durumu olmayan çocuklar vardır. Bunlar arasındaki durumu da göz önünde bulundurarak hocalarımızla iletişim halinde olup, sosyal etkinliklerle eşit duruma getirip ve aynı koşullara getirmekteyiz.

8. Mülakat kişisi; Her çocuğa eşit davranılması ve hizmet sunulmasıdır. Biz kurum olarak Toplum Merkezi çalışmaları ile Suriyelilerin ve göçmenlerin psiko-sosyal destek almasını sağlıyoruz. Eğitimlerine ve çalışmalarına yardımcı oluyoruz. Kızılay’ın 7 ilkesi arasında “ayırım gözetmeme” ilkesi de vardır. Dezavantajlı durumda olanları normal durumda olan çocuklarla aynı imkânlarla getirmek için hizmetler vermekteyiz. Örneğin Doğu kesiminden gelen aileler Batı’da çalışmak istiyor ve bu yüzden çadırlarda kalıyorlar. Çadır Kentlere yardımcı oluyoruz. Zorunlu göç yapan aileler ve çocuklar kalmaktadır. Tüm göçmen çocuklara gerekli yardımları sağlıyoruz. Kısaca bizim için çocuğun kim olduğu değil, çocuk olduğu için gerekli yardımları sağlıyoruz. Toplum merkezlerinde “Çocuk Dostu” ve “Genç Dostu” alan mevcuttur. 12 ay boyunca kreş, anaokulu eğitimini sağlıyoruz. Anne ve baba da kurslardan yararlanmaktadır. Özel öğretmenlerle çocuk vakit geçirmektedir.

9. Mülakat kişisi; Her çocuğun tüm imkânlardan eşit bir şekilde yararlanmasıdır. Bizde iki grup çocuk vardır. Müşterilerimizin çocukları ve personellerimizin çocukları vardır. Biz iki gruba da aynı ve eşit davranıyoruz. Her

gruba hitap eden bir kurum olarak çocukların ırk, renk vb. hiçbir ayrım yapmadan bütün çocuklara hizmet vermekteyiz.

10. Mülakat kişisi; Kurum olarak felsefemiz zaten ayrım gözetmemektir. Tüm çocukların ilgili savunuculuk yapmasını sağlıyoruz. Sadece bazı durumlarda pozitif ayrım durumu var şu şekilde; engellilik durumu gözetilerek farklı çalışmalarla diğer çocuklarla aynı duruma eşit duruma getirmeye çalışıyoruz. Çünkü hizmetlerden hepsinin en verimli şekilde faydalanması içindir. Engelli çocuklarımızın kendi koşullarına uygun hizmet alması dışında herhangi bir ayrımımız yoktur.

Soru 3: Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer alan “Çocuğun Yüksek Yararını Gözetme” maddesi ne anlam ifade ediyor? Bu madde hakkında ne düşünüyorsunuz? Kurumunuzda veya Bursa’da bu çerçevede neler yapıldı? Ya da yapılması bekleniyor?

1. Mülakat kişisi; Çocuklara fayda sağlayan faaliyetler yapılmasıdır. Biz kurum olarak ulaşım, sosyal, kültürel hizmetleri ve diğer hizmetleri hep onların faydasını gözeterek yapıyoruz.

2. Mülakat kişisi; Her şeyde ilk çocukları düşünmektir. Bence onlara katkı sağlamaktır. Biz tüm çalışmalarımızda zaten onlara yarar sağlaması ve öncelikli olarak onlar için yapıyoruz.

3. Mülakat kişisi; Çocuklara her konuda öncelik verilmesi ve yarar sağlamaktır. Biz yaptığımız her etkinlik ve projede çocukların görüşlerini alarak onlara fayda sağlayacak şeyler yapıyoruz. Kendi başımıza bir şey yaparsak belki de yaptığımız şeyler çocuklar tarafından beğenilmediği için fayda da sağlamaz. Örneğin “Oyun Engel Tanımaz” projesi için çocuklar bir takım eğitimler alarak park maketi ortaya çıkardılar, belediyeye sundular. Belediye’de bu maketlere en yakın park yaptı. Parkta çocuklar kendilerine toplantı evi de yaptı. Yani kendilerinin tasarladığı bir park işleve geçti. Normalde biz yapsak belki de çocuklara faydalı bir park olmayacaktı ama çocukların görüşleri doğrultusunda yapılanca faydalı bir park oldu.

4. Mülakat kişisi; Bir çocuğa maksimum düzeyde fayda, olumlu ve yarar sağlayacak her türlü hizmettir. Biliyorsunuz ki bizim işlevimiz daha farklı bu yüzden de bizde çocuklara yarar ve fayda sağlaması için hizmet veriyoruz. Örneğin Çocuk İzleme Merkezi her yerde yok. Türkiye’de bazı illerde bulunmaktadır. Bursa’da Çocuk İzleme Merkezi vardır. Bu merkez her ilde olması gerekir. Çünkü her çocuğa fayda ve yarar sağlayacak bir merkezdir.

5. Mülakat kişisi; Her şeyde çocuk öncelikli olmalıdır. Ona en iyi şey olumlu, faydalı, yararlı şeyler kazandırmasıdır. Biz ise çocuk hangi sporu istiyorsa onun uygunluğunu gözeterek ona yönlendiriyoruz. Çünkü çocuğun isteği doğrultusunda olduğu sürece yarar ve fayda sağlar. İstemediği şeylerin olumlu yanı olmaz. Örneğin okul dersleri dışında kendilerini iyi hissedecek yararlı aktiviteler meşgul olmalarını sağlıyoruz. Kişisel ve bedensel gelişime yarar sağlıyor. Derece yaptıkları zaman özgüvenli bir birey olarak yetişiyorlar. Kültürel, sosyal, sportif vb. her anlamda yararı vardır. Yeteneklerini görmesi açısından büyük bir yarar sağlıyoruz. Kendi başlarına tek bir birey olarak başarı elde edeceklerini görüyorlar. Aynı zamanda onları kötü alışkanlıklardan da bir nebze de olsa olumsuz şeylerden uzak tutuyoruz. Bu da onlar için büyük bir yarardır.

6. Mülakat kişisi; Yapılan her şeyde onları düşünerek yapılmasıdır. Tüm çocukların haklarının farkında olup toplumun bu hakları yerine getirmesidir. Biz kamu kurumu olarak çocuklara asansör talep ettik. İnip ve çıkmaları çocuklarımız için zor oluyordu. Çünkü diğer çocuklar gibi olmadıkları için zorlanıyorlardı. Çocuklar için asansör yapıldı. Sadece onların yararı için yapılan bir şey oldu. Devletin bir kurumu olarak hizmet veriyoruz. MEB'e bağlı bir kurumuz. Türkiye'de 58 ilde bu tür çocuklara eğitim veren okul vardır. 81 ilde olması gerekir. Çünkü bu durumdaki tüm çocuklara ulaşmak gerekiyor. Devlet destekli ücretsiz sadece 28 ilde var. Çocuğa yarar sağlaması için 81 ilde ücretsiz bu tür eğitim okulları yapılmalıdır. Her çocuk bu okullardan yararlanmalıdır. Ziya Selçuk, geçenlerde 81 ilde bu tür eğitim veren okulların açılma sözünü verdi. İnşallah her çocuk faydalanıp ve yarar sağlayacaktır. Devlet; servisini, yemeğini, aidiyet, bakım, kırtasiye ihtiyacı vs. her tür ihtiyacı sağlamaktadır. Hiçbir ücret velilerden talep etmemektedir. Onların temiz bir şekilde eğitim alabilmesi için hijyenli sınıflar olması için büyük çaba gösteriyoruz. 5 öğrenciye 2 öğretmen tahsis ediyoruz. Çocuklar bu kurumdan eğitim aldıkları için özel rehabilitasyon merkezlerinden ücretsiz yararlanmaktadır.

7. Mülakat kişisi; Çocukların güvenliğini ve mutluluğunu sağlayan her şeydir. Biz ise çocuklar için aile içinde şiddete maruz kaldığı zaman emniyet ile irtibata geçerek çocukların haklarını aramasını sağlıyoruz. AB projeleri ile 60'dan fazla öğrencimizi yurt dışına çıkma fırsatı sunduk. Hayatlarında hiç yurt dışına çıkmayan çocuklar için yapılan yararlı bir projeydi. İlk defa uçağa bindiler. İlk defa açık büfe de kahvaltı imkânı sunduk. Bunlar onlar için çok yararlı ve faydalı şeylerdir. Mutlu olmaları için büyük yarardır. AB Erasmus projeleri ile çocuklarımızı diğer ülkeleri

gezdirme ve görme imkânı sunduk. Ekonomik durumu kötü olan öğrenciler için STK'larla çocuklara yardım sağladık. Bizim okul, bu tür özel durumu olan öğrencilerin yararlanması için büyük bir yarardır. Kendilerine yarar ve fayda sağlamaktadır.

8. Mülakat kişisi; Tüm yapılan faaliyetlerde ve çalışmalarda çocukların yararı gözetilmesidir. Biz kurum olarak çocukların tüm faaliyet ve çalışmalarda yüksek yararını gözeterek yapıyoruz. Örneğin yaşadıkları yere onları entegre ederek onların yararını gözetiyoruz. “BM’ in Şartlı ve Eğitim Programı” dâhilinde okulların takibini yaparak cüzi bir miktar para yardımı yapıyoruz. Kızılay aracılığıyla saha tespitlerinde bunların devamlılığının yapılıp yapılmadığını tespit etmeye çalışıyoruz. Kontrol ve denetim sağlanıyor.

9. Mülakat kişisi; Tamamen onların yararına olan her tür şeydir. Bizim kurumumuzda örneğin çocuk oyun alanımız var. Burada müşterilerimizin çocukları ve çalışanlarımızın çocukları oyun alanından ücret karşılığı olmadan ücretsiz bir şekilde yararlanmaktadır. Aynı zamanda çocuk gelişimi öğretmenlerimizin gözetimi altında oyun oynayıp, vakit geçirmektedirler. Tamamen onların eğlenmesi için düşünülmüş bir yararlı aktivitedir. “En Yoğun Günler” etkinliğimiz oluyor. Öncelikle çocukların eğlenmesini sağlayacak palyaço, sihirbaz gibi kişileri getiriyoruz. Böylelikle sosyal aktivite yararı sağlanmış oluyor. Mağazamız çok geniş bu yüzden her alanda çocuklar düşünülmüştür. Mobilyaların satıldığı yerde çocuk oyun alanı bulunmaktadır. Orada da süresiz ve istedikleri şekilde vakit geçirmektedirler. Çocuğun güvenliği de bizim için önemlidir. Bu yüzden güvenliği için mobilyaların kenarlarına güvenlik tedbirleri alıyoruz. Güvenlik korumalı klipsleri vardır. Her yıl düzenli olarak 23 Nisan etkinliği düzenleyerek çocuklarımıza yemek ısmarlıyoruz.

10. Mülakat kişisi; Çocuklarla ilgili alınacak her kararda çocuğun yararına hareket etmek zorundayız. Onların görüşleri alınarak, öncelik sağlanır. Örneğin “Kendi Kaderini Tayin Hakkı” ile çocuğun tamamen yararı gözetilir. Çocuk kendini ifade edebilecek yaştaysa örneğin evlat edinme, koruyucu aile vb. konularda çocuklar ilk bilgilendirilir. Çocuk aileyle tanıştırılır, aileyle tanıştıktan sonra bir süre aileyle vakit geçirilmesi sağlanır. Birlikte vakit geçirdikten sonra çocuğun geri bildirimi ile istekliyse yerleştirme işlemi tamamlanır. Tamamen çocuklar nasıl isterse onların menfaatleri doğrultusunda hareket etmekteyiz. Çocukların en son kurumda kalmasından yanayız. Her çocuğun aile yanında yaşamasını isteriz. Kurallar buna uygunsa evlat edindirme ya da koruyucu aile hizmet modeli almasını sağlarız.

Bunların hiçbirini uygulanamıyorsa kurum bakımına alırız. Yurtları çocukların yararı için ev ortamlarına dönüştürdük. Aile ortamını sağlayan çocuk evleri oluşturduk. Her evde 5 çocuk, 1 danışman bulunmaktadır. Çocuğun ihtiyaçlarının giderilmesi için danışmanlara para verilir. Danışmanlar çocukların tüm ihtiyaçlarını sağlamaktadır. Aynı zamanda okula götürüp, getirmektedir.

Soru 4: Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan "Yaşama, Hayatta Kalma ve Gelişme" maddesi ne ifade ediyor? Bu madde hakkında ne düşünüyorsunuz? Kurumunuzda veya Bursa'da bu çerçevede neler yapıldı ya da yapılması bekleniyor?

1. Mülakat kişisi; Çocukların hayata tutunması ve gelişiminin sağlanmasıdır. Biz büyükşehir belediyesi olarak yaptığımız sosyal yardımlarla onların yaşamına, hayatına ve gelişimine olumlu etki etmekteyiz. Örneğin kütüphanelerimizde çocuklar için düzenlenen bir bölüm ya da kat bulunmaktadır. Tamamen onların gelişimlerine sağlayacak kitaplar bulunmaktadır.

2. Mülakat kişisi; Çocukların hayata tutunmaları ve gelişmeleri için çalışmalar yapılmasıdır. Kent konseyi olarak örneğin satranç, matematik, müzik dersleriyle hem gelişimlerine hem de okul derslerine yardımcı olması, yarar sağlaması için çalışmalar ve dersler veriyoruz. İngilizce kurslarıyla hayatlarına kolaylık ve gelişim sağlıyoruz.

3. Mülakat kişisi; Onların hayata bağlanması ve gelişimlerinin sağlanmasıdır. Nilüfer Kent Konseyi olarak her yaptığımız çalışma onların hayatına etki etmesi içindir. Hayattan zevk almaları, kendilerini her konuda geliştirmesi ve yaşamlarına olumlu etkiler sağlamaktayız. Örneğin 23 Nisan Çocuk Şenliği her yıl düzenlenerek çocukların isteği doğrultusunda şenlik etkinlikleri yapılmaktadır. 20 Kasım Dünya Çocuk Günü'nde çocuklar için kutlamalar yapılmaktadır. Tabii sadece o günler için özel etkinlik yapılmamakta her zaman yapılmaktadır. Ama onlara ait özel günlerini bilmeleri kendilerini özel hissettirmeye çalışmaktayız. Bu da psikolojik, sosyolojik, bedensel gelişimlerine etki etmektedir.

4. Mülakat kişisi; Bir çocuğun dünyaya gelmesiyle yaşam hakkı başlar. Devletler ve toplumdaki bireyler çocukların gelişmesi için hayata bağlanması için mücadele etmesidir. Bursa Barosu ise sıkıntılı durumdaki çocuklarla ilgilenmektedir. Yasalarımızın gereği suça sürüklenen çocuk, mağdur ya da suçu işlemiş olması bizim için fark etmez her çocuğun imkânlardan yararlanması için hayata bağlanması için mücadele ediyoruz. Çocukların avukatla ifadesi alınır. Duruşmaları gizli yapılır. Yasalarımızın gereği çocuklara özgü yargılama kuralları vardır. Dışarıdan biri

duruşmayı izlemek isterse hâkimden izin alarak girebilir ya da izleyebilir. Çocukların korunmasına özgü kanun ve yasalar vardır. Kanun ve yasalar çerçevesinde her şey yürütülür.

5. Mülakat kişisi; Çocukların hayata bağlanması hepimizin sorumluluğudur. Onların gelişebilmesi hepimizin görevidir. Kurum olarak örneğin çocukların spor yaparak pozitif düşüncelerini sağlayıp hayata bağlanmalarını sağlıyoruz. Kaliteli yaşamalarını sağlıyoruz. Kendilerini “Yetenek Taraması Projesi” ile görüp geliştirmelerini sağlıyoruz. Mücadele ruhu ve hayat gayesi oluşmaktadır.

6. Mülakat kişisi; Çocukları hayata bağlamaktır. Onların gelişmesini sağlamaktır. Bizim kurum 36-78 ay arasına hizmet vermektedir. Biz isteriz ki 0-78 ay arasına hizmet verilsin. Daha bebek iken onların yaşamına, hayatına müdahale edip hayata tutunmalarını sağlayalım. Biz kamu kurumu olarak elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz. Bursa’da 1172 tane çocuklara hizmet veren okul bulunmaktadır. 2 tane özel eğitim anaokulu, 7 tane özel eğitim okulu vardır. Aynı zamanda uygulama okulları da vardır. Kendilerini geliştirmek için uygulama okullarında meslek ediniyorlar. Mehmet Torun İş Okulu, Özel Eğitim Meslek Okulu olarak çocukların meslek edinmeleri için eğitim vermektedir.

7. Mülakat kişisi: Çocukların her alanda hayatta kalmaları için kendilerini geliştirmesidir. Bu anlamda biz ise devlet olarak çocukların hayata bağlanmaları için ve kendilerini geliştirmeleri için meslek atölyeleri ile çalışmalar yürütmekteyiz. 1 öğrenci için 30 aktivite yapıyoruz. Çocuk kendini çabuk sosyalleştirmesi, normal olan akranlarla eşit duruma gelmesi için toplum içerisinde yaşamalarına dışlanmamalarını sağlıyoruz. Velilerle özel danışmalar yapıp, çocuklara nasıl yaklaşacakları, hayata nasıl hazırlayacakları konusunda bilgilendirmeler yapıp çocukların hayata bağlanmaları için çalışıyoruz. Çocuklarla temizlik ve sağlık konularında seminerler yapıyoruz. Cinsel eğitim problemleri seminerler yapıyoruz. Cinsel istismar hakkında bilgilendirmeler yapıyoruz. Sosyal medyayı nasıl kullanmaları için eğitimler yapıyoruz. Özel durumdaki çocuklar, diğer çocuklara göre daha çok bilinçlenmelidir. Çünkü toplum tarafından dışlanmaktadır. Bu yüzden duygusal boşluğa girip hayattan soğuma etkileri oluyor.

8. Mülakat kişisi; Herkesin; çocukların yaşamasına, gelişmesine ve hayata bağlanmasına yardımcı olmasıdır. Biz ise kadın kollarımız ile yardıma ihtiyacı olan ailelere ziyarette bulunarak çocukların yaşamlarına, gelişmelerine ve hayata tutunmalarına etki etmek için gerekli yardımlarda bulunuyoruz.

9. Mülakat kişisi; Çocukların öncelikle anne karnında yaşamları başlar. Anne ve baba çocukların yaşamasına, hayatta kalmasına ve gelişmesinde en büyük etkindir. Sonrası toplum ve devlet olarak her çocuğun bu şekilde varlığının sürdürmesi için görevini yerine getirmesidir. IKEA ailesi olarak her çocuğun yaşaması bizim için önemlidir. Bu yüzden de gelişmelerine etki ederek etkinlikler, çalışmalar yapıyoruz. Eğer müşterimizin bebeği varsa bunlar için bile “Bebek Bakım Odası” yaptık. Bebek bakım odasını diğer yerlerde gördüğümde çok üzülüyorum. Hiç sağlıklı, temiz ve hijyenik değil. Ama bizim bebek bakım odamız düzenli, temiz ve kontrollüdür. Günlük temizliği yapılmaktadır. Sonuçta her şeyden önce orada bir bebek ve çocuk bulunmaktadır. Mikrop kapmaları an meselesidir.

10. Mülakat kişisi; En temel haklardan birisidir. Çünkü yaşam olmadan hiçbir şey olmaz. Bu yüzden çocukların en iyi şekilde yaşamları için hizmetler vermekteyiz. Örneğin bir çocuğun evde sağlık sorunu varsa öncelikle hastaneye götürülür. İlk yaşamını etkileyen sorunlar, tehditler ortadan kaldırılır. Sonrasında onu hayata bağlayacak çalışmalar yapılır. Hayata bağlanması için psikologla görüştürülür, ona uygun çalışmalarla yetenekleri ortaya çıkartılır. Yetenekleri üzerinde yoğunlaşarak eğitimler ve kurslar verilir. İleride yetenekleri doğrultusunda iş hayatına tutunması sağlanır.

Soru 5: Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer alan “Katılma Hakkı, Çocukların Bakış Açılarına Saygı Duymak” maddesi ne ifade ediyor? Bu madde hakkında ne düşünüyorsunuz? Kurumunuzda veya Bursa’da bu çerçevede neler yapıldı ya da yapılması bekleniyor?

1. Mülakat kişisi; Katılım hakkı, çocukların bakış açısına, düşüncelerine, fikirlerine saygı duymaktır. Çocukların kendilerini ilgilendiren konularda aktif olmasıdır. Biz ise bu madde doğrultusunda kent konseylerinde çocuk meclislerin kurulmasını sağladık.

2. Mülakat kişisi; Çocukların kendi duygu ve düşüncelerini hayata geçirmesi ve bizim buna saygı duymamızdır. Kent konseyi olarak “Çocuk Meclisi” çalışmalarını MEB ile bağlantılı yürütüyoruz. MEB okullarından öğrenci istenir. Çocukların bu tür meclise katılması ile katılım hakkını sağlıyoruz. Bizde onlar için etkinlik, projeler ile duygu ve düşünceleri doğrultusunda çalışmalar yapmaktayız.

3. Mülakat kişisi; Çocukların her konuda fikirlerinin alınması ve aktif katılımının sağlanmasıdır. Biz ise Nilüfer Kent Konseyi olarak “Çocuk Meclisi” kurduk. 7-14 yaş grubuna hitap etmektedir. Nilüfer ilçesinde doğan, okuyan tüm

çocukların katılabileceği bir meclistir. Çocuklar, meclisin üyeleridir. Toplantıya katılan çocuklarla kararlar alınır. Başkanlarını kendileri seçer. Çocukların fikirleri doğrultusunda etkinlikler ve projeler yapılmaktadır.

4. Mülakat kişisi; Akli dengesi yerinde olan çocukların görüşleri alınıp uygulamaya geçirmektir. Biz ise adil bir şekilde sıkıntılı durum yaşayan çocukların sıkıntılarını gidermek için Adli Görüşme Odaları'nda mağdur olan çocukların sanıkla karşılaşmaması için onlara özgü odalarda rahatça konuşmaları için hizmet vermekteyiz. Duruşma salonlarına çocukları almıyoruz. AGO' da çocuklar etkilenmeden duruşmaya katılmaktadır. Objektif ortam sağlanması için psikolojik olarak iyi hissetmeleri içindir. AGO, 2 ya da 3 yıldır kuruldu. Türkiye'de tam anlamıyla faaliyette değildir. Gerekirse pedagog ve çocuk gelişimi uzmanı da yer alır.

5. Mülakat kişisi; Çocukları ilgilendiren tüm konularda onların istekleri doğrultusunda katılımlarını sağlamaktır. Bizim çalışmalarımız kurallar çerçevesinde ve talimatlar doğrultusunda uygulamaya geçmektedir. Biz çocuklara saygı duyarak onlar neyi istiyorsa o yapılarak katılım sağlamalarına yardımcı oluyoruz. Ama çocukların kendi aralarında birbirine karşı saygısızlıkları olduğunda küçük cezalar vermekteyiz. Haksız olan çocuğa yaptığı şeye göre ceza türü değişir. Kötü kelime kullanması, şiddet uygulaması gibi durumlarda ceza türü değişmektedir. Birbirlerine karşı saygılı olmalarını sağlamaktayız.

6. Mülakat kişisi; Çocukların kendini ifade edip bir şeylerde aktif bulunmasıdır. Onun varlığına saygı duymaktır. Biz ise çocukların katılımı için bireysel eğitimler yapıyoruz. Tek bir çocuk için saatlerce, günlerce eğitim verip onun bir şeylerde aktif olması için uğraşıyoruz. Katılımlarını sağlıyoruz.

7. Mülakat kişisi; Onları karar noktasında birey olarak değerlendirmektir. Fikirlerini göz önünde bulundurmaktır. Bizde özel durumlu çocuklar bulunduğu için çok talepte bulunamıyorlar. Bulunanlar ise birkaç kişiden oluşuyor. İletişim kuranlarla o fikri gerçekleştiriyoruz. İstek ve taleplerini yerine getiriyoruz. Sınıf kurallarını, okul kurallarını, etkinlikleri çocuklarla belirliyoruz.

8. Mülakat kişisi; Çocukların fikir ve düşüncelerini hayata geçirip katılımlarının sağlanmasıdır. Söz hakkı verilmesidir. Kurum olarak çocuklar istediği sürece bu faaliyetleri ve çalışmaları hayata geçiriyoruz. Onların da katılımları sağlanıyor. Bizde onların isteklerine saygı duyuyoruz. Her yıl düzenli olarak “23 Nisan Şenliği” yapılmaktadır. Ayrım gözetmeden tüm çocukların katılımları

sağlanmaktadır. Çocuklar bir birey olduğunu ifade ediyor. 23 Nisan’ da makam koltuklarına oturuyorlar.

9. Mülakat kişisi; Her anlamda çocuğun varlığına saygı duymak ve katılımlarının sağlanmasıdır. IKEA ailesi olarak istek ve şikâyet kutularımızda çocukların görüşlerini ve fikirlerini çok dikkate alıyoruz. Çünkü diğer yerler gibi çocuklarla iç içe olamıyoruz. Bu şekilde çocuklara ulaşıyoruz. Onlar bizim geleceğimizdir. Örneğin organik satılan ürünlerimiz vardır. Çocukların tüketeceği yiyecekler yapıyoruz. Onlar için kaşık, çatal, tabak vs. şeyler yapıldı. Her şey onlar için düşünülmüştür.

10. Mülakat kişisi; Çocuğun kendisini ilgilendiren her konuda görüşünün alınması ve katılmasıdır. Örneğin yemek listesini çocukların görüşleri doğrultusunda hazırlıyoruz. Çocuklar arasında kuruluş temsilcisi seçimi olur. Çocuklar kendi aralarında toplantı yapıp görüşlerini temsilci aracılığıyla bize aktarırlar bizde isteklerini yerine getiririz. Çocuklara yönelik programlar hazırlanır, planlar çocuğun imzasıyla yürütülür.

Soru 6: Çocuklarla ilgili yaptığınız çalışmalar hakkında bilgi veriniz? Faaliyetleriniz nelerdir? Bu konular hakkında somut çalışmalarınız var mı? Eğer yoksa sizi engelleyen durum nedir?

1. Mülakat kişisi; Bu çalışmalar dışında “Hoş Geldin Bebek Projesi” ile yeni doğan bebek ve annelere hediyeler hazırlıyoruz. Bu zamana kadar 8.500’e yakın bebeğe hediyelerimiz oldu. Bir bebek için gerekli temel ihtiyaçları barındıran hediyeleri kapsamaktadır. “Sünnet Şöleni” töreniyle bir törende 600 çocuğun sünnet şölenini gerçekleştiriyoruz. Maddi durumu kötü olan çocuklara yapılan faaliyetler. Her yıl düzenli yapılmaktadır. “Yetim ve Öksüz Çocuklarla İftar Yemeği” her yıl düzenli yapılan faaliyetler. 0-14 yaş arası çocuklu ailelere her hafta 3 litre olmak üzere süt dağıtılmaktadır. Bu zamana kadar 1500 aileye düzenli süt dağıtımı yapılmıştır. “Ana Kucağı” 4-6 yaş arası çocuklarımız için evindeymiş gibi bir hizmet sağlanması için yapılmıştır. Bursa’da 6 yer hizmet sağlamaktadır. 6 tane ana kucak merkezi açtık. Annelerinin sıcaklığını hissetmelerini sağlıyoruz. Ücretsiz sağlanmaktadır. 23 tane kurs merkezinin açılmasını sağladık. Buralarda çocukların yararlanması için faaliyetler yürütülmektedir. Süt, giysi, kırtasiye, bebek bezi ve maması vs. yardımlarımız olmaktadır. Çocuklu aileler için çocukları düşünerek yapılan yardımlardır. Engellenen durum yok ama bütçe kısıtlamaktadır.

2. Mülakat kişisi; Çocuklarla ilgili yaptığımız başka çalışmalar: Söyleyişiler gerçekleştiriyoruz. Yazarlarla çocukları bir araya getiriyoruz. Daha önceleri “Türkçe Dil Kurultayı” yapıyorduk. Çocuklar için yapılan bir çalışmadır. Botanik bahçesinde “Organik Tarım” ile ilgili çocuklara yönelik bir alan oluşturduk. Kendileri o alanı oluşturdu. “Toprakta Sevgiyle Büyüyen Eller” projesi gerçekleştirdik. Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hizmetler İl Müdürlüğü ile yürütülen bir çalışmadır. ASPB’nin çocuk yuvasındaki çocukları ile lise öğrencileri serada tarım için bir araya gelmektedir. Beraber çalışmalar yapıyoruz. Ektikleri sebze ve meyveleri alıp kendi yurtlarının bahçelerinde bakımını kendileri yapıyor. Bursa kenti çok göç alan bir kenttir. Bu yüzden göçle gelen çocuklara Bursa gezisi ve tanıtımını yapıyoruz. Tiyatro, drama etkinliklerimiz oluyor. Bizi engelleyen durum ekonomik bütçe ve aile izinleridir. Biz ailelerin izinleri doğrultusunda çocuklarla etkinlik yapıyoruz.

3. Mülakat kişisi; Çalışma olarak şunları söyleyebilirim. “Çocuk Sokağı Projesi” bir mahallede bir sokağı çocukların görüşleri doğrultusunda yapıldı. Koordinatörlüğünü belediye yürütmektedir. Yaya öncelikli bir sokak haline getirildi. Fakat yapım aşamasında daha hayata geçirilmedi. Okul öncesi çocuklarla şekillendirilen bir çalışmadır. Onlardan hayal güçlerini ortaya koydukları maketler alınarak onların görüşü doğrultusunda gerçekleştirilecektir. “Elim Sende Projesi” çocukların yaşadığı kenti nasıl algıladıklarına dair bir takım atölye çalışmaları yapıp çıktısını belediye’ye sunup analiz etmektir. Şehir dedektifi ile 3 kişilik bir grupla çalışma yürütülecektir. En son Beyoğlu’nda yapılmıştır. Ekonomik açıdan bizi engelleyen durum vardır. İsteriz ki daha fazla proje, etkinlik olsun ama ayrılan bütçeyle yapılmaktadır.

4. Mülakat kişisi; Aslında hepsini hemen söyledim tekrarlırsam Çocuk İzlem Merkezi, Adli Görüşme Odası söylenebilir. Ek olarak ise Çocuk Hakları Merkezi birimi bulunur. Çocuk hakları merkezi; çocuk haklarının tanıtılmasını, korunmasını, istisnasız olarak uygulanması ve geliştirilmesi için çalışmalar yapar. İstismar veya ihmale maruz kalan ve haklarından mahrum bırakılan, suça sürüklenen, suç şüphesi altında olan ya da suçun mağduru olan korunmaya muhtaç çocuklara yönelik bilgilendirme ve hukuki yardım sağlanması konularında mesleki kurumsal çalışmalar yapmayı amaçlar. Engellenen bir durum yoktur. Yasalarda ve kanunlarda ne yazıyorsa o uygulanıyor.

5. Mülakat kişisi; Söylediklerime ek olarak “Yüzme Bilmeyen Kalmasın Projesi” yapılmaktadır. Farklı branşlarda müsabakalar yapılmaktadır. Bizi engelleyen bir unsur yoktur. Biz Gençlik ve Spor Bakanlığı ne istiyorsa onu yapıyoruz. Kendi kafamıza göre bir şey yapmıyoruz. Mesela isteriz ki daha iyi şeylerde yapalım ama talimat neyse o olur. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu’nda kalan kimsesiz çocuklar için ve Diyanet İşleri Başkanlığı ile ortak bir projeyle Kur’an Kursunda eğitim gören çocuklar için spor etkinliği hayata geçirilmektedir. “Yetenek Taraması Projesi” yapılmaktadır. Çocuklar spor faaliyetlerinde aktif olmaları için okul sporları yapıyoruz. Okul sporları altında kulüpler vardır. Bunlarda çocukların aidiyet duygusu oluşmaktadır. Miniklere jimnastik, yüzme, masa tenisi vs. spor aktiviteleri yapılmaktadır.

6. Mülakat kişisi; Rahatsızlığı olan çocukları en az zararla normal hayata dönmeleri için çalışmalar yapıyoruz. Anlattığım tüm çalışmalar aslında bu sorunun cevabını içeriyor. Engelleyen durum yok. Devlet her türlü imkânı sağlamaktadır.

7. Mülakat kişisi; Yüzme, atletizm, spor takımlarıyla çocuklarımızın sosyalleşmesini sağlayacak faaliyetlerde yürütüyoruz. Kendilerini iyi hissetmeleri için psikolojik danışmanlık faaliyetlerimiz vardır. Okul içerisinde de yarışmalar ve etkinlikler düzenliyoruz. 6 tane meslek bölümümüz vardır. Bu bölümlerin olmasının sebebi Bursa kentinin sanayi kenti olması bu yüzden çocukların kentte istihdam edilmesini sağlamaktadır. Mobilya, matbaa, el sanatları, seramik, yiyecek ve içecek hizmetleri, giyim bölümleri vardır. Her sınıfta maksimum 10 öğrenci bulunmaktadır. 10 öğrenciye hemen hemen 3 öğretmen düşmektedir. Bu bölümlerde alanında uzman öğretmenlerimiz vardır. Bizi engelleyen bir durum yoktur. Devlet her konuda yardımcı olmaktadır.

8. Mülakat kişisi; Ek olarak şunları söyleyebilirim. “Mavi Çocuk Festivali” her kesimden çocuğun yer aldığı bir etkinliktir. Yüzlerce çocuğun bir araya gelerek her yıl düzenlenen bir festivaldir. Kuveyt Türk ile ortaklaşa “Robotik Kodlama Eğitimi” verilmektedir. Okullara gidip çocuklara kodlama eğitimi veriyoruz. Eğitim sonunda hediye veriyoruz. İlkokul çocuklarına kodlamanın temeli olan oyunlarla bunları öğretiyoruz. Atölye çalışmaları yapıyoruz. Kutu, zekâ oyunu, bilgi yarışması yapıyoruz. Köy okullarında sinema keyfi yapıyoruz. Köy okullarında eğitim alan çocuklara sinema ve tiyatro etkinliği yapıyoruz. Pamuk şeker, patlamış mısır, sinema bileti hazırlayıp gerçek sinema ortamı sağlamaktayız. Düzenli

aralıklarla bunları yapıyoruz. Engelleyen tek durum para, bence bütçe ne kadar fazla olursa o kadar çok şey yapılır.

9. Mülakat kişisi; Başka çalışma olarak otopark alanında iç ve dış tarafta bölmeler var. Biz otopark bölmelerini çocukları düşünerek yaptık. Onların rahatça aracına binmesi ve inmesi için büyük bir alan bölmeleri yaptık. Maalesef, insanlar dikkate almayıp rastgele binmektedir. Mesela kasalarda çocukların dikkatini çeken maskeler ve oyuncaklar vardır. Dışarıdan yiyecekleri getirmiş olsalar bile çocuklarını kendi getirdikleri yiyecekleri yedirmelerine yardımcı oluyoruz. Mikro dalga fırınlarda ısıtmalarına yardımcı oluyoruz. Bizi engelleyen durum bulunmamaktadır.

10. Mülakat kişisi; Çocuklara yönelik sosyal, ekonomik, kültürel her anlamda yardımcı oluyoruz. Örneğin Çocuk İzlem Merkezlerinde istismar mağduru çocukların yalnız kalmaması ve yalnız hissetmemesi için kurumumuzu temsilen 1 kişi yanında oluyor. Savcının sorduğu soruları psikologlar aracılığıyla güzel bir dille çocuklara aktarılıyor. Eskiden istismar yaşayan çocuk sağlık için bir yere, savcı için bir yere götürülürdü. Şimdi hepsi bir arada sağlanmaktadır. Çocuğun tekrardan örselenmemesi için yapıldı. Sosyal Ekonomik Destek hizmeti sağlıyoruz. Çocuğun hangi konuda sıkıntısı varsa ilk ona yoğunlaşıyoruz. İznik'te "Sıfır Atık Projesi" çocuklarla yapıldı. Çocuk işçiliği çalıştay yapıldı. Farklı köylerden çocukları bir araya getirip eğlenceler yapıldı. Çocuklara meslek tanıtımları yapıldı. Her meslekten 1 kişi gelip çocukları bilgilendirdi. Engelleme durumu şöyle "Çocuk Hakları" durağı yapacaktık ama maalesef sistemden kaynaklı sıkıntılardan dolayı yapamıyoruz. Sürekli birbirlerine karşı yönlendirme yaptıkları için bürokrasinin olumsuzluklarını yaşıyoruz.

Soru 7: Bursa kentinde "Çocuk Haklarını" korumaya ilişkin mekânsal, toplumsal ve yaşamsal hakları yeterli görüyor musunuz? Görüyorsanız bunun sebebi nedir? Görmüyorsanız bunun sebebi nedir?

1. Mülakat kişisi; Yeterli olmaya çalışıyor. Çocuklara sormak gerekir.

2. Mülakat kişisi; Bence Bursa'da birçok kurum çocuklarla ilgili güzel çalışma yapmaktadır. Bursa'da kurumlar arasında birlik ve beraberlikte vardır. Çocuk haklarının hayata geçirilmesiyle ilgili her kurum kendi görevini yerine getirmektedir. Yeterli görüyorum.

3. Mülakat kişisi; Bence orta düzeyde daha iyisi olabilir.

4. Mülakat kişisi; Kanunların ve yasaların biraz daha katılaşması gerekir çünkü çocuk istismarları, çocuk fuhuşçuluğu, çocuk dilendiricileri, çocuğu uyuşturucuya bulaştıranlar vs. bunlara katı cezalar verilmelidir.

5. Mülakat kişisi; Görmüyorum çünkü çok daha iyisi olabilir. Subjektif düşüncemdir. Örneğin çocukların ücretsiz eğleneceği mekânlar çok kısıtlı, her şey ücretli ve pahalı oldu. Paramız olduğu sürece çocuk hakları tam anlamıyla sağlanıyor. Yeşil alanlar, oyun alanları kısıtlıdır. Taşradaki çocukların durumunu ve haklarını daha yetersiz buluyorum.

6. Mülakat kişisi; Görmüyorum çünkü otobüste bu tür durumdaki çocuklar bağırınca ya da farklı davranışlar halinde olduğu zaman normal bireyler bu çocuklara tepki göstermektedir. Bu tür çocukların hakkını topluma kabul ettirmek gerekir. Bursa’ da imkânlar ve hizmetler güzel fakat toplum bu tür çocukları kabul etmelidir. Toplum farklı görmemelidir. Bakış açılarıyla çocukları dışlamamalıdır. Bu tür çocukların yaşamlarını sürdürmesi için zincirlerini kırmalıdır. Sadece Bursa kenti değil tüm kentler bu tür çocukların haklarını kabul etmeli ve farklı görmemelidir.

7. Mülakat kişisi; Görmüyorum çünkü belediyelerin parkları çocuklar için yetersiz durumdadır. Biz engelli çocuklara eğitim verdiğimiz için bu tür çocuklarımız her parkta vakit geçiremiyor. Bu tür özel durumu olan çocuklara yönelik parklar ve mekânlar yapılmalıdır. Mekânsal parklar bakımından özel durumdaki çocuklar için biraz daha çalışmalıdırlar. Toplumsal haklar bakımından bu tür çocuklar hala kabul edilmiyor. Bu sadece Bursa kenti için değil her kent ve ülke için geçerlidir.

8. Mülakat kişisi; Yeterli görmüyorum. Bir şeyi yeterli görmek ona doyum sağladığını düşünmek o şeyi geliştirmemektir. Bugünün çocukları, geleceğin liderleri olacaktır. Onlara sunulan haklar sonsuz olmalıdır. Türkiye’de tüm kurumlar bu hassasiyeti gösterse belki yeterli olabilir. Bu yapılan tüm etkinlikler ve çalışmalar tüm kurumlar dâhilinde belli günlerde ve özel günlerde yapılmaktadır. Bunlar aslında her gün yapılmalıdır. Artık çocukların güvenliği açısından da sıkıntı yaşıyoruz. Çocuklar tek başına kendi başına dışarıda mekânlarda bulunması imkânsız hale gelmiştir. Bunun içinde iyileştirmeler yapılmalıdır.

9. Mülakat kişisi; Orta düzeyde bence çünkü mekânsal açıdan oyun alanları önceki senelere göre artış sağlandı. Daha fazla aktivite alanları yapıldı. Yaşamsal haklar bakımından eğlence alanları kendilerine ait alanlar artmaktadır. Tabii çocuğun beklentilerini ne kadar karşılıyor bilemem. Kış aylarında biraz

sıkıntılar yaşanmaktadır. Çünkü oyun alanları kullanılamaz hale geliyor. Kapalı oyun alanları da maalesef ücretlidir. Oyun alanların hijyeni çok önemli bence bunu dikkate almalılar.

10. Mülakat kişisi; Görmüyorum çünkü çocuklarla ilgili yeterli bir alan bulunmamaktadır. Çocukların bağımsız ve güvenli yaşayabileceği, oyun oynayabileceği bir alan yoktur.

4.4. ARAŞTIRMA BULGULARINDAN HAREKETLE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Soru 1: Çocuk Hakları Sözleşmesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Genel değerlendirme yapabilir misiniz?

Yapılan görüşmede 10 mülakat kişisinden 9'unun sözleşme konusunda yeterli bilgisi bulunmaktadır. 1 mülakat kişinin çok fazla bilgisi yoktur. Sözleşmenin uygulanması gerektiğini 5 mülakat kişisi uygun bulmaktadır. Sözleşmenin uygulanmasında sorunlar olduğunu düşünen 4 mülakat kişisi bulunmaktadır. Bunlardan 1 mülakat kişisi de önerilerde bulunmaktadır. Öneride bulunan 8.mülakat kişinin görüşleri şu şekildedir: Sözleşmede geçen 54 maddenin tam anlamıyla uygulanamayacağını düşünmektedir. Hayat şartlarımızın bu maddelere çok uygun olmadığını ve bu yüzden sözleşmenin ilk olarak eğitimden taviz vermemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü eğitim aileden başladığını, çocuğun da ilk eğitim aldığı yer ailesi olmaktadır. Ülkenin her alanına eğitim sağlanması gerektiğini söylemektedir.

Soru 2: Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan "Ayrım Gözetmeme" maddesi ne ifade ediyor? Bu madde hakkında düşünceleriniz nelerdir? Kurumunuzda veya Bursa'da bu çerçevede neler yapıldı ya da yapılmasını bekliyorsunuz?

Genel olarak katılımcılar tüm çocuklara aynı fırsatların sunulması gerektiğini vurgulamaktadır. Dil, din, ırk ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın tüm çocukların eşit olmasını ifade etmektedir. Katılımcılar bu maddenin uygulanması gerektiğini istemektedir. Bu maddeye yönelik ise farklı kurumların çocuklar için değişik hizmetleri bulunmaktadır. Kurumların faaliyet alanlarına bağlı olarak şu hizmetleri bulunmaktadır. Dezavantajlı çocuklara yönelik eğitim ve sosyal hizmetler, ekonomik yardımlar, eğlence ve dinlence alanları, sportif alanlar, kültürel etkinlikler

yapılmaktadır. Ayrıca toplumda büyüklere göre dezavantajlı olan çocukların için de daha da dezavantajlı çocuklara yönelik birçok çalışma bulunmaktadır.

Soru 3: Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer alan “Çocuğun Yüksek Yararını Gözetme” maddesi ne anlam ifade ediyor? Bu madde hakkında ne düşünüyorsunuz? Kurumunuzda veya Bursa’da bu çerçevede neler yapıldı? Ya da yapılması bekleniyor?

Yapılan görüşmeler neticesinde tüm katılımcıların ortak olarak vurguladıkları ifade bir çocuğun öncelikli olarak mutlu ve güvenli olması, çocukların yararına ve faydalarına yönelik yapılan her türlü hizmettir. Kurumların bu madde açısından çalışmaları ise şu şekildedir: ulaşım, sosyal, kültürel, eğitim, katılımcılık, adalet, kişisel gelişim ve bedensel gelişim, sportif gibi sağlıklı ve engelli olan çocuklara yönelik birçok hizmeti bulunmaktadır.

Soru 4: Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer alan “Yaşama, Hayatta Kalma ve Gelişme” maddesi ne ifade ediyor? Bu madde hakkında ne düşünüyorsunuz? Kurumunuzda veya Bursa’da bu çerçevede neler yapıldı ya da yapılması bekleniyor?

Katılımcıların ortak olarak bu maddeye yönelik açıklaması: Bir çocuğun dünyaya gelmesiyle yaşam hakkı başlar. Devletler, toplumlar ve aileler çocukların gelişmesi ve hayatta kalması için mücadele etmektedir. Kurumlar, çocukların gelişmesi için kütüphane faaliyetleri, satranç, matematik, müzik, eğitim ve özel etkinlikler yapmaktadır. Yaşama ve hayatta kalmaları için ise sağlık, adalet ve korunmaya yönelik çalışmalar yürütmektedir.

Soru 5: Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer alan “Katılma Hakkı, Çocukların Bakış Açılarına Saygı Duymak” maddesi ne ifade ediyor? Bu madde hakkında ne düşünüyorsunuz? Kurumunuzda veya Bursa’da bu çerçevede neler yapıldı ya da yapılması bekleniyor?

Bu maddeye yönelik katılımcıların ortak görüşleri; çocukların her konuda duygu ve düşüncelerini dile getirmesi ve onlara yönelik tüm çalışmalarda fikirleri alınarak katılımları sağlanmasıdır. Çalışmaları ise çocuk meclislerinin kurulması, etkinlik ve projelerde fikirlerinin alınması, çocukların istekleri hayata geçirilmesi için faaliyetler yapılmaktadır.

Soru 6: Çocuklarla ilgili yaptığınız çalışmalar hakkında bilgi veriniz? Faaliyetleriniz nelerdir? Bu konular hakkında somut çalışmalarınız var mı? Eğer yoksa sizi engelleyen durum nedir?

Çocuklarla ilgili yapılan ortak çalışmalar şu şekildedir: çocuklara yönelik hediye, etkinlik, yetim ve öksüz çocuklarla iftar yemeği, ana kucağı merkezi, süt, giysi, kırtasiye, bebek bezi ve maması vb. yardımlar; söyleyişler, eğitim faaliyetleri, çocuk sokağı projesi ile bir sokağı çocukların görüşleri doğrultusunda yapılması çocuk öncelikli bir sokak olmaktadır. Yüzme Bilmeyen Kalmasın Projesi, Elim Sende Projesi ile çocukların yaşadığı kenti nasıl algıladıklarına dair atölye çalışmaları yapılmaktadır. Kendilerini iyi hissetmeleri için psikolojik danışmanlık faaliyetleri yapılmaktadır. Yetenek Taraması Projesi ile çocukların sportif faaliyetlerde aktif olmaları için okul sporları yapılmaktadır. Yüzme, atletizm, spor takımlarıyla çocukların sosyalleşmesi sağlanmaktadır. Yapılan görüşme neticesinde 10 mülakat kişinin kendilerini engelleyen durum olmamasına rağmen şu konularda sıkıntılar olduğunu belirtmişlerdir. Bütçe ve bürokrasiden kaynaklı sorunlar yaşadıklarını çekinceleri ile dile getirmişlerdir.

Soru 7: Bursa kentinde “Çocuk Haklarına” ilişkin mekânsal, toplumsal ve yaşamsal hakları yeterli görüyor musunuz? Görüyorsanız bunun sebebi nedir? Görmüyorsanız bunun sebebi nedir?

10 katılımcıdan 4’ü yeterli görmekte, 6’sı yetersiz görmektedir. Yeterli gören katılımcılar 2’si geliştirmesini önermektedir. 6 katılımcı ise yalnızca önerilerde bulunmaktadır. Öneriler arasında; mevzuatların biraz daha katılaşması gerektiğini buna bağlı olarak çocuk istismarları, çocuk fuhuşçuluğu, çocuk dilendiricileri, çocuğu uyuşturucuya bulaştıranlara katı cezalar verilerek çocuk sorunlarının azaltılacağını düşünmektedir. Bir başka katılımcı çocuklara ücretsiz eğlence mekânları ve alanların oluşması gerektiğini dile getirmektedir. Yeşil alanlar ve oyun alanları kısıtlı olduğu için bunlara yönelik faaliyetler yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Çünkü her şey ücretli ve pahalı olduğu için ekonomik durumu olmayan çocukların bu imkânlardan yararlanması konusunda sıkıntılar yaşamaktadır. Daha fazla aktivite alanları oluşturulmalı, çocukların bağımsız ve güvenli yaşayabileceği çocuk dostu alanlar oluşturulmalıdır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çocuk ve çocukluk kavramı genel olarak tüm tanımlamalar ve görüşler kapsamında; ilk zamanlar psikolojik ve biyolojik bakış açısı ile açıklanırken günümüzde ise çocuğun toplumdaki yeri çocuk hakları ile ilgili ele alınmaktadır. Ülkemizde ve dünyada hemen hemen tüm devletler, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalayarak bu haklara yönelik hükümlülüklerini yerine getirmeyi kabul etmişlerdir.

Çocuk, bir kentte yaşayan nüfus içerisinde azımsanmayacak niteliğe sahip bir kesimi oluşturmaktadır. Bu yüzden kentsel düzenlemelerde çocuğun varlığı göze alınması gerekmektedir. Çocuk Dostu Kent girişimi UNICEF tarafından 1996 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansında, kentleri herkes için yaşanabilir alanlar oluşturmak amacı ile başlamıştır. Bu çalışmada dünya genelinde çocuklara yönelik yapılan çocuk dostu projeler incelenmiştir. Bu çalışmalar İngiltere'de hayata geçirilen Home Zone 'Oyun Sokakları' projesi, Hollanda'da Woonerf 'Yaşanabilir Sokaklar' projesi, Avusturalya'da The Walking School Bus Program 'Yürüyen Okul Otobüsü Programı' projesi, İtalya'da A Scuola Ci Andiamo Da Soli 'Okula Yalnız Gidiyorum' projesi, Avustralya'da Shared Zone 'Paylaşılan Bölge' projesidir.

UNICEF'in yürüttüğü Çocuk Dostu Kentler girişimi Türkiye'de 2006-2010 döneminde 12 pilot ilde uygulanmaya başlamıştır. Bu çalışma da 12 kentten 6'sının Çocuk Dostu Kent çalışmaları üzerine analiz edilerek 2 teknik uygulanmıştır. Bu teknikler şu şekildedir; Birinci teknik, 12 kent arasından Gaziantep, Kayseri, Antalya, Tekirdağ, Trabzon ve Bursa kentlerinin Çocuk Dostu Kent yaklaşımı çerçevesinde bazı kurumların web sayfaları, faaliyet ve çalışma raporları vb. literatür taraması yapılarak eğitim, sağlık, sosyal, kültürel, spor, güvenlik, adalet, psiko-sosyal, yapı ve tesis konuları incelenip bazı örnek çalışmalara yer verilmiştir. Yapılan araştırma ve dokümanlar sonucunda çocuk hakları konusunda istenilen düzeyde çocuk dostu proje ve uygulamaların yetersiz olduğu görülmüştür. Örnek verilen kentlerin yürütmüş olduğu proje başlıkları şunlardır. Yaşayarak Öğrenme Merkezi Projesi, Uygulamalı Çocuk Kütüphaneleri, Suriyeli ve Göçmen Çocuklar için Bilgi Merkezleri, Çocuk Sanat Merkezi Projeleri, Çocuk Gelin ve Erken Yaşta Evlilikleri Önlemeye Yönelik Projeler, Down Sendromlu Çocuklar İçin Topluma Kazandırma Projeleri, Engelli Çocuklara Yönelik Topluma Kazandırma Projeleri, Çocuk Üniversiteleri ve TUBİTAK Projeleri, Çalışan Çocuklar İçin Projeler, Çocuk

Meclisleri vb. birçok çalışma yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda ayrıca bu kentlerin çocuk hakları sözleşmesinde yer alan çocuğun korunması, güvenliği ve adaleti konusunda önemli çalışmalar yapılmıştır. Fakat yapılan çalışmalara rağmen günümüzde bu kentlerde yaşayan çocuklar hala şiddet, taciz, istismar, sömürü, zorla çalıştırılma gibi çocuk sorunları yaşamaktadır. Bu da çocuk hakları sözleşmesinin tam olarak uygulanmadığını göstermektedir.

İkinci teknik, çalışmanın ana teması olan Bursa kentindeki bazı kurumlarla Çocuk Dostu Kent yaklaşımı çerçevesinde yarı-yapılandırılmış mülakat soruları hazırlanıp kurumu temsil eden kişilerle sohbet atmosferinde sorular yöneltilip görüşleri alınmıştır. Görüşme yapılan katılımcıların isteği üzerine kimliklerine yer verilmemiştir. Yapılan alan araştırmasının bulgularından hareketle şu tespitler yapılmıştır. Yapılan görüşme sonunda Bursa kentinin çocuk dostu kent olma yolunda temel alınan 4 temel maddeyi sağlama durumu incelendiğinde birçok çocuk dostu projeler yürüttüğü görülmüştür. Özellikle katılım, yaşama, gelişme ve hayatta kalma, çocuğun yüksek yararını gözetme maddelerine yönelik çalışmalar dile getirilmiştir. Eşit şartlar altında bulunmayan çocuklar için ayrımcılık yapmama maddesinin kendi aralarında uygulanmasıyla ilgili sorunlar olduğu dile getirilmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne dair katılımcıların hemen hemen bilgisi bulunduğu görülmüştür. Çocuklarla ilgili yapılan çalışmalarda onları engelleyen durum olup-olmadığı sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar neticesinde 10 mülakat kişinin kendilerini engelleyen durum olmamasına rağmen bütçe ve bürokrasiden kaynaklı sorunlar yaşadıklarını söylemişlerdir. Bursa kentinde “Çocuk Haklarına” ilişkin mekânsal, toplumsal ve yaşamsal hakları yeterli görüyor musunuz ve buna bağlı olarak yeterli görüp görmeme sebepleri sorulduğunda: Bu konuda 10 katılımcıdan 4'ü yeterli, 6'sı yetersiz görüş belirtmiştir. Yeterli gören katılımcılar 2'si geliştirmesini önermiş, 6 katılımcı ise yalnızca önerilerde bulunmuştur. Yetersiz görüp görmeme konusunda: Mevzuatların biraz daha katılaşması gerektiğini; çocuk istismar ve taciz edenlere, çocuk dilendiricilerine, çocuğu uyuşturucuya bulaştıranlara katı cezalar verilerek çocuk sorunlarının azaltılacağını söylemişlerdir. Mülakat yapılan kişiler, çocuk hakları konusunda şu konularda önerilerde bulunmaktadır: Katılımcılar, çocuklara ücretsiz eğlence mekânları ve alanları oluşması gerektiğini dile getirmiştir. Çünkü tüm çocuklar eşit ekonomik koşullarda yer almamaktadır. Bu yüzden ekonomik durumu iyi olan ailenin çocukları her imkândan yararlanırken ekonomik durumu

olmayan ailenin çocukları ise yoksun kalmaktadır. Çocuklara yönelik yeşil alanlar artırılmalı, güvenli bir şekilde bu alanlarda akranlarıyla vakit geçirebilmeli önerisi getirilmiştir.

Bursa kentinin Çocuk Dostu Kent bakımından çalışmaları ve alan araştırmasından çıkan bulgular neticesinde çocuk hakları sözleşmesinde yer alan ayırım gözetmeme, çocuğun yararı ve faydası, yaşama ve gelişme, çocuğun görüşünün alınması ve ifade özgürlüğü gibi ilke veya madde açısından birçok konuda çalışma ve projeleri bulunmaktadır. Fakat günümüzde kentlerde gün geçtikçe yeşil alanlar ve serbest alanlar azaltılıp, binalar ve kapalı alanlar yapılmasında tüm insanların olumsuz bir şekilde etkilenmesiyle çocuklarda etkilenmektedir. Kapalı mekânlarda ise çocuklar asosyal, hareketsiz, obezite ve içine kapanık, özgüvensiz bireyler olmaktadır. Çocuklar için akranlarıyla özgürce oynayabileceği, güvenli, bir yetişkin yanlarında olmadan açık ve yeşil alanlarda vakit geçirebileceği çocuk dostu mekânlar ve alanlar oluşturulmalıdır. Çünkü çocuğun ilk bulunduğu yer, dünyayı algılayıp yaşadığı çevresidir. Bu yüzden çocukların yaşadığı mekânlar; onları psikolojik, zihinsel ve fiziksel bakımından etkileyip, davranışlarına ve karakterlerine yansıyacaktır. Çevresel faktörler ne kadar iyi donatılırsa çocuklar da o kadar iyi bir şekilde yetiştirilen bireyler olacaktır. Çocukların bu gibi eğlence ve dinlence alanlarından daha fazla yararlanmaları için kış mevsiminin olumsuz şartlarından etkilenmeyecek kapalı alanlar yapılmalıdır.

Bursa kentinin eğitim, sağlık, sanat, kültürel, spor, yapı ve tesis bakımından incelenmesi sonucunda “özel gün ve haftaları kutlama”, “tiyatro ve film gösterileri”, “çocuklara yönelik geziler”, “yarışmalar”, “çocuk şenlikleri”, “sportif faaliyetler”, “kütüphane faaliyetleri”, “sağlık uygulamaları”, “eğitim merkezleri ve ücretsiz eğitimler” gibi uygulamaları çocuk dostu kent olma yolunda önemli faaliyetlerindendir. Dünyada ve ülkemizde çocuk dostu kent çalışmaları karşılaştırıldığında Çocuk Dostu Sokaklar konusunda daha çok çalışmalar yapılması gereği görülmektedir.

KAYNAKÇA

Makale Kaynakları

Akman, Ç.(2018). *Kent Konseylerini Yeniden Düşünmek: Türkiye Kent Konseyleri Birliği'ne Üye Olan Kent Konseyleri Üzerinden Bir Değerlendirme*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 5(3): 740-764

Akpınar, R., Eryiğit B.H.(2020). *Yerelde Kamu Politikalarının Oluşumunda Belediyelerin Rolü: Çocuk Politikalarında İzmir Gaziemir Örneği*. Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi.16(2): 147-162

Akyüz, E.(2001). *Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı*. Milli Eğitim Dergisi. 151:3-24

Aslan, S.(2010). *Türkiye'de Sivil Toplum*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 9(31): 260-283

Avşar, Z., Öğütoğulları, E.(2012). *Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliği ile Mücadele Stratejileri*. Sosyal Güvenlik Dergisi. 2(1): 9-40

Baltacı, A.(2019). *Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?*. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 5(2): 368-388

Berkün, S.(2019). *Çocuk Dostu Kent Yönetimlerinin Çocuklar Tarafından Değerlendirilmesi: Bursa Örneği*. BMIJ. 7(1): 135-152

Biricikoğlu, H., Yalnızoğlu, Y.(2018). *6360 Sayılı Kanun'un Etkinlik-Verimlilik ile Hizmette Yerellik İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi: Kocaeli İlçesinde Yapılan Bir Araştırma*. Yönetim Bilimleri Dergisi. 16(32): 255-284.

Birol, G. (2009). *Çocuk Dostu Kent Neresidir?*. Megaron Balıkesir Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi, 10-13.

Bozkurt Gümrükçüoğlu, Y.(2014). *Mevzuatımızda Genç ve Çocuk İşçilerin Çalışma Yaşamında Korunmasına İlişkin Düzenlemelere Genel Bakış*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 15: 481-545

Çağlayan, İ.(2012). *Atatürk'ün Çocukları*. İletişim Çalışmaları Dergisi. 2: 101-116

Çakırer Özservet, Y. (2015). *Çocuk Dostu Belediyecilik*. İller ve Belediyeler Dergisi:38-43 Erişim: <https://www.academia.edu> Erişim Tarihi: 23.09.2019

- Çakmak, D.(2019). *Türkiye’de Çocuk Gelinler*. Erişim: [Http://Www.Umut.Org.Tr/Userfiles/Files/Document/Document_Diren%20cakmak.Doc](http://Www.Umut.Org.Tr/Userfiles/Files/Document/Document_Diren%20cakmak.Doc), Erişim Tarihi: 20.12.2019
- Çetin, M.(2020). *Toplumsal Bir Gerçeklik Olan Çocuk Gelinler*. Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi. 5: 107-122
- Çiçek, Ş.E., Dikmen, S.(2016). *Sosyal Bütçeleme Örneği Olarak Çocuk Dostu Bütçe*. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. 12(12):131-147
- Demirel Etli, P., Yamaçlı, R.(2015). *Çocuklar İçin Sokakların Güvenlik Koşullarının İrdelenmesi: Eskişehir Odunpazarı Örneği*. 10(14): 225-244
- Dölek, A.(2009). *Ayetler ve Hadisler Işığında Çocuğun Yaşam Hakkının Korunması*. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. (31): 61-82
- Durgun, Ö.(2011). *Türkiye’de Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme*. Bilgi ve Yönetim Dergisi. 6(1): 143-154
- Erbay, E.(2013). *Çocukların Katılım Hakkı Üzerine Bir Türkiye Değerlendirmesi*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 2(1): 38-54
- Ermiyagil, M.S.A., Gürçınar, C.S.(2015). *Kentsel Mekânın Gelişiminde Çocuk Oyun Alanlarının Rolü: K.K.T.C’de Yeni Kent Gönyeli Örneği*. İdealKent Dergisi. 17: 12-45
- Etiler, N.(2007). *Türkiye’de Çocuk Politikaları*. Toplum ve Hekim Bilimleri Dergisi. 22(6):402-408
- Falay, N.(2011). *Kentlerin Kökenlerine Toplu Bir Bakış*. İdare Hukuku ve İlimler Dergisi. ss: 95-108
- Gökmen, H., Taşçı, B.G.(2010). *Çocuklar Adına Woonerf ve Homezone’dan Alınacak Dersler*. Üç Aylık Mimarlık Kültür Dergisi. 10(36): 72-77
- Gökmen, H., Taşçı, B.G.(2015). *Children’s Views about Child Friendly City: A Case Study From İzmir*. Megaron Dergisi. 11(4): 469-482
- Güngör Göksu, G.(2018). *Çocuk Dostu Şehirlerin Kurulmasında Çocuklara Duyarlı Bütçelemenin Önemi Ve Rolü*. Sayıştay Dergisi. (110):157-171
- Harvey, D. (2008), *The Right to the City*. New Left Review, s. 23-40.

- Kahraman, F., Kahraman, A.B.(2017). *Dezavantajlılığın Çocuk Halleri: Dünyada Ve Türkiye’de Dezavantajlı Gruplarda Yer Alan Çocukların Durumu*. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 8(20):255-268
- Karakaş, B., Çevik, Ö.C.(2016). *Çocuk Refahı: Çocuk Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme*. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 18(3): 877-906
- Kaypak, Ş., Uçar, A.(2018). *Çocuk Haklarının Gerçekleşmesi Açısından Çocuk Dostu Kentler*. Journal of Academic Value Studies. 4(18):17-29
- Keleş, R.(1995).*Kentleşme ve Türkçe*. Dil Bilim Araştırmaları Dergisi. ss:1-5
- Koç, N., Tavşancıl, E. ve Demir E. (2015). *Çocuk Dostu Şehir Girişimi ve Çocukların Gözüyle Ankara*. İdeal Kent. 17: 106-139
- Kulaksız, Y.(2014). *Yoksulluk Bağlamında Çocuk İşgücü*. ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi. 2(3):91-111
- Kurt, S.L.(2016). *Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler Ve Türkiye Uygulaması*. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi. 16(36): 99-127
- Lefebvre, H. (2003). *The urban revolution*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Mamur Işıkçı, Y., Karatepe, S.(2016). *Türkiye’de Çocuğa Yönelik Sosyal Politika Uygulamaları ve Tarihsel Analizi*. Akademik Yaklaşımlar Dergisi. 7(1):69-100
- Müftü, G.(2001). *Çocukların Hakları*. Milli Eğitim Dergisi. Erişim: <http://dhgm.meb.gov.tr> Erişim Tarihi: 13.09.2019
- Özer, Y.E.(2013). *Çocuk Hakları, Katılım ve Yerel Düzeyde Uygulaması: Türkiye Örneği*. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 14(1):245-258
- Pustu, Y.(2006). *Küreselleşme Sürecinde Kent: Antik Site’ den Dünya Kentine*. Sayıştay Dergisi. 17(60): 129-145
- Riggio, E. (2002). *Child Friendly Cities: Good Governance in the Best Interests of the Child*. Environmet and Urbanization. 14 (2): 45-58.
- Sağlam, M., Aral, N.(2016).*Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları*. Kültür ve Medeniyet Dergisi.1(0):43-56

- Severcan, Y.C.(2015). *Çocukların Gözünden Çocuk Dostu Yer Kavramı ve Yaşanılan Yerlerin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği*. İdeal Kent. 17: 140-181
- Şahin, S., Polat, O.(2012). *Türkiye’de ve Dünyadaki Gelişmiş Ülkelerde Çocuk Katılım Hakkı Algısının ve Uygulamalarının Karşılaştırılması*. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi. 4(1): 275-282
- Şenol, D., Dinç, A.(2016). *Türkiye’nin Suriyeli Çocuk Gelinleri: Sosyolojik Bir Değerlendirme*. Suriyeli Çocuklarla El Ele Uluslararası Göç ve Çocuk Sempozyumu: 231-247
- Tandoğan, O.(2014). *Çocuk İçin Daha Yaşanabilir Bir Kentsel Mekan: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar*. Megaron Dergisi. 9(1): 19-33
- Topal, A.K.(2004). *Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye’de Kent Neresidir?*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 6(1):276-294
- Topsümer, F., Babacan, E. ve Baytekin, E.P. (2009).*Şehir Ve Çocuk: Çocuk Dostu Şehir Girişiminin Şehir İmajına Katkısı*. İletişim Fakültesi Dergisi. 0(35):5-20
- Wyness, M.(2009). *Children Representing Children: Participation and The Problem of Diversity in UK Youth Councils*. Childhood. 16: 535-552
- Yıldız, Ö.(2004). *Sivil Toplum, Demokrasi ve Çoğulculuk*. Sivil Toplum Dergisi. 2(5): 85-92
- Yılmaz, E., Çiftçi S.(2011). *Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo-Politik Açından Türkiye’de Kentleşme Örnekleri*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 10(35): 252-267
- Yolcu, H.(2021). *Uluslararası Örgütler ve Eğitim: Unesco ve Unicef Örneği*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 57: 273-305
- Yolcuoğlu, İ.G.(2009). *Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi*. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi.18(18): 43-58
- Yücesoy, N., Çelik Çanga, A.(2019). *Tema Parkları ve Bursa Odaklı Park Temalarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*. Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. 33(2): 249-263

Kitap ve Kitap Bölümü Kaynakları

- Aka, V., Güngör, F.(2019). *Türkiye’de Çocuklara Yönelik Yerel Yönetim Politika ve Uygulamaları*. Yasemin Mamur Işıkcı(Ed.) Kamu Yönetimi ve Çocuk(25-60). Ankara: Astana Yayınları
- Akyüz, E.(2000). *Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*, Ankara: MEB Yayınları
- Akyüz, E.(2018). *Çocuk Hukuku*. Ankara: Pegem Akademi
- Başaran, İ.(2008). *Kent ve Yerel Yönetim*. İstanbul: Okutan Yayıncılık
- Bilmen, Ö.N.(1950). *Hukuk-u İslammiyye ve Islahat –ı Fıkhiyye Kamusu*. İstanbul: Özensar Yayınevi
- Can, H., Tuna, E., Tuna, N.(2019). *Çocuk Hukuku*. Ankara: Nobel
- Canan, İ.(1980). *İslam’da Çocuk Hakları*. İstanbul: Özal Matbaası
- Çakırer Özservet, Y., Küçük, E.(2015). *Çocukların Şehri Üzerine*. I. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi Açılış ve Kapanış Konuşmaları, Marmara Belediyeler Birliği, 11-12 Nisan 2015: 270-298
- Dobler, A.(1959). *Der Völkerrechtliche Schutz des Kindes*. Winterthur
- Duru, B., Alkan, A.(2002). *20. Yüzyılda Kent ve Kentsel Düşünce*. Ankara: İmge Yayınevi
- Erbay, E.(2013). *Çocuk Hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi
- Erbay, E.(2016). *Çocuk Katılımı*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Erkan, R.(2010). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilimadamı Yayınları
- Ersöz, H.Y.(2011). *Sosyal Politikalarda Yerelleşme*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayıncılık
- Görmez, K.(1991). *Şehir ve İnsan*. İstanbul: MEB Yayınları
- Güler, Ç.(2016). *Çocuk ve Çevre Kirliliği*. Ankara: Palme Yayıncılık
- Gün, S.(2017). *Çocuk İşçi, Yoksul, Göçmen*. İstanbul: NotaBene Yayınları

- İnan, A.N.(1968). *Çocuk Hukuku*. İstanbul: Ankara Üniversitesi
- Kamu Denetçiliği Kurumu(2017). *Çocuk Hakları Stratejisi*. Ankara: Kamu Denetçiliği Kurumu Yayınları
- Kamu Denetçiliği Kurumu(2017). *KDK Tanıtım Rehberi*. Ankara: Kamu Denetçiliği Kurumu Yayınları
- Kamu Denetçiliği Kurumu(2018). *Aileler İçin Kamu Denetçiliği Kurumu, Başvuru Kılavuzu*. Ankara: Kamu Denetçiliği Kurumu Yayınları
- Kamu Denetçiliği Kurumu(2018). *Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine Yönelik Çalıştay Raporu*. Ankara: Kamu Denetçiliği Kurumu Yayınları
- Kamu Denetçiliği Kurumu(2019). *İdareyle Sorunlarınızı Dostane Çözüyoruz, Tanıtım Rehberi*. Ankara: Kamu Denetçiliği Kurumu Yayınları
- Karadeniz, Ö.(1974). *Roma Hukuku*. Ankara: Turhan Kitapevi
- Kaser, M.(1971). *Das Römische Privatrecht* . I. Abschnitt, München
- Kaya, E.(2017). *Kentleşme ve Kentlileşme*. İstanbul: İşaret Yayınları
- Keen Media(2007). *Çocukların Danışma Sürecine Katılımı Üzerine El Kitabı*. Bankok: EAPRO ve World Vosion
- Keleş, R. (2015). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi
- Kesgin, B.(2012). *Kamu Sorumluluğunda Sosyal Hizmet*. İstanbul: Açılım Kitap
- Mamur Işıkçı, Y.(2019). *Kamu Yönetimi ve Çocuk İlişkisi: Çocuk Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme*. Yasemin Mamur Işıkçı(Ed.), Kamu Yönetimi ve Çocuk içinde (1-24). Ankara: Astana Yayınları
- Merey, Z.(2017). *Çocuk Hakları*. Ankara: Pegem Akademi
- Nakip, M.(2003). *Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve SPSS Destekli Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayınları
- Okutan, A.(1995).*Türkiye’de Kentleşme ve Siyasal Yapı*. Ankara: Ekin Matbaacılık-Yayıncılık

Özdemir, H., Ruhi, A.C.(2018).*Çocuk Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Parlak, B.(2011). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Bursa: MKM Yayıncılık

Polat, M.(2013). *Çocuk Sorunları*. Şişman, Y.(Ed.). Sosyal Sorunlar. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2879, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1836

TDK.(2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Ter, Ü.(2015). *Çocuklara Dost Kentsel Dış Mekân ve Tasarımı*. Çocukların Şehri Üzerine. (203-215). İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Yayınları

Tezcan, M. (2005). *Çocuk Sosyolojisi*. Ankara: Kök Yayıncılık

Tuna, K.(2013). *Toplum Açıklama Girişimi Olarak Şehir Teorileri*. İstanbul: İz Yayıncılık

Uludağ, G., Mamur Işıkçı, Y.(2019). *Çocuk Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde Üniversitelerin Rolü*. Yasemin Mamur Işıkçı(Ed.) Kamu Yönetimi ve Çocuk(149-177). Ankara: Astana Yayınları

Ünal, Ş.(2001). *İnsan Haklarının Uluslararası İlkeleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*. Ankara: TBMM Basımevi

Tez Kaynakları

Aydınlık, A.(2017). *Çocuk Haklarının Gelişiminde Okul Öncesi Eğitimin Yeri ve Önemi: Ankara Örneği*. Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi

Ergen, S.(2000). *Sokakların Çocuk Oyun Alanı Olarak Kullanabilirliğine İlişkin Bir Yöntem Denemesi: Süleymaniye Örneği*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi

Evik, A.H.(1998). *Çocuk Suçlarının Yargılanması ve Yaptırımların Uygulanması Rejimi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi

Parlak, H.(2019). *Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi Ve Türkiye’de Çocuk Dostu Kentler*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi

Rakhimova, N.(2011). *Child-Friendly Cities and Neighborhoods: An Evaluation Framework for Planners*. Arizona State University. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Yılmaz, E.(2015). *Kentsel Mekânların Yaşanabilirliğinin Çocuk ve Kent İlişkisi Yönünden İrdelenmesi; Sultangazi Örneği*. Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Resmi Metin ve Kanun Kaynakları

Türk Cumhuriyeti Anayasası, Kanun Numarası: 2729, Kabul Tarihi: 18.10.1982, Yayınlandığı Resmî Gazete Tarihi: 9.11.1982, Sayı: 17863, Yayınlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 22

Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, Kanun Numarası: 6328, Kabul Tarihi: 14.06.2012; Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 29.06.2012, Sayı: 28338, Yayınlandığı Düstur: Tertip:5 Cilt:52

Belediye Kanunu, Kanun Numarası: 5393, Kabul Tarihi: 3.7.2005, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 13.7.2005, Sayı: 25874, Yayınlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 44

Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Kanun Numarası: 5216, Kabul Tarihi: 10.7.2004, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 23.7.2004, Sayı: 25531, Yayınlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 43

İl Özel İdaresi Kanunu, Kanun Numarası: 5302, Kabul Tarihi: 22.2.2005, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 4.3.2005, Sayı: 25745, Yayınlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 44

Türk Ceza Kanunu, Kanun Numarası: 5237, Kabul Tarihi: 26.04.2004, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 12.10.2004, Sayı: 25611, Yayınlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 43

Çocuk Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 5395, Kabul Tarihi: 3.7.2005, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 15.7.2005, Sayı: 25876, Yayınlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 44

Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 4721, Kabul Tarihi: 22.11.2001, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 8.12.2001, Sayı: 24607, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 41

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Cumhurbaşkanlığı 1 No' lu Kararnamesi. Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 10.07.2018, Sayı: 30474

Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK, Kanun Numarası: 6223, Kabul Tarihi: 06.04.2011, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 08.06.2011, Sayı: 27958, Yayımlandığı Düstur: Tertip:5 Cilt:50

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK, Kanun Numarası: 652, Kabul Tarihi: 25.08.2011, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 14.09.2011, Sayı: 28054, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 50

Resmî Gazete(2012). 29 Haziran 2012 tarihli ve 28338 sayılı Resmî Gazete. Erişim: <https://www.resmigazete.gov.tr/> Erişim Tarihi: 24.12.2019

Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Hizmet Birimleri ve Görevleri Hakkında Yönerge. Erişim: https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/mevzuat/yonergeler/HSGM_Hizmet_Birimleri_ile_Gorevleri_Hakkinda_Yonerge.pdf, Erişim Tarihi: 02.10.2021

Rapor ve Diğer Kaynaklar

AB, Avrupa Birliği(2001). *Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı*. Erişim: https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Temel_Haklar_Sarti%E2%80%8B.pdf, Erişim Tarihi: 02.10.2021

AB, Avrupa Birliği(2019). *Çocuk Ticareti ve Cinsel Sömürüsü Üzerine Bilgi Notu*. Erişim:<http://www.cocugasiddetionluyoruz.net/storage/app/uploads/public/5e0/20b/2d7/5e020b2d74852563310400.pdf>, Erişim Tarihi: 14.09.2021

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı(2017). *Türkiye’de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikaları Değerlendirme Çalıştayı Raporu*. Erişim: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/2498/turkiye-de-cocuklara-yonelik->

koruyucu-ve-onleyici-politikalari-degerlendirme-calistayi-raporu.pdf, Erişim Tarihi: 15.09.2021

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2012). *Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013-2017* Erişim: <https://ailevecalisma.gov.tr/> Erişim Tarihi: 24.12.2019

Avrupa Konseyi.(2016). *Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi 2016-2021*. Erişim: <https://rm.coe.int/avrupa-konseyi-cocuk-haklar-stratejisi-2016-2021-/1680931c9b> Erişim Tarihi:24.08.2019

Ayataç, H.(2015). *Herkes İçin Dost Kentler: İstanbul Esenler İlçesi Üzerine Değerlendirmeler*. İstanbul: Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları

Aydemir, E.(2011). *Evlilik mi? Evcilik mi? Erken ve zorla evlilikler: çocuk gelinler*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Raporları. ss.31-35.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşme' ye İlişkin Genel Yorumları 2001-2006(2006). *Çocuk Hakları Sözleşmesi Genel Uygulama Önlemleri Genel Yorum V*. Erişim: <http://www.cocukhaklariizleme.org/>, Erişim Tarihi: 6.11.2020

Bursa Büyükşehir Belediyesi(2020). *Performans Programı*. 2020: 1-372

Bursa Kent Konseyi(2009). *Temmuz 2009- Mart 2014 Çalışma Raporu*. 2009: 1-130

Bursa Kent Konseyi(2015). *Ekim 2015-Aralık 2016 Çalışma Raporu*. 2015: 2-79

Child and Youth Friendly City Strategy(2009). *Results of Consultations with Children, Youth and Families*. Erişim: <https://www.surrey.ca/> Erişim Tarihi: 18.12.2019

Child and Youth Manifesto(2019). *Our cities, Our lives, Our future*. Erişim: <https://s25924.pcdn.co/> Erişim Tarihi: 19.12.2019

Çocuk Hakları Komitesi (2009). *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına dair Sözleşme' ye ilişkin Genel Yorumları 2008 – 2011*. Çocuk Hakları İzlenme ve Raporlanma. Erişim: <http://www.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 02.10.2019

FAO, Food and Agriculture Organization Of The United Nations(2019). Dünya’da Gıda Güvenliği ve Beslenme Durumu

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, 2018 Faaliyet Raporu, Erişim: <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/plan-ve-rapor>, Erişim Tarihi: 16.11.2020

Gökmen, H.S.(2013). *Çocuk Dostu Kent Üzerine Stratejiler*. TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu. Erişim: <http://www.tmmobizmir.org> Erişim Tarihi: 25.08.2019

Kaplan Sayı, A., Topçu, Z., Medet, T.G., Özdemir, Ç.(2015). *Avrupa ve Türkiye Çocuk Üniversitesi Rapor*. ss. 1-68

Korkmaz, N.(2006). “Çocuk Dostu Şehir”. Erişim: <https://slideplayer.biz.tr> Erişim Tarihi: 02.10.2019

Müftü, G. (2013). *Çocukların Hakları ve Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme: Bir Tarihçe*. Erişim: www.cocukhaklariizleme.org Erişim Tarihi: 02.10.2019

Müftü, G. (2013). *Çocukların Hakları ve Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme: Bir tarihçe*. Erişim: <http://www.cocukhaklariizleme.org/bir-tarihce-cocukların-hakları-ve-birleşmiş-milletler-cocukhaklarına-dair-sozlesme>, Erişim Tarihi: 05.06.2021

Özel, M.(2018). *Çocuk Dostu Çankaya*. Erişim: https://cankaya.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/24160819_Yocuk_Dostu_Ya nkaya.pdf, Erişim Tarihi: 12.10.2021

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, *2021 Performans Programı*. Erişim:<https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/2021-PERFORMANS/2021PerformansProgram.pdf>, Erişim Tarihi: 12.09.2021

TBB, Türkiye Belediyeler Birliği(2020). *Belediyeler İçin Çocuk Hakları Temelli Programlama Kılavuzu*. Erişim: https://www.tbb.gov.tr/online/kitaplar/cocuk_hakları_klavuzu/, Erişim Tarihi: 15.09.2021

TBMM, Türkiye Büyük Millet Meclisi.(2015). *Çocuk Hakları İzleme Komitesi*. Erişim: <https://www.tbmm.gov.tr/> Erişim Tarihi: 24.12.2019

TESEV, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı(2018). *Yerel Yönetimlerde Çocuğa Duyarlı Strateji Geliştirme*. TESEV Sürdürülebilir Kalkınma Politikası Notları

Trabzon Barosu(2015). *Çocuk Hakları Komisyonu Çocuk İzlem Merkezleri Türkiye Raporu*. Erişim: <http://web2.e-baro.web.tr/>, Erişim Tarihi: 6.11.2020

TÜİK(2015). *İstatistiklerle Çocuk 2014*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu

Türkiye Ülke Programı ve Eylem Planı(2006). *Türkiye Cumhuriyeti ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu Ülke Programı Eylem Planı, 2006-2010: 1-17*

Uluslararası Çocuk Merkezi(2012). *Etkinlik Raporu 2010-201*. Erişim: http://www.icc.org.tr/uploads/documents/ICC_Booklet_tr.pdf, Erişim Tarihi: 06.02.2021

Uluslararası Çocuk Merkezi(2019). *Çocuk Ticareti ve Cinsel Sömürü Üzerine Bilgi Notu*. Erişim: <http://www.cocugasiddetionluyoruz.net/storage/app/uploads/public/5e0/20b/2d7/5e020b2d74852563310400.pdf>, Erişim Tarihi: 09.02.2021

UNICEF(2008). *Çocuk Hakları Sözleşmesi El Kitabı*. Erişim: https://www.unicef.org/turkey/media/2321/file/TURmedia_Uygulama%20Elkitabı%20TR.pdf, Erişim Tarihi: 15.09.2021

UNICEF(2011). *Türkiye’de Çocukların Durumu Raporu*. Erişim: <http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/ois/egitim/032.pdf>, Erişim Tarihi: 15.09.2021

UNICEF(2016). *Çocuk Dostu Şehirler Programı Bilgi Notu 2016-2020*. Erişim: <http://www.unicef.org.tr/> Erişim Tarihi: 24.12.2019

UNICEF, (2010). *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor*

UNICEF, *Child Friendly Cities Initiative*.(2019). Erişim: <https://childfriendlycities.org> Erişim Tarihi: 23.09.2019

UNICEF, *Çocuk Dostu Şehirler Kurmak Eylem Çerçevesi*.(2004). UNICEF Innocenti Araştırma Merkezi. Erişim: <https://docplayer.biz.tr> Erişim Tarihi: 27.08.2019

UNICEF, *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*.(2004). Erişim: <https://www.unicefturk.org> Erişim Tarihi:25.08.2019

UNICEF, *Dünya Çocuklarının Durumu 2005 Raporu*.(2004). UNICEF Türkiye Temsilciliği Yayınları. Erişim: <http://www.unicef.org.tr> Erişim Tarihi: 14.09.2019

İnternet Kaynakları

Erişim: <https://childfriendlycities.org>, Erişim Tarihi: 16.11.2020

Erişim:https://tokimehmetakifanaokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/06/21/973388/dosyalar/2018_01/11211846_COCUK_DOSTU_SEHIRLER.pdf, Erişim Tarihi: 12.09.2021

Erişim: www.unicef.org/turkey , Erişim Tarihi: 6.11.2020

Erişim: <https://www.unicefturk.org/yazi/tarihce>, Erişim Tarihi: 9.11.2020

Erişim: <https://www.unesco.org.tr/>, Erişim Tarihi: 9.11.2020

Erişim: <https://www.who.int/about>, Erişim Tarihi: 9.11.2020

Erişim: <https://www.ilo.org/ankara/about>, Erişim Tarihi: 9.11.2020

Erişim: <http://www.fao.org/>, Erişim Tarihi: 9.11.2020

Erişim: http://www.mfa.gov.tr/bm-gida-ve-tarim-orgutu-_fao__-turkiye--fao-iliskileri.tr.mfa, Erişim Tarihi: 9.11.2020

Erişim: <http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi>, Erişim Tarihi: 9.11.2020

Erişim: <https://www.ab.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 9.11.2020

Erişim: <https://childfriendlycities.org/>, Erişim Tarihi: 19.12.2019

Erişim: <https://www.vichealth.vic.gov.au/programs-and-projects/walking-school-bus>, Erişim Tarihi: 19.01.2021

Erişim:https://www.rms.nsw.gov.au/roadsafety/downloads/shared_zone_fact_sheet.pdf, Erişim Tarihi: 22.01.2021

Erişim: <https://www.plantdergisi.com/ars-gor-esra-cetinkaya-ozkan-prof-dr-erhan-ve/kent-icerisinde-cocuk-dostu-cevreler.html>, Erişim Tarihi: 15.09.2021

Erişim: <https://www.unicefturk.org/yazi/turkiyedeki-cocuklarin-durumu>, Erişim Tarihi: 07.02.2021

Erişim: <https://www.aile.gov.tr/chgm/haberler/cocuk-destek-merkezleri-psiko-sosyal-destek-programi-calistayi-nin-3-su-yapildi/>, Erişim Tarihi: 24.12.2019

Erişim: <https://magdur.adalet.gov.tr>, Erişim Tarihi: 6.11.2020

Erişim: <https://antalya.goc.gov.tr/uyum-cocuk-web-sitesi-acildi>, Erişim Tarihi: 12.09.2021

Erişim: <http://www.unicef.org.tr/>, Erişim Tarihi: 24.12.2019

Erişim: <http://cocukuniversitesi.hku.edu.tr/>, Erişim Tarihi: 14.12.2020

Erişim: <https://www.ikea.com.tr/urun-katalogu/ikea-cocuk.aspx>, Erişim Tarihi: 01.12.2020

Erişim: <http://www.skb.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 10.11.2020

Erişim: <https://www.tbb.gov.tr/proje-ve-finansman>, Erişim Tarihi: 9.11.2020

Erişim: <https://childfriendlycities.org/>, Erişim Tarihi: 21.12.2019

Erişim: <http://www.gaziantepkentkonseyi.org.tr/meclisler/cocuk-meclisi/>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantepin-degerini-arttirmak-hedefimiz>, Erişim Tarihi: 9.10.2020

Erişim: <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/cocuk-dostu-kentten-gulumseten-proje>, Erişim Tarihi: 9.10.2020

Erişim: <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/etkinlikler/turkiyeninenprestijlicocukkutuphanleri-gaziantep>, Erişim Tarihi: 9.10.2020

Erişim: <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/suriyeliler-icin-bilgi-merkezi-kuruldu>, Erişim Tarihi: 9.10.2020

Erişim: <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/cocuklar-hep-gulsun>, Erişim Tarihi: 9.10.2020

Erişim: <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantep-te-cocuk-gelinler-icin-cagri-merkezi-kuruldu>, Erişim Tarihi: 9.10.2020

Erişim: <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantep-te-cocuk-evlilikleriyle-mucadele-edilecek>, Erişim Tarihi: 9.10.2020

Erişim: <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/bir-cocuk-degisir-dunya-degisir>, Erişim Tarihi: 9.10.2020

Erişim: <http://www.gaziantep.gov.tr/gaziantep-te-cocuk-universitesi-ve-tubitak-kitapliklari-kuruluyor>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <http://www.gaziantep.gov.tr/valilik-sokakta-calisan-cocuklarla-ilgili-genelge-yayinladi>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <http://www.gaziantep.gov.tr/vali-gul-tum-cocuklarimiz-bizim-icin-esit>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <http://www.gaziantep.gov.tr/vali-gul-cocuklarimiz-uygulamali-derslerle-trafik-egitimi-aliyor>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <http://www.gaziantep.gov.tr/vali-gul-cocuklarin-baskanliginda-okul-meclisleri-kurulacak>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <https://www.antalya.bel.tr/Haberler/HaberDetay/?Id=8473&CategoryName=Genel&NewsOnPage=1&PageID=9>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <https://www.antalya.bel.tr/Haberler/HaberDetay/?Id=8539&CategoryName=Genel&NewsOnPage=9&PageID=3>, Erişim Tarihi: 13.10.2020

Erişim: <http://antalya.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/160029/hayatipaylasmakicinengelyok.aspx>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <http://antalya.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/151765/-ozel-cocuklar-sporlabulusacak.aspx>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <http://www.antalya.gov.tr/ozel-cocuklara-mola-evleri-geliyor>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <http://www.antalya.gov.tr/antalya-valiliginden-egitimi-yarim-kalan-kadin-ve-cocuklar-icin-ornek-proje>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <http://www.antalya.gov.tr/sokak-cocuklari-projesi>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <http://www.antalya.gov.tr/mutlulugun-resmini-ciziyoruz>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <http://www.antalya.gov.tr/antalya-yetimlerine-sahip-cikiyor-projesi-start-aldi>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <http://www.antalya.gov.tr/vali-karaloglu-cicekleri-soldurmayalim-projesi-mezuniyet-gunune-katildi>, Erişim Tarihi: 23.10.2020

Erişim: <https://www.kayseri.bel.tr/haberler/yuksel-ates-engelsiz-cocuk-evi-acildi>, Erişim Tarihi: 23.09.2020

Erişim: <https://www.kayseri.bel.tr/haberler/buyuksehir-den-ornek-proje>, Erişim Tarihi: 23.09.2020

Erişim: <https://www.kayseri.bel.tr/projelerimiz/mola-evi>, Erişim Tarihi: 23.09.2020

Erişim: <https://www.kayseri.bel.tr/haberler/baskan-buyukkilictan-cocuklara-ozel-kutuphaneler>, Erişim Tarihi: 23.09.2020

Erişim: <https://www.kayseri.bel.tr/projelerimiz/cocuk-universitesi>, Erişim Tarihi: 13.11.2020

Erişim: <https://kayseriism.saglik.gov.tr/TR,162515/il-saglik-mudurlugunden-mutluyuzler-projesine-destek.html>, Erişim Tarihi: 24.09.2020

Erişim: <http://www.kayseri.gov.tr/vali-kamci-engelli-cocuklar-icin-kurulan-hobi-bahcesinin-acilisina-katildi>, Erişim Tarihi: 24.09.2020

Erişim: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/cocuk-dostu-suleymanpasa-belediyesine-idealkent-odulu-646742.html>, Erişim Tarihi: 13.09.2021

Erişim: <https://tekirdagism.saglik.gov.tr/TR,154227/tekirdag-adliye-sarayi-bebek-dostu-destekleyici-kurulus-unvani-almistir.html>, Erişim Tarihi: 22.09.2020

Erişim: <https://tekirdag.meb.gov.tr/www/yarina-umutla-bakiyorum-projesi-protokolu-imzalandi/icerik/2571>, Erişim Tarihi: 22.09.2020

Erişim: <https://www.trabzon.bel.tr/haber-detay.aspx?id=31309i>, Erişim Tarihi: 10.10.2020

Erişim: <https://www.trabzon.bel.tr/haber-detay.aspx?id=30010>, Erişim Tarihi: 10.10.2020

Erişim: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/trabzon/haberler/dogal-terapi/>, Erişim Tarihi: 10.10.2020

Erişim: <http://trabzon.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/177536/yuzlerindeki-mutluluk-her-seye-deger.aspx>, Erişim Tarihi: 10.10.2020

Erişim: <http://www.trabzon.gov.tr/ulkemizde-suca-karisan-yada-karisma-egilimi-ve-potansiyeli-olan-cocuklar-icin-risk-degerlendirme-sistemi-gelistiriliyor>, Erişim Tarihi: 10.10.2020

Erişim: <http://www.trabzon.gov.tr/ozel-cocuklara-en-ozel-egitim>, Erişim Tarihi: 10.10.2020

Erişim: <http://www.trabzon.gov.tr/her-goc-bir-hikyedir-projesi-kapsaminda-300-gocmen-genc-ve-cocuga-spor-egitimi-verildi>, Erişim Tarihi: 10.10.2020

Erişim: <https://www.nufusu.com/turkiyenin-en-kalabalik-sehirleri>, Erişim Tarihi: 07.03.2021

Erişim: <https://www.yerelnet.org.tr/il/bursa/bursa-sehir-tanitimi/>, Erişim Tarihi: 28.09.2021

Erişim: <https://www.bursa.com.tr/tr/mekanlar/unesco-dunya-miras-alanlari-47/>, Erişim Tarihi: 28.09.2021

Erişim: <https://www.bursa.com.tr/tr/icerikler/bursa-ya-ozgu-yerel-urunler-133/>,
Erişim Tarihi: 28.09.2021

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/uniceften-cocuk-merkezine-tam-not/haber/1649>,
Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/cocuk-haklari-mercek-altinda/haber/13183>, Erişim
Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/saglikli-kent-icin-esitsizlikleri-ortadan-kaldiriyoruz/haber/3008>, Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/rotayi-cocuklar-belirledi/haber/22303>, Erişim
Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/cocuklardan-mektup-var/haber/22813>, Erişim
Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/bagimlilikla-mucadelede-yeni-strateji/haber/23102>,
Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/kutuphaneler-kentin-her-kosesinde/haber/24001>,
Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/kutuphane-cocuklarin-ayagina-geldi/haber/27446>,
Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/cocuklarla-uygulamali-cevre-egitimi/haber/24066>,
Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/konseyde-gundem-cocuk-haklari-gunu/haber/24893>,
Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/hasta-cocuklara-buyuklerden-masallar/haber/26774>,
Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/cocuklara-buyuksehir-korumasi/haber/27347>,
Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/mahkumlar-uretiyor-cocuklar-seviniyor/haber/28468>, Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.bursa.bel.tr/cocuklar-daha-saglikli-buyuyecek-/haber/28656>, Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/bursa/haberler/ozel-kres-ve-gunduz-bakimevlerine-cocukların-diğital-risklerden-korunmasi-egitimi-verildi/>, Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <http://bursa.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/177932/bursada-100-bin-cocuga-yuzme-ogretilecek.aspx>, Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://bursaism.saglik.gov.tr/TR,149425/saglikli-yaz-okulum-etkinligi.html>, Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://bursaism.saglik.gov.tr/TR,172950/saglikli-beslenme-ve-hareketli-hayat-konulu-cocuk-calistayi-gercekleştirildi.html>, Erişim Tarihi: 18.11.2020

Erişim: <https://bursa.meb.gov.tr/www/saglikli-beslenme-ve-hareketli-hayat-cocuk-calistayi-yapildi/icerik/2726>, Erişim Tarihi: 18.11.2020